תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר נשים

נועם ירושלמי על נדרים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על נדרים

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-נדרים/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 9
הלכה ג 12
הלכה ד 16
פרק ב 17
הלכה ג 17
פרק ג 25
הלכה ב 25
הלכה ה 29
הלכה ו 33
פרק ד 33
הלכה ב 33
הלכה ו 33
הלכה י 34
פרק ה 37
הלכה א 37
הלכה ג 39
הלכה ד 42
פרק ו 44
הלכה ד 44
הלכה ח 46
פרק ח 46
הלכה א 46
הלכה ב 46
פרק י 47
הלכה א 47
הלכה ב 52
הלכה ה 53
הלכה ח 55
פרק יא 56
הלכה א 56
הלכה ב 62
הלכה ג 62
הלכה ד 64
הלכה ו 68
הלכה ז 68
הלכה ט 69
הלכה יא 70

פרק א

הלכה א

קטע ה

ר' יעקב בר אחא אמר אתפלגון ר' יוחנן ור' אלעזר דר' יוחנן אמר אין לוקין על האיסורות ר' אלעזר אומר לוקין כו' והנה הק"ע פירש דהפלוגתא הוא אי עיקר הנדר באיסור או בהתפסה ועיין במ"ל ריש הלכות נדרים. והנה הק"ע גריס דר' יוחנן אמר לוקין על האיסורות ור' אלעזר אמר אין לוקין וגריס אח"כ אמר ר' יעקב בר אחא כך משיב ר' יוחנן את ר' אלעזר על דעתך דאת אמר אין לוקין על האיסורות גרוס כך השיב ר"א את בר"י על דעתך דאת אמר לוקין על האיסורות כו' ושגה בזה דהגירסא צריך להיות ר' יוחנן אמר אין לוקין על האיסורות (משום דעיקר הנדר הוא בהתפסה) ור"א אמר לוקין על האיסורות (וזהו דעיקר הנדר הוא אפי' בלא התפסה אלא דאם מתפייס צריך שותפים בדבר הנדור) (וכן גריס הפ"מ וראיה לזה הוא מהירושלמי (פי"ג דיבמות ה"ב) דאיתא שם כהנא אמר אין חייבין על קדשים בחוץ (פי' דמופלא הסמוך לאיש). ר' יוחנן ורשב"ל תריהון אמרין חייבין על קדימה בחוץ כו' וקשיא דר' יוחנן על דר' יהושע נישואים דרבנן הפר נדרים דבר תורה ואת אמר הכין (פי' דמקשה כמו דמקשה בש"ס דינן בנדה (דף מ"ו) אי אמרת בשלמא מופלא הסמוך לאיש דרבנן אתו נישואין דרבנן ומבטלי נדרים דרבנן אלא אי אמרת דאורי תא אתי נישואין דרבנן ומבטלי נדרא דאורייתא כו' וע"כ מקשה בירושלמי דלר' יוחנן דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא א"כ קשיא מדר' יהושע שאומר דבעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה דאיך אתו נישואין דרבנן ומבטלי נדרים דאוריית' וא"ר זעירא לית כאן הפר נדרים מן הדא דר' יוחנן על דר' יהושע (פי' דסמי מכאן הפרת נדרים דר' יהושע) ר' ניסא שאל ויהיה כן באיסורות דר' יוחנן אמר אין לוקין על האיסורות (פי' דהא אפשר לתרץ דר' יהושע שאמר דזכאי בהפרת נדרים היינו באיסורות דר' יוחנן אמר אין לוקין על האיסורות וכיון שהוא מדרבנן ע"כ הבעל מיפר דאתי נישואין דרבנן ומבטלי נדרא דרבנן וא"כ מוכח דהגירסא הוא דר' יוחנן אמר אין לוקין על האיסורות ור"א סבר דלוקין על האיסורות (ולא כגירסת הק"ע):

קטע ז

עוד שם אמר ר' יודן והוא שהזכיר נדר ואח"כ הזכיר שבועה אבל הזכיר שבועה ואח"כ הזכיר נדר נדרים חלים על האיסרין ואין שבועות חלין על האיסרין:

[**והנה** בספרי עמק יהושע (סי' כ"ד) הבאתי שם מה שמחולקים התוס' ושאר הפוסקים והטור שהתוס' כתבו בשבועות (דף כ) דהא דנדרי' חלים על דבר מצוה מיירי בביטול

מצוה כגון קונם שאיני מניח תפילין אבל אם נדר לקיים מצוה כגון קונם שלא אוכל נבלות וטריפות לא חייל. וע"כ הקשו התוס' בנדרים (דף צ) דתנן בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת נטולה אני מן היהודים כו' והקשו התוס' שם דאיך חל נדרה על אחרים בעודה אשת איש והא אין איסור חל על איסור ואם כן אמאי אמרי' דיפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה אני מן היהודים ותירצתי דחייל ע"י כולל מיגו דחל בתשמיש הבעל שהוא היתר חל נמי על אחרים אבל לשיטת הפוסקים והטור בי"ד (סי' רט"ו) דאם נדר מדברים האסורים כגון נבלות וטריפות חל הנדר וכתב הב"י דס"ל שהנדר חל לקיים את המצוה ג"כ וע"כ אפשר לומר דחל על אחרים בלאו טעמא דכולל ולא כמו שכתבו התוס' אלא מחמת דהנדר חל לקיים את המצוה (וע"ש מה שתירצתי מה שכת' הב"ח דע"כ כתב הטור ביו"ד (סי' ל"ד) שאם האשה אמרה קונם תשמישי על כל העולם יפר חלקו ותהא מותרת לו והקשה הב"י דאיפכא הו"ל להטור למימר באומרת תשמיש כל העולם עלי וע"כ חל אבל באומרת קונם תשמישי על כל העולם אמאי צריך הבעל להפר חלקו הא איתא בנדרים (דף י"ג) דאסאומרת הנאת תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו אבל באומרת הנאת תשמישך עלי אסור שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו וא"כ הו"ל להטור למימר שאם אמרה קונם תשמישי כל עולם עלי יפר חלקו אבל באומרת קונם תשמישי על כל העולם הרי היא משועבדת לו ואיך יכולה להפקיע ותו' הב"ח דחייל בכולל והקשיתי שם דהא על האחרים לא חל רק בכולל מחמת שחל על הבעל וא"כ איך כתב דחל על הבעל משום כולל שחל על אחרים. אך הטור אזיל לשיטתו דנדרים חלים לקיים המצוה ג"כ וא"כ חל על אחרים אפי' בלא כולל. וע"כ כתב הב"ח שחל על הבעל בכולל שחל על אחרים ועיין שם שהארכתי בזה):

והנה כעת נראה לי כמו שכתבו התוס' דהש"ס דילן סובר דאין הנדר חל רק בביטול המצוה אבל לא בקיום המצוה וע"כ הא דתנן נטולה אני מן היהודים חל בכולל כמו שכתבו התוס' אבל לשיטת הירושלמי צריך לומר דחל מחמת דהנדר חל בקיום המצוה ג"כ ולא מחמת כולל וכמו שאבאר:

דהנה בירושלמי (פ"ג דשבועות ה"ג) איתא ר' יוחנן כו' ומה שנדפס קודם המשנה (הוא ט"ס וצ"ל) אחר המשנ') דשבועה שלא אוכל ואכל נבילות טריפות שקצים ורמשים חייב ור' שמעון פוטר ובכאן (צ"ל) ר' יוחנן אמר בכולל אבל בפורט אין שבועות חלות על האיסרות ר"ל אמר אפי' בכולל אין שבועות חלות על האיסרות בדא ר' שמעון פוטר ר' שמעון כדעתי' דתנינן תמן כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב ר"ש אומר כל שהוא וחכ"א

כזית אמר להם ר' שמעון אין אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא חייב אמרו לו מפני שהוא כבריתו אמר לו אף חטה אחת כבריתה (פי' לר"ל הא דחל על נבילות וטריפות הוא במפרש חצי שיעור ור"ל לטעמי' שסובר דכל שהוא למכות) על דעתי' דר' יוחנן למה ר"ש פוטר (פי' לר"י דמוקי בכולל וס"ל דחל בכולל הבא ע"י עצמו וא"כ למה ר"ש פוטר) ואמר ר' זעירא ר"ש כדעתי' כו' (פי' שסובר דלא חל על ידי כולל דלית לי' כולל) ר' בא בר ממל בעי על דעת ר' יוחנן דאמר בכולל שבועות חלין על האיסורין ניתני שבועה שלא אוכל ואכל (פי' שהוא כמו שמקשה הש"ס דילן בשבועות (ד' כ"ד) מתיב רבא ברי' דרבה יש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' ארבע חטאות ואשם א' ואלו הן טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביוה"כ כו' ואם איתא משכחת לה חמש כגון שאמר שבועה שלא אוכל תמרי' וחלב) וכן מקש' בירו' ע"ד ר"י דאמ' בכולל שבועות חלות כו' ניתני שבועה שלא אוכל כו' א"ר זירא כל יומא דר' בא בר ממל כו'. (פי' כל יומ' דר' בא בר ממל לא מצאת תירו' לזה הקו') ומן דדמך כו' (פי' לאחר שמת ר' בא בר ממל מצאנו תירוץ לזה הקושי') מה אנן קיימין אם באומר שבועה שלא אוכל בשר כל ימות השנה כו' כמיחל כו' ואמר ר' יוסי' ותשמע מינה היו לפניו י' זיתים של שחוטה וא' של נבילה ואמר שבועה שאוכל עשרה זיתים אלו כיון שפטור על הנבילה פטור על השאר (והוא ט"ס וצ"ל) שבועה שלא אוכל עשרה זיתי' אלו כיון שפטור על הנבילה פטור על השאר (פי' אפי' לר' יוחנן שאומר דבכולל הבא ע"י עצמו חל זהו דווקא אם לא פרט אבל אם פרט שלא אוכל נבילות וטריפות ע"כ לא חל בכולל) (וכה"ג חילקו התוס' בשבועות (ד' כ"ד) בד"ה אלא הן כו' לענין אם נשבע לאכול בכולל סתם אבל אם אמר בפירוש נבילות לא חל. וה"נ לשיטת הירושלמי אפינו נשבע שלא יאכל נבילות אינו חל בכולל או כגון שאמר שבועה שלא אוכל תמרים וחלב לא חל בכולל אפי' לר' יוחנן (ודלא כשיטת הש"ס דילן בשבועות (ד' כ"ד) דפריך ואם איתי' משכחת לה חמש כגון שלא אוכל תמרים וחלב אלמא דחל בכולל אפי' אמר שבועה שלא אוכל תמרים וחלב נמי חל בכולל):

וע"ז אומר ר' בון בר חייא בעי ולמה לא אמר שבועה שאוכל (ט"ס וצ"ל) שלא אוכל משחיטת פלוני (פי' וא"כ יהי' חל בכולל על המוקדשין כיון דאסור בשאר שחיטות ג"כ). וע"ז משני אין בה חלב (פי' דבשחיטת פלוני א"כ בבהמה יש חלב וא"כ דמי לפורט כיון שיש בה חלב ואם כן לא הוי כולל לשיטת הירושלמי דבזה מודה ר' יוחנן בשוחט צביים וא"כ לא הוי כמפרש דהא בצביים אין בה חלב) וע"ז אומר אין בה גיד הנשה (פי' וא"כ דמי לפורט) בעופות (פי' א"כ חל בכולל) וע"ז אומר אין בה דם (פי' וא"כ דמי לפורט לשיטת הירושלמי) ולמה לא אמר שבועה שאוכל מפלוני סתם וא"כ חל בכולל

דהא לא דמי לפורט וע"ז אומר בגין ר' שמעון (פי' דלית לי' כולל אפי' אם אינו בא ע"י עצמו) וע"ז אומר ואי כר' שמעון ניתני יוה"כ (פי' וא"כ איך תני יוה"כ דתני ר"ש תענו את נפשותיכם ממותר לו ולא מאסור לו (כצ"ל) פי' וא"כ איך חל יוה"כ אלא ודאי דהאי תנא אית לי' כולל וא"כ אמאי לא תני חמש בנשבע שלא אוכל מפלוני וא"כ הוי כולל) וע"ז משני אלא שזה בקבוע וזה בעולה ויורד (פי' וע"כ לא תני חמש דהיינו בכולל הבא ע"י עצמו) וע"ז אומר התיבון הרי טומאת מקדש וקדשיו שהוא בעולה ויורד ותני תנא לא אתינן מיתני אלא דברים שיש בהן חיוב כרת כו' הרי מעילה אין בה כרת לא אתינן מיתני אלא דברים שאין להם היתר אחר איסורן שבועה יש לה היתר אחר איסורן (והא דתני מוקדשים תירצו בש"ס דילן בשבועות (דף כ"ד) דמשני איבעית אימא כי קתני מידי דלית לי' שאלה מידי דאיתא בשאלה לא קתני הרי הקדש הא אוקמינן בבכור או כמו שכתבו התוס' בכריתות (דף י"ג) דלאחר שנשחט ונזרק דמן כהלכתן ליתא בשאלה):

[**ובזה** יתבאר הא דאיתא בירושלמי (פ"ק דנזיר ה' ב') ר' בון בר חיי' ר' אבינא כו' האומר הריני מיין של ערלה (כצ"ל) לא אמר כלום חברי' אמרין מחלוקת כר"ש דתנינן תמן שבועה שלא אוכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב ור"ש פוטר א"ר זעירא בכולל נחלקו אבל בפורט כ"ע מודו שאין שבועות חלין על האיסורין וכאן בכולל אנן קיימין אמר ר' יודן כאן בנדרים כאן בשבועות נדרים חלים על האיסורין ואין שבועות חלין על האיסורין (פי' חברי אמרין מחלוקת כר"ש (פי' הא דתנן דהריני נזיר מיין של ערלה לא אמר כלום (פי' שאם אמר הריני נזיר מיין של ערלה לא אמר כלום הוא כר"ש דלרבנן דאמרי דחל בכולל א"כ חל אפי' אמר הריני נזיר מיין של ערלה מחמת כולל דהא אסור בכל יין ע"כ אתיא כר"ש (ואף דאיתא בנזיר (ד' ג') דר"ש אומר עד שיזיר מכולן אפשר דהירו' לא ס"ל כהך ברייתא (וע' מה שביארתי (פ"ב דנזיר) ועוד דאפשר דבכולל סובר כר"ש דלית לי' כולל

וע"ז אמר ר' זעירא בכולל נחלקו אבל בפורט כ"ע מודו שאין שבועו' חלין על איסורין וכאן בכולל אנן קיימין (ועדיין אין הירושלמי מבואר דא"כ דהכא בכולל א"כ ניחא מה דאמר דר"ש היא ע"כ נראה דלא כהק"ע והפ"מ (והוא ט"ס וצ"ל) והכא בפורט אנן קיימין (פי' שהוא כמו שביארתי דשיטת הירושלמי הוא דאפי' לר' יוחנן שסובר דבכולל הבא ע"י עצמו חל היינו דווקא בכולל אבל בפורט כגון שאמר שבועה שלא אוכל תמרים וחלב לא חל). וא"כ אתי אפי' כרבנן דאמרי דבכולל חל אך היינו דווקא לא בכולל הבא ע"י עצמו אבל בכולל הבא ע"י עצמו אינו חל בפורט כגון שלא אוכל תמרים וחלב וא"כ הכא דאמר הריני והוא יד לנזירות) מיין של ערלה דכיון דאמר מיין של ערלה לא חל

בכולל וע"ז אומר והכא בפורט אנן קיימין וא"כ ודאי דלא חל אמר ר' יודן כאן בנדרים כאן בשבועות נדרים חלין על איסורין ושבועות אינם חלים על איסורין (פי' וא"כ נזירות דמי לנדר בודאי חל על האיסורין) וא"כ לפי"ז אם אמר מיין של ערלה חל הנזירות **וע"כ** נראה לי דהא דאיתא בירושלמי (פ"ו דנזיר ה"ה) חומר ביוצא מן הגפן מבטומאה ותגלחת שהיוצא מן הגפן לא הותר מכללו ותגלחת וטומאה הותרו מכללן) הוין בעי מימר כו' אבל אם אמר שבועה שאשתה ונזיר אשתה אתא מימר לא ישתה (ופי' הפ"מ אתא מימר לא ישתה בתמי' ומסקנא דמילתא הוא כלומר שכבר נשבע שישתה יין ובא להדיר בנזיר שלא ישתה וקבלת נזירותי לאו כלום הוא והנה שגה בזה [והוא ט"ס וכצ"ל) הוי בעי מימר כו' אבל אם אמר שבועה שאשתה ונזיר אשתה (והוא ט"ס וצ"ל ישתה) (פי' דהוי בעי מימר שאם אמר שבועה שאשתה ונזיר ישתה פי' שלא חל הנזירות על השבועה וע"כ ישתה) אתא מימר לא ישתה (פי' דאתי מימר דאפי' אם נשבע שישתה ונזיר אעפ"כ חל הנזירות שלא ישתה) והכי איתא בש"ס דילן בנזיר אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר אתי נזירות חיילא על שבועה (רק דאיפשר לומר דלפי הש"ס דילן חל בכולל בשב ואל תעשה ולשיטת הירושלמי איפשר דדמי לפורט דהא נשבע תחילה שישתה אך שחל מחמת שהנדר חל לבטל את המצוה ונזירות דמי לנדר והנדר חל לבטל את המצוה ועיין בספרי עמק יהושע (ס' כ"ד) שהוכחתי דנזירות דמי לנדר):

וא"כ לפי מה שביארתי דלשיט' הירושלמי אינו חל בכולל הבא ע"י עצמו בפורט כגון שלא אוכל תמרים וחלב וא"כ בנטולה אני מן היהודים דתנן בנדרים (ד' צ') שיפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים וא"כ לשיטת הירושלמי אינו חל בכולל דהא דמי לפורט כיון שאמרה מן היהודים ועל כל היהודים חוץ מבעלה היא אסורה משום אשת איש ואין לתרץ דמטעם כולל הוא כמו שכתבו התוס' דהא דמי לכולל בפרט וע"כ צ"ל לשיטת הירושלמי דנדר חל בקיום המצוה ג"כ וכמו דאמר ר' יודן כו' נדרים חלים על האיסורין ואין שבועות חלין על האיסורין וכן בהא דאיתא בכריתות (ד' י"ד) אקדשי' מיגו דאתוסף בי' איסורא דהנאה אתוסף ביה לגבי חלב ולשיטת הירושלמי דלא חל בכה"גבכלל וכמו דאמר (בפ"ג דשבועות) בהא דשלא אוכל משחיטת פלוני אין בה חלב דבכה"ג לא חל בכולל וע"כ צריך לומר דהטעם דחל ההקדש הוא משום דאתוסף איסור חפצא וע"כ הנדר חל על השבועה מה שאין כן לשיטת הש"ס דילן דלר' יוחנן חל בכולל אפי' בשלא אוכל תמרים וחלב ע"כ אמר אקדשי' מיגו דאתוסף איסורא דהנאה וכיון דהש"ס דילן לא קאמר משום דההקדש חל על החפץ ונדרים חלים על האיסרין משמע

כמו שכתבו התוס' דהש"ס דילן חולק על הירושלמי דהא דנדר חל על המצוה היינו בביטול מצוה אבל לא בקיום מצוה וכמו שכתבו התוס' (ועי' לקמן פ"ב הל' ג') ושם יתבאר עוד בזה):

קטע יב

שם כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה שמואל אמר לצדדין היא מתניתא או בנזיר או בקרבן או בשבועה ר' זעירא אמר נדר בשלשתן אמר ר' אבין מאן דבעי מיפתר הדא דר' זעירא הי' לפניו אשכול א' ובא א' ואמר הריני נזיר ממנו ה"ז נזיר ובא א' ואמר הרי עלי קרבן הרי עליו קרבן ובא א' ואמר הרי עלי שבועה הרי עליו שבועה ובא א' ואמר מה שאמרו שלשתן עלי לא נמצא זה נדור בנזיר ובקרבן ובשבועה ועיין בספרי נחלת יהושע (ס' א') שהארכתי בזה אי אמרינן דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו וא"כ איך חל דהא שבועה לא חל על הנדר עיי"ש שביארתי דהכלל דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו אלא דוקא במקום שהם סותרים זה לזה. אבל במקו' שאין שבועה חל על הנזירות מחמת שכבר מושבע ועומד זה אם דוקא הי' נזיר מתחילה אבל בב"א חל עיי"ש שהארכתי בזה ועי' לקמן פ"ב ה"ג):

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) מתניתין האומר כו' פד כדון עצמו מהו שיקדיש לשמים בלשון קונם (ופי' הפ"מ עד כדון עצמו עד כאן לא שמענו במתניתין דקונם הוא נדר אלא באוסר דבר על עצמו מהו שיקדיש לשמים דקונם אם יכול להקדיש נכסיו בקונם שיאסרו על כל העולם או שיאסר נכסי חבירו עליו והוא דחוק ובנדרים (ד' ל"ה) איתא דקונם כללי יש לו פדיון אך איפשר דהתם אמר קונם ככר זו הקדש ובירושלמי (פ"ד דנדרים ה"ב) אמר ככר זה הקדש אכלה בין הוא בין אחר מעל לפיכך יש לו פדיון אם אמר הרי הוא עלי אכלו מעל בטובת הנא' כו' אך אעפ"כ כיון דקונם הוא כינוי להקדש א"כ מאי נפקא מינה בין לעצמו בין לאחר וכן נדחק בזה הק"ע:

ע"כ נ"ל דהבעי' הוא כמו דאית' בנדרים (ד' ל"ד) בעא מיני' ר"ח מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנ' מהו ככרי א"ל כי איתי' ברשותי' הוא דאסור או דילמא עליך א"ל עילוי' שוותי' הקדש א"ל פשיטא אע"ג דיהביה לי' במתנה אסור אלא ככרי עליך לאפוקי מאי לאפוקי אי אזמני' עלי' (פי' דההיא שעתא נמי ככרי הוא אבל אם נתן לו במתנה מותר)

וכן מיבעי' לי' בירושלמי עד כדון עצמו (פי' אמר קונם על עצמו בודאי אסור מהו שיקדיש לשמים בקונם כגון שאמר לחבירו קונם נכסי עליך אי שוותי' עלי' כהקדש

ואסור אע"ג דיהביה ליה במתנה או דלא אסר עלי' אלא כל זמן שהוא ככרו אבל אם נתן לו מותר) וע"ז אומר נשמעינה מן הדא א"ל השאיליני קרדומך אמר קונם קורדום יש לי קונם נכסי עלי (ונראה לי שהוא ט"ס וצ"ל נכסי עליך) ועיין בנדרים (ד' ל"ה ושם) וכצ"ל קונם קורדום יש לי נכסי עליך ויש לו קורדום נכסיו אסורין בידוע שאין לזה קורדום. (פי' אבל אם לאו אסורין נכסיו על האחר) וא"כ כיון שאמר דאין לו היתר אלא א"כ ידוע שאין לו קורדום אבל אם לאו הכי חיישינן דילמא יש לו קורדום וא"כ ש"מ דהנכסים אסורין אפי' נהנה לו שאומר דאין לזה היתר אלא א"כ ידוע שאין לו קורדום משמע אפי' אם נותן לו נמי אסור (והוא הברייתא שמביא ג"כ בש"ס דילן לפשוט הבעי' דנכסי עליך רק דבש"ס דילן פשיט מדתנא בברייתא מת או שנתנה לו במתנה ה"ז מותר ובירושלמי לא הובא זה אלא דפשיט דודאי אסו' אלא א"כ ידוע שאין לזה קורדום) וע"ז אמר ר' תחליפא קסריי' שני' היא שבו בלשון שהתפיס את הקורדום בו בלשון התפיס את הנכסים מה נפשך קדש קורדום קדשו נכסים לא קידש קורדום לא קדש נכסים אלו אמר קונם קורדום יש לי וחזר ואמר קונם נכסי עליך ויש לו קורדום נכסיו אסורין (והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד):

ע"כ נראה לי שאמר לו שמזה אין ראיה דכיון דאמר קונם קורדום יש לי ועל עצמו אסר כהקדש ע"כ מה שאמר לחבירו נכסי עליך קאי אהא דאמר בתחלה קונם קורדום יש לי וזה ודאי כונתו להקדש ע"כ מה שאמר לחבירו נכסי עליך דקאי אהא דאמר תחילה קונם קורדום כו' וא"כ כיון שלגבי עצמו כהקדש לגבי חבירו כונתו להקדש וע"כ אפי' נתנם לו נמי אסורין (וכמו שהגהתי תחילה קונם קורדום יש לי נכסי עליך א"כ הא דקאמר תחילה קונם קאי אקורדום שיש לו ואנכסיו לאסור על האחר) וע"ז אומר אילו אמר קונם קורדום יש לי וחזר ואמר קונם נכסי עליך ויש לו קורדום נכסיו אסורין יאות (פי' אילו אמר קונם קורדום יש לי וחזר ואמר פי' שאמר עוד קונם נכסי עליך ויש לו קורדום נכסיו אסורין שמזה מוכח דשוי' הקדש על האחר). אבל כיון דבריית' תני קונם קורדום יש לי נכסי עליך א"כ קאי האי קונם על חבירו ג"כ וא"כ כיון דלגבי עצמו הוא הקדש א"כ לגבי האחר נמי הוי הקדש אמר ר' יהושע צ"ל ר' יוסי בר חנינא (דר' יהושע בן חנני' תנא) אלו אמר נכסי מותרין (נראה לי שהוא ט"ס וצ"ל אסורין) וקם לי' יאות (פי' דא"כ ליכא למיפשט מינה דילמא נכסיו מותרין אם נתנה לו במתנה) לא אמר אלא שאין לזה קורדום (צ"ל) אלא בידוע שאין לזה קורדום הא אם יש לו קורדום נכסיו אסורין משמ' אפי' ע"י שיתנו לו במתנ' והא דא"ר תחליפא שני' שבו בלשון שהתפיס את הקורדום התפיס את הנכסים וא"כ כיון שקדש קורדום לעצמו הוא הקדש א"כ נמי לאחרים דהא

בברייתא תני תחילה קונם קורדום יש לי נכסי עליך וא"כ קאי האי קונם אנכסי עליך ג"כ וא"כ ודאי שני' עלי' כהקדש זה לא סבר ריב"ח והוא כמו דאיתא בירושלמי (פ"ק ה"א) ריב"ח אמר שניהם אסורים זה בזה כמאן דאמר ואנא מינך אמר היא הרי אני לך הרי אני עליך כו' ופי' הפ"מ שאסור משום ידות נדרים וכן איתא ההם שאיני אוכל לך שאיני טועם לך ר' אלעזר בשם ר' הושעי' תופסין אותו משם יד לקרבן (ופי' הפ"מ אפי' לא אמר קונם אלא שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך הוי יד לקרבן וא"כ נכסי עליך הוי נמי יד כמו ידות נדרים וא"כ הא שאמר נכסי עליך אין האיסור משום שאמר תחילה קונם קורדום יש לי אלא דנכסיו עליך אסור משום יד לקרבן וא"כ כיון דהא דנכסי עליך אינו מחמת שאמר מתחילה קונם קורדום שלי א"כ מוכח שמקדיש לשמים בקונם (פי' אפי' נתנה לו במתנה):

וע"ז אומר הדא אמרה שקדש קורדום (פי' שקדיש לשמים אף שאמר קונם קורדום יש לי אעפ"כ שוי' עלי' הקדש אפי' אם בא ליד אחר והוא דלא כדברי ר' תחליפא שאמר שני' שבו בלשון שהתפיס את הקורדום התפיס את הנכסים (פי' דכיון שאמר קונם קורדום יש לי ע"כ הנכסין אסורין). א"כ מוכח שקידש קורדום לשמים אף שאמר קונם קורדום יש לי היינו שאם יש לו קורדום הקדישו לשמים הדא אמרה שקדשו נכסים (פי' מדברי ריב"ח שדחה דלא קאי קונם על נכסי עליך אלא שנכסי עליך אסורין משום יד) הדא אמרה שאדם מקדיש לשמים בלשון קונם (פי' כיון שדחה ריב"ח שקונם לא קאי אהא דנכסי עליך א"כ מוכח שמקדיש לשמים בקונם וע"כ אפי' נתנה לו נמי אסו') וכן מסיק בנדרים (ד' ל"ה):

קטע ג

עוד שם ר' ירמי' בעי דבר שהוא משמש לשם חולין ולשם קרבן מהו לוסר עצמו בו והא תנינ' קונס קונסא שמה כו' בס' נחלה יהושע (ס' ו') כתבתי שם שהוא תמוה דמאי בעי ר' ירמי' הא מתני' הוא סתם נדרים להחמיר וביארתי שם דהבעי' הוא אם הא דסתמן אסור היינו בתורת ספק אבל לא להיות בודאי או כיון שכונתו כמו שחכמים מפרשים וחכמים תופסים לחומרא א"כ ממילא חזר להיות כודאי וע"ז מביא והא תנינן קונם וא"כ כיון שמועלין בקונם ודאי אעפ"י שהוא ספק אעפ"כ חוזר להיות כודאי עיי"ש שהארכתי בזה: [**וכעת** נראה לי דמיבעי' ליה על כינוין (וכמו דאיתא בנדרים (ד' ה') דידים שאין מוכיחות לא הוין ידים וכמו שהבאתי בספרי נחלת יהושע (ס' א') על שהוכיח המהרי"ט בחדושיו שכל שאינו מוכח מעצמו אף שיש הוכחה מדבר אחר לא מקרי ידים מוכיחות עיי"ש וע"כ בעי בכינוין ג"כ דבר שהוא משמש לשם חולין ולשם קרבן מהו לוסר עצמו בו וע"כ

אף אם אמר שכונתו היה לשם קרבן אעפ"כ כיון שאינו מוכח מעצמו שהוא לשם קרבן ע"כ אינו אסור משום כינוי וע"כ פשיט מהא דתנן קונס וא"כ יש לפרשו לענין אחר אפ"ה הוי כינוי וע"ז משני קונסא שמי']:

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) מתני' לא חולין לא אוכל לך לא חולין לא אוכל לך כו' פיגול לא שני' היא פיגול של עולה היא של שלמים (פי' דפיגולנותר של עולה לא הי' לו שפת הכושר) וע"כ הוי מתפיס בדבר הנדור אבל מותר של שלמים הי' לו שעת הכושר (פי' וא"כ הא דאסור אח"כ משום נותר הוי מתפיס בדבר האסור דהא דאסור מצד נדרו כבר הי' לו שעת הכושר או דילמא בעיקרו קא מתפיס ותחילה קודם זריקת הדם הי' אסו' מצד נדרו וע"כ הוי מתפיס בדבר הנדור) ודלא כמו שפי' הפ"מ נותר של שלמים הי' לו שעת הכושר קודם שנתותר ולפיכך בעי האומר הרי עלי כנותר של שלמים מהו אם בעיקרא קא מתפיס וכונתו כקודם שנעשה נותר ומותר או כדהשתא הוא מתפיס ואסור דאדרבא אם בעיקרו קא מתפיס הוה מתפיס בדבר הנדור אבל אם כדהשתא קא מתפיס ה"ל מתפיס בדבר האסור ומותר]:

קטע ז

עוד שם מהו כאימרא ר' יוחנן אמר כאומר תמידא תמן אמרין כולד חטאת ר' שמעון בן לקיש אמר כאילו של אברהם אבינו תני ר' חייא מסייע לר"ש בן לקיש כאימרא דלא ינק מן יומוהי על דעתין דרבנן דתמן נתני כעזרה כו' והנה הא דקאמר כולד חטאת היינו אעפ"י שחמש חטאות המתות לא נהנין ולא מועלין אפ"ה הוי התפסה (ואפשר דמזה נפשט הבעי' דבעי לה מתחילה על הא דאמר הרי עלי כנותר של שלמים מהו וביארתי דהבעי' הוא אם בעיקרו קא מתפיס והוי דבר הנדור או כדהשתא מתפיס. וע"ז פשיט מהא דכולד חטאת דאעפ"י שהוא מחמש חטאות המתות אעפ"כ בעיקרו קא מתפיס והוי דבר הנדור דהא הקדושה מחמת אמו וע"כ הוי דבר הנדור וה"נ לענין נותר של שלמים דבעיקרו קא מתפיס וע"כ אסור):

וע"ז אומר על דעתין דרבנן דתמן ניתני כעזרה והנה כבר ביארתי בספרי נועם ירושלמי (פ"ד דשקלים) שהק"ע והפ"מ נדחקו בזה וכתבתי שם שהוא (ט"ס) בירו' (וצ"ל) ניתני כשעירה והוא כמו שכתבו התוס' בתמורה (ד' י"א) השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבע חי כו' וכתבו התוס' בד"ה השוחט את החטאת כגון שעירה דאלו כשבה אי אפשר לילד תוך שנתה כדאיתא בבכורות (ד' י"ט) וע"ז אומר על דעתין דרבנן דתמן (פי' דאמרי

כולד חטאת ניתני כשעירה דהא החטאת הוא בת שנתה וכשבה אי אפשר לילד תוך שנתה כדאיתא בבכורות (שם) רחל בת שתים ודאי לכהן וע"ז פרי' דלרבנן דתמן דאמרו דאימרא הוא כולד חטאת ניתני כשעירה:

קטע ח

עוד שם אמר ר' אבין על דעתי' דרשב"ל ניתני כקרבנות המזבח והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה והק"ע הגיה בירושלמי ופי' בדוחק:

[**ולי** נראה דהא דאמר רשב"ל ניתני כקרבנות המזבח והוא דהא דאמר רשב"ל כאילו של אברהם אבינו היינו אף שהיה קדוש מתחילתו שנברא מימי בראשית וכמו דתני ר' חייא כאימרא שלא ינק מיומוהי וא"כ לא הוי מתפיס בנדר אך כיון שקידשו אח"כ אברהם שיהא לעולה תחת בנו ע"כ אם אמר כאימרא הוי מתפיס בנדר. וע"ז אומר ניתני קרבנות המזבח וקרבנות המזבח יש ג"כ בכור לאשמועינן דאם אמר כבכור הוי התפסה וכמו דאיתא בנדרים (ד' י"ב) לימא כתנאי הרי עלי כבכור ר' יעקב אוסר ור' יהודה מתיר כו' לא דכ"ע לפני זריקת דמים ומ"ט דמאן דשרי אמר קרא כי ידור כו' לאפוקי בכור דדבר האסור הוא כו' מרבה אני חטאת ואשם ומוציא אני את הבכור שהוא קדוש ממעי אמו ומאן דאסר בכור נמי מתפיסו בנדר הוא דתני' משום ר' אמרו מניין לנולד בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו שנאמר כו' וקדיש ומאן דשרי כי לא מקדיש ליה מי לא קדוש וא"כ אי הוה תני כקרבנות המזבח וא"כ הוי בכור בכלל וא"כ מוכח דאע"ג דמקדיש ממעי אמו ואעפ"כ כיון שמקדישו אח"כ הוי מתפיס בנדר]:

עוד שם על דעתי' דר' יוחנן ניתני כדישון מזבח הפנימי והמנורה גם בזה נדחקו המפרשים הק"ע והפ"מ (ונ"ל שהוא כמו דאיתא בשבועות (די"א) אמר עולא א"ר יוחנן תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין תמימין יתיב רבה וקאמר להא שמעתא א"ל רב חסדא מאן צייית לך ולר' יוחנן רבך וכי קדושה שבהן להיכן הלכה כו' מ"מ קשי' וכי קדושה שבהן להיכן הלכה אמר רבה לב ב"ד מתנה עליהן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהי' לדמיהן א"ל אביי והא ער הוא דאמר הקדיש כו' לדמי' קדוש קדושת הגוף לא קשי' הא דאמר לעולה הא דאמר לדמי נכסים ובירושלמי (פ"ה דיומא ה"א) הותירו תמידין שמואל אמר נפדין כתמימים ר' יוחנן אמר נפדין כפסולי המקדשין הותירו שעירים על דעתי' דשמואל אם עולה נפדית לכש"כ חטאת על דעתיה דר' יוחנן ר' זעירא אמר ירעו. והנה הק"ע והפ"מ פירשו דהא דאמר ר' יוחנן נפדין כפסולי המוקדשין היינו שירעו עד שיסתאבו כדין שאר פסולי המוקדשין והוא דחוק דהא בש"ס דילן בשבועות (ד' י"א) איתא דנפדין תמימין וכן בירושלמי בשבועות (פ"א ה"ד) א"ר יוחנן דברי חכמים משנים

ודברי ר"ש אין משנים גם מה שפירשו על הא דאמר אם עולה נפדית לא כל שכן חטאת הוא דחוק:

ע"כ נראה לי דהא דקאמר שמואל נפדין תמימים היינו כמו דאיתא בש"ס דילן שהתנאי ב"ד הי' שאם לא יצטרכו יהי' לדמיהן פי' שיהי' קדוש מתחילה לדמי נסכין ור' יוחנן אמר שנפדין כפסולי המוקדשין (פי' שאם לא יצטרכו תפקע מהן הקדושה שהי' מתחילה וכמו בפסולי המוקדשין שהיה מתחילה קדוש ואח"כ נפקע מהם הקדוש'):

וע"ז אומר בירושלמי הותירו שעירים על דעתי' דשמואל אם עולה נפדית לא כש"כ חטאת (פי' שלדברי שמואל ניחא שיכול לפדותן שאע"ג שהך חטאת אך אם עולה נפדית משום דהתנאי הי' מתחילה שאם לא יצטרכו יקדשו רק לדמיהן. וע"כ גבי שעירי חטאת נמי כיון שהתנאי הי' מתחילה שאם יותירו שלא יקדשו רק לדמיהן ניחא) על דעתי' דר' יוחנן (פי' שאומר דנפדין כפסולי המוקדשין דהיינו שמכאן ואילך תפקע הקדושה וא"כ בעולות ניחא אבל בחטאות אפי' למ"ד שאין חטאת ציבור מתה אבל מ"מ ירעו) וכמו שהקשו התוס' ביומא (ד' נ') דאמרינן שם ותיפוק לי' דחטאת שמתו בעלי' הוא וחטאת שמתו בעלי' למיתה אזיל וכתבו התוס' תימא אכתי תיקשי נהי דלא אזלי למיתה הא רועה הוא דהא ר"ש דאמר לקמן דאין חטאת ציבור מתה קאמר ירעו עד שיסתאבו.

ונראה לי דיש לומר דההיא רעי' דרבנן הוא ולא גזור אלא כעין ההיא דלקמן דנתכפרו בעלי' באחר לגמרי כיון דכיוצא בה בחטאת יחיד מתה חבל הכא דלא מתו בעני' לגמרי שהרי אחיו הכהנים קיימין כו' וע"כ קאמר בירושלמי על דעתיה דר' יוחנן (פי' דלר' יוחנן דאמר יפדו) כפסולי המוקדשין (פי' דמכאן ולהבא תפקע הקדושה א"כ עד הנה הי' קדושין וא"כ הוי חטאת שנתכפרו בעליו באחר וא"כ אף דהוי חטאת ציבור וחטאת ציבור אינה מתה מ"מ ירעו] וע"ז אומר ר' זעירא אמר ירעו (פי' כדין חטאת הצבור שהדין הוא שירעו משא"כ בעולה לר' יוחנן נפדין כפסולי המוקדשין דהיינו שהתנאי היה מכאן ולהבא משא"כ בשעירי חטאת דאף שהן של ציבור מ"מ אף חטאות הציבור נמי הדין הוא שירעו] וכמו שכתבו התוס' ביומא (ד' נ') וכן (שם) בתוס' ד"ה תמורת חטאת ותמורת חטאת למיתה אזלא ולא מצי לשנויי ר' שמעון היא דלית ליה מיתה בחטאת שותפות דמ"מ רעי' אית ליה וכן בתמורה (ד' ט"ו) בתוספות ד"ה וקא קרבה וא"ת תקשה נמי למ"ד תרעה דלהקריב ליכא מ"ד וי"ל דודאי כיון דלא אזל למיתה אפי' לאקרובי נמי ראוי וכן מצינו ביומא (ד' נ') גבי הא דאמר בפר ואפי' בדמי' ופריך עלה והא חטאת שמתו בעלי הוא ומשני כיון דעל כפרת ציבור נמי אתו) או מתו בעלים היא אלמא היכא דלא אזל למיתה אפי' להקרבה נמי ראוי כו' וכן כתבו התוס' התם דכיון

דלא מתו כל הבעלים קרבה ונראה לי דהטעם דאם לא מחו כל הבעלים ונשארו עדיין בעלים מחטא הראשון א"כ באה על חטא זה גופא וע"כ קרבה אבל אם נתכפרו הבעלים א"כ באה על חטא אחר וע"כ תרעה ולא קרבה

ובזה יתבאר הירושלמי בפ"ק דשבועות (פ"א ה"ד) שעיר שלא קרב ברגל יקרב בר"ח לא קרב בר"ח יקרב להבא שמתחילה לא הוקדשו קרבנות ציבור אלא להקריב על מזבח החיצון ולא כבר כיפר יום הכפורים א"ר מנא מכאן דכתיב חג המצות כו' וחג הסוכות כמו שכולן מכפרים כפרה אחת אמר ר' בון מכיון שכולן מכפרין על טומאת מקדש וקדשיו כמו שכולן מכפרין כפרה אחת:

והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד דמאי פריך ולא כבר כיפר יום הכיפורים וע"כ נ"ל שהוא ט"ס וצ"ל ולא כבר כיפר (פי' דפריך על ר' מאיר דאמ' שכולן באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו וע"כ אם לא קרב ברגל יקרב בר"ח לא קרב בר"ח יקרב להבא כו') וע"ז פריך ולא כבר כיפר דהא הוי חטאת שכיפרו בעלי' כיון שאבד וכיפרו באחר ואע"ג שסובר דחטאת ציבור לא מתה מ"מ הדין הוא שירעה וא"כ איך קרב אח"כ דהא הוי חטאת שכיפרו בעלי' וע"ז משני א"ר מנא מכיון דכתיב חג המצות וחג הסוכות כמו שכולן מכפרין כפרה אחת וא"ר בון מכיון שכולם מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו כמו שכולן מכפרין כפרה אחת וא"כ הוי כאלו הוי כפרה אחת ע"כ יקרב ולא ירעה וכמו שביארתי שאם מביאו על חטא אחר ע"כ אפי' חטאת ציבור נמי ירעה אבל כיון שמכפר על חטא זה גופא ע"כ יקרב

וע"ז אומר דלדברי ר' יוחנן בשעירי חטאות ירעו כיון שהתנאי הוא רק שלאח"כ תפקע הקדושה וא"כ הוי חטאת ציבור והדין הוא שירעו וע"כ אומר שירעו ובזה יתבאר הירושלמי בשבת (פ"א ה"ד) נחמן בריה דר' שמואל בר נחמני כו' חמש חטאות מתות רצו ב"ד לבטל מבטלין א"ר חייא בר אדא הדא דאת אמר שלא ידחו למיתה ויפלו לנדבה אבל ליקרב על המזבח אין חטאת מתה קריבה והנה בספרי נועם ירושלמי (שם) ביארתי דהירושלמי לטעמיה דבחטאת יחיד נמי מהני תנאי וא"כ אם רצו ב"ד לבטל חמש חטאות מתות יכולין לבטל ע"י תנאי ב"ד שתפקע מהם הקדושה וכמו שאמר ר' יוחנן שתפדה כפסולי המוקדשין וע"ז א"ר חייא בר אבא שלא ידחו למיתה ויפלו לנדבה (פי' כיון שהתנאי הוא שתפקע הקדושה להבא כמו שאמר ר' יוחנן כפסולי המוקדשין שנפדו וע"כ הכא כיון שמתנה שאח"כ תפקע הקדושה ע"כ ירעו עד שיסתאבו אבל לא שיקריב כיון שאין התנאי שיהיה מעיקרא חולין וע"כ אין הפעולה רק שירעו אבל לא שיקרבו).

וא"כ נתבאר שלר' יוחנן תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין תמימים והיינו שיפדו אח"כ כפסולי המוקדשים א"כ נפקע מהם הקדושה אחר כך. וע"כ היה אפשר לומר דאם אמר כאימרא אפשר לומר שכונתו כתמידא דהיינו לאחר שפקע מהם הקדושה וכפסולי המוקדשים שאין מועלים וא"כ לא הוי מתפיס בנדר וע"כ קמ"ל דכאימרא הוא קדוש והוא משום דבעיקרו קא מתפיס ולא בצננא]:

וע"ז אומר על דעתיה דר' יוחנן ניתני כדישון מזבח הפנימי והמנורה וכמו דתנן במעילה (ד' י"א) דישון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין ולא מועלין וכן בירושלמי (פ"ה דיומא ה"ו)דישון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין ולא מועלין לפיכך אם מכרן אינו תופס את דמיהן דמזה יהיה מוכח ג"כ דבעיקרו קא מתפיס דאי בדהשתא קא מתפיס א"כ לא הוי התפסה דכיון דלא נהנין ולא מועלין ודו"ק:

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) האומר קרבן כו' ור' יהודה מתיר הקרבן כקרבן ובגמ' כל עמא מודו הקרבן מותר כקרבן אסור מה פליגין קרבן ר' יהודה אומר כו' ורבנן אמרו קרבן כקרבן והוא אסור כו' (פי' והא דתנן במתניתין אח"כ הקרבן קרבן כקרבן שאוכל לך אסור סתם לן תנא כר"מ וכמו דאיתא בנדרים (ד' י"ג) קתני קרבן הקרבן כקרבן שאוכל לך אסור סתמא תני כר' מאיר דלא שני ליה בין אימרא לאימרא:

קטע ג

עוד שם וחולין שאוכל לך אסור חולין שאוכל לך מותר (פי' דקאי אהא דתנן (ה"ג) לא חולין לא אוכל לך (וכמו דאיתא בירושלמי שם הא מה דנא אכיל מדידך לא יהא חולין אלא קרבן) וע"כ אסור (וצ"ל לא חולין) חולין שאוכל לך מותר (פי' כמו דתנן ברפ"ב ואלו נדרים מותרין חולין שאוכל לך מותר ולגופיה לא איצטריך אלא למידק הא לא חולין שאוכל לך אסור וכמו דאיתא בנדרים (ד' י"ג) טעמא דאמר חולין שאוכל לך הא לחולין שאוכל לך משמע לא לחולין להוי אלא לקרבן מני מתניתין אי ר"מ הא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן וזהו לשיטת הש"ס דילן אבל לשיטת הירושלמי אתי כר"מ וכמו שאומר ר' יסא בשם ר' יוחנן דברי ר"מ ממשמע לאו אתה שומע הן לאו קרבן מזה דלא אנא אכיל מדידך הא מה דלא אכיל מדידך (פי' הוי קרבן) לא חולין אלא הוא קרבן (פי' בהא נמי אתי כר"מ שאומר מכלל לאו אתה שומע הן ואע"ג דר"מ סובר דבעי תנאי כפול אך כבר ביארתי בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דעירובין ה"ה) דאע"ג דר"מ בעי תנאי כפול היינו דוקא בתנאי דלהבא שבא לעקור המעשה אבל בתנאי שלעבר לא בעינן תנאי כפול

כיון דלית ביה מעשה ובזה אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן וכן בנדר או בשבועה שאין בו מעשה אית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן עיי"ש שהארכתי בזה:

פרק ב

הלכה ג

קטע ב

מתני' יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת ובגמ' ר' יוסי בעי שבועה שבועה שבועה שלא אוכל ואכל אמר ר' יוסי ב"ר בון נשמעינה מהדא שבועה שלא אוכל ככר זה שבועה שלא אוכל כו' ואכל אינו חייב אלא אחת מפני שאמר זו הא אם לא אמר זו חייב על כל או"א והנה הק"ע פירש דהדין הוא דדוקא אם אמר שלא אוכל ואח"כ שלא אוכלנה אינו חייב אלא אחת אבל אם אמר שלא אוכלנה תחילה חייב שתים והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' כ"ז) והוא דוחק דהא בירושלמי קאמר ר' יוסי בעי שבועה שבועה כו' שלא אוכל כו' גם מה שפי' הפ"מ הוא דחוק שפי' היו לפניו ככרים הרבה ואמר כו' אם חייב על כל או"א ופשיט דדווקא אם אומר ככר זו אבל בלא"ה חייב על כל או"א גם זהו דוחק דאם כונתו הי' על כל או"א לחודי' א"כ בודאי חייב על כל אחת ואחת:

ע"כ נראה לי שהבעיות של הירו' הוא דאף דאין שבועה חלה על שבועה היינו בזה אחר זה אבל הא מיבעי' לי' אם חיילא בבת אחת. וע"כ כיון שאמר שבועה שבועה כו' שלא אוכל וא"כ בתחילה שאמר שבועה אכתי לא פירש על מה הוא נשבע ואח"כ כשאמר עוד שבועה שבועה אמר שלא אוכל א"כ בשעה שאמר אח"כ לא אוכל א"כ חלין כל השבועות בב"א והוא כמו שכתב הרא"ש בנדרים (ד' י"ז) דמשני כגון שקיבל עליו שתי נזירות בב"א כגון דאמר הרי עלי בנזירות או דאמר הריני נזיר הריני נזי' אם אוכל דעתה חלו עלי' ב' נזירות כאחת (וכן פי' הרא"ש בנדרים (ד' ס"ט) דאיתא התם בעי רבה קיים ומופר ליכי בב"א מהו וכתב הרא"ש פי' כיון דלא אמר אלא פעם אחת ליכי היינו בב"א והכא נמי אם אמר שבועה שבועה כו' שלא אוכל א"כ בשעה שאמר אח"כ לא אוכל א"כ חיילי ב' השבועות כאחת וע"כ מיבעי' לי' אם הא דאין שבועה חל על שבועה היינו דווקא בזה אחר זה אבל בבת אחת חל או דילמא אפי' בב"א נמי לא (ואע"ג דבשאר איסורין חל בבת אחת אבל בשבועות לא חל בב"א משום דכל שאינו בזה אח"ז אפי' בב"א אינו משא"כ בשאר איסורים שהוא ממילא וכמו שכתבו התוס' בבכורות (ד' ט')

דלא אמרינן הכי אלא בדבר התלוי במעשה כההיא דקידש שתי אחיות ותודה שנשחטה על שמונים חלות אבל קדושה הבאה מאלי' לא אמר הכי:

וע"ז אומר נשמעינה מן הדא שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכל כו' אינו חייב אלא אחת מפני שאמר זו הא אם לא אמר זו חייב על כל או"א (פי' מפני שסיים בשבועה הראשונה ואמר ככר זו) אבל אם אמר שבועה שבועה כו' בודאי חייב שתים (וכמו שביארתי דבזה לא אמרינן כל שאינו בזא"ז אפי' בבת אחת אינו כיון שאינו סותר אלא מפני שאינו מוצא מקום לחול וע"כ חל בבת אחת כיון שלא קדם זה לזה ועיין בספרי נחלת יהושע (ס' א') שהארכתי בזה והא דלא פשיט ממתניתין דיש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כאו"א שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אלא אחת וא"כ הי' יכול להוכיח דדוקא משום שאמר שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אבל אם אמר שבועה שבועה שלא אוכל חל ואיפשר לומר דממתניתין אין ראי' דילמא תני בכה"ג משום רישא דברישא אפי' אמר הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל נמי חל דנזירות חלה על נזירות וע"כ נקט בסיפא נמי וע"כ פשיט ממתניתין דשבועות וע"כ מוכח דבנזירות חל אפי' בזה אחר זה ג"כ ועיין בש"ס דילן בנדרים (ד' י"ז):

עוד שם אבימי אחוה דחיפה אמר שמשית בנדרים שמשית בשבועות בעי חיפה מיבדקיני' היו לפניו חמשה ככרים ואמר שבועה שאוכל ככר זו וצ"ל שבועה שלא אוכל ככר זו (והפ"מ פי' דהשבועה הוא אם אוכל ככר זה). וחזר ואמר שנים אילו וחזר ואמר שלשה אילו וחזר ואמר כו' וחזר ואמר חמשה אלו ואכל את הראשון חייב על כל או"א א"ל אינו חייב אלא אחת מכיון שהזכיר עליו שבועה עשאו כנבילה מכאן ואילך כמיחל שבוע' על האיסורין ואין שבועות חלות על האיסורין חזר ובדקי' היו חמשה ככרים ואמר שבועה חמשה ככרים האלו וחזר ואמר ארבעה אילו וחזר ואמר שלשה אילו וחזר ואמר שנים אילו וחזר ואמר א' זה ואכל את כולן א"ל אינו חייב אלא אחת אמר לי' חייב על כל או"א אילו מי שאמר שבועה שלא אוכל חמשה ואכל ארבעה שמא אינו פטור אמר ר' יוסי מסתברא כאחוי דחיפה באחריתא ודחיפה בקדמיתא (ופי' הפ"מ בשאלה השני' מסתברא כותי' דאבימי וטעמא דקסבר דכיון שנשבע על החמשה כונתו הי' שלא יאכל לכולם ביחד ולא לא' מהן והוי שבועה על שבועה ואינו חייב אלא אחת) (ודחיפה בקדמיתא וכותי' דחיפה מסתברא בשאלה הראשונה דודאי על ככר הראשון אינו חייב אלא אחת):

והנה הפ"מ כתב אבל בבבלי בשבועות (ד' כ"ח) דקאמר עלה דבכה"ג חייב על כל אחת ואחת דבעי מיני' שבוע שלא אוכל עשר ותשע מהו אינו חייב אלא אחת א"ל אישתבשת עשר הוא דלא אכיל הא תשעה מיהא אכיל ולא הוי כשבועה על שבועה וכי אכל ט' חייב משום שבועה אחרונה וכשהשלימן לעשר עבר על הראשונה ומשמע מהתם דהמסקנא קיימא הכי וכן פסק הרמב"ם (פ"ד מהלכות שבועות הי"ג) והק"ע כתב דמיירי שאם אכל והפריש קרבן כו' והוא דחוק:

ע"כ נראה לי לבאר דהירושלמי לא פליג אש"ס דילן והוא כמו שהבאתי בספרי נחלת יהושע (ס' י"א) מה שכתב הר"ן בפ"ג דשבועות והביאו הש"ע ביו"ד (ס' רל"ח סק"ז) דהא דאיתא בפ"ג דשבועות (ד' כ"ח) דבשבועה שלא אוכל עשר ואח"כ נשבע שלא אוכל תשע דחייב שתים דעשר הוא דלא אכיל הא תשע מיהא אכיל היינו בנשבע על ככרות סתם דכוונתו דווקא למנין עשרה וע"כ איתא שם די' הוא דלא אכיל הא ט' מיהא אכיל אבל בככרו' כו' כגון שאמר עשר אלו אינו חייב אלא אחת והרי בשבועה ראשונה נאסר בכל אכילה ואכילה שבהם כמו דאם אמר שלא אוכל מככר זו שנאסר בכל אכילה ואכילה שבו וכמו דאיתא בפ"ג דשבועות (דף כ"ח) איבעית אימא שלא אוכל מיגו דמהני שאלה אכזית בתרא מהנילי' שאלה אכזית קמא משום דעל כל כזית וכזית שלו נשבע וה"נ נשבע על כל אכילה שבו ולא הי' כונתו במה שאמר על השלמת המנין של עשרה אלא שלא יאכל מעשרה ככרות הללו ועל כל אכילה שבו נשבע:

ולפי"ז ניחא דבש"ס דילן (שם) מיירי אם נשבע שלא יאכל עשר סתם וע"ז אמר לי' אשתבשת עשר הוא דלא אכיל הא תשע מיהא אכיל אבל הירושלמי מיירי שאמר חמשה ככרות האילו וחזר ואמר ארבעה ככרים האילו וא"כ על כל כזית נשבע וע"ז אמר ר' יוסי מסתברא כאחוי דחיפה באחריתא דאינו חייב אלא אחת דכיון דתחילה נשבע על כל כזית וא"כ אין שבועה חלה על שבועה.

אך שלפי זה צריך לבאר דמאי אמר ודחיפה בקדמייתא דהיינו שאינו חייב על ככר' הראשון אלא אחת ואמאי אינו חייב שתים משום דחל בכולל כיון דמיירי באומר ככר זו א"כ היה יכול לאכול ככר אחר א"כ אח"כ שאמר שנים אלו ואמאי אינו חל בכולל וכמו שכתבו התוס' בשבועו' (ד' כ"ח) על הא דאמר רבה שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים (לפי גירסת תוס') דחל בכולל ולא דמי לתשע ועשרה דהתם איכא איסור בכל תשע שאכל מהנך עשרה קאי עלי' באיסור שבועה אבל הכא לא הי' חיסור שבועה בתחילה כלל על ענבים וה"נ כיון דמיירי באלו א"כ לא הי' איסור שבועה כלל על ככר השני וא"כ אמאי לא חל בכולל:

ע"כ נראה לי דהירושלמי אזיל לטעמיה כמו שביארתי (בפ"ק ה"א) דאיתא בשבועות (פ"ג ה"ב) ר' יוחנן אמר בכולל אבל בפורט אין שבועות חלין על האיסורין ור"ל אמר אפי' בכולל אין שבועות חלין על האיסורין (וביארתי שם דהא דאמר דבכולל חל שבועות על האיסורין אע"ג דבא ע"י עצמו אבל בפורט דהיינו שאמר שבועה שלא אוכל תמרים וחלב לא חל בכולל אפי' לר' יוחנן) וע"כ איתא שם דמקשה דלר' יוחנן דאמר דחל בכולל ניתני שבועה שלא אוכל ואכל (פי' במתניתין דיש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' ד' חטאות ואשם א') וע"ז אומר במה אנן קיימין אם באומר כו' וביארתי שם שאם אומר אלו הוי כמו שפירש וע"כ א"ר יוסי ותשמע מינה היו לפניו י' זיתי' של שחיטה וא' של נבילה ואמר שבועה שאוכל עשרה זיתים האלו (צ"ל שלא אוכל עשרה זיתים האלו כיון שפטור על הנבילה פטור על השאר והוא דכיון שאומר אלו הוי כפורט על הנבילה וע"כ לא חל אפי' בכולל והכא נמי כיון שנשבע על ככר זו ואח"כ על שנים אלו וא"כ הוי כפורט וע"כ לא חל אפי' בכולל לשיטת הירו' וכן נמי אם נשבע שלא יאכל תאנים ואח"כ נשבע שלא יאכל תאנים וענבים לא חל בכולל לפי שיטת הירושלמי דהוי כפורט ובכה"ג לא חל בכולל הבא ע"י עצמו והש"ס דילן אזיל לטעמיה דפריך בשבועות (ד' כ"ד) דליתני כגון שאמר שבועה שלא אוכל תמרים וחלב מיגו דחייל אתמרים חייל נמי אחלב א"כ חל לר' יוחנן בכולל אפי' בפורט ג"כ וע"כ אם נשבע על תאנים ואח"כ על תאנים וענבים חל בכולל]:

ובזה יתבאר הירושלמי (פ"ג דשבועות ה"ט) אשר הוא תמוה מאוד והכי איתא שם שבועה שאוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום ואכלה ר' יוחנן אמר קיים את הראשונה וביטל לשני' ריש לקיש אמר ביטל לראשונה ולא קיים לשני' שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שאוכלנה היום ואכלה ר' יוחנן אמר ביטל לראשונה וקיים לשני' ריש לקיש אמר ביטל את הראשונה והשני' אומרים לו שיקיימנה בככר אחרת שבועה שאוכל ככר זו היום שבוע' שאוכלנה היום ואכלה ר' יוחנן אמר קיים את שתיהן וריש לקיש אמר קיים לראשונה ושני' אומרים לו שיקיימנה בככר אחרת שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום ואכלה על דעתי' דר' יוחנן חייב שתים על דעתי' דריש לקיש אינו חייב אלא אחת אף רשב"ל מודה שאינו אלא כמזרז עצמו מן האיסורין:

והנה הירושלמי הזה הוא תמוה מאוד והפ"מ נדחק בזה. ע"כ צריך לבאר והוא שיש בו כמה (ט"ס) וצריך להגיהו. והוא דאיתא שם שבוע' שאוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום (והוא ט"ס וצ"ל) שבועה שאוכל ככר זו ולא אמר היום ויכול לאכול באיזה

יום שירצה ואח"כ אמר) שבועה שלא אוכלנה היום ואכלה. ר' יוחנן אמר קיים לראשונה (פי' דהא אכלה א"כ קיים לראשונה דהא אכל את הככר) וביטל לשני' (דהא נשבע שלא אוכלנה היום (וא"כ עבר על השבועה השני') ור"ל אמר ביטל לראשונה ולא קיים לשני' (והוא ט"ס וצ"ל) ביטל לשני' ולא קיים לראשונה (פי' דהא עבר על השבועה השני' ואכלה היום) (והוא דכיון שנשבע שלא יאכל היום וא"כ הוי כמו נבילה והוי אכילה שאינה ראוי' ולא שמה אכילה. וע"כ סובר ר"ל דביטל לשני' ולא קיים לראשונה:

[**ובזה** יתבאר דר"י ור"ל אזלי לטעמי' והוא דר"י מפרש דהא דתנינן במתני' דשבועות (ד' פ"ב) שבועה שלא אוכל ואכל נבילות טריפות שקצים ורמשים חייב ור"ש פוטר ולר' יוחנן מיירי בכולל דהיינו שאמר סתם שבועה שלא אוכל דבפורט סובר ר"י דלא חל דהיינו אם היה אומר שלא יאכל כשירות ונבילות וכמו שביארתי וא"כ צ"ל דמיירי שאמר שלא יאכל סתם ותנן דחייב וא"כ מוכח דאכילת נבילות וטריפות הוי אכילה ראויה וכמו דאיתא בשבועות (ד' כ"ד) בשלמא לאו כו' אלא הן כו' אלא כדרבא דאמר רבא שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור וא"כ עפר הוי אכילה שאינה ראוי' וכמו דאיתא בשבועות (ד' כ"ב) עפר לאו בר אכילה הוא כלל נבילה בת אכילה היא וארי' היא דרביע עלי' וע"כ אמר ר' יוחנן דאם נשבע שיאכל ככר זו ואח"כ נשבע שלא יאכלנה היום ואכלה היום ביטל לשני' וקיים לראשונה דאע"ג שעבר על שבועתו אעפ"כ הוי אכילה ראויה ויצא ידי שבועה הראשונה אבל ר"ל סובר דאינו חל בכולל הבא ע"י עצמו ומפרש למתניתין דמיירי בחצי שיעור וא"כ לדידי' איפשר לומר דאכילת נבילות לא הוי אכילה ראויה והא דחייב הוא רק בחצי שיעור משום שהוא מדרבנן (ובמפרש חצי שיעור ועיין בספרי נועם ירושלמי (פ"ק דביצה ה"ג) שהבאתי שם מה שכתב הריב"ש עיי"ש) וא"כ לר"ל אכילת נבילות וטריפות הוי אכילה שאינה ראוי' כמו עפר וע"כ אומר ביטל לשני' ולא קיים לראשונה (כצ"ל) והוא שלא קיים לראשונה דהוי אכילה שאינה ראויה ועבר על השני']:

עוד שם שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שאוכלנה היום והוא (ט"ס וצ"ל) שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבוע' שאוכל היום ר"י אמר ביטל לראשונה וקיי' לשני' דהא אכל ככר זו היו' ואף דהוי אכילה שאינה ראוי' אך דר' יוחנן לטעמי' דאכילת נבילות לא הוי כאכילה עפר דהאי בר אכילה הוא וארי' הוא דרביע עלי' וע"כ חמר דביטל לראשונה וקיים לשני' דהא מ"מ אכל היום ריש לקיש אמר ביטל את הראשונה (דהא עבר על שבועתו ואכלה) והשני' אומרים נו שיקיימנה בככר אחרת והוא דלא שמי'

אכילה דכיון שנשבע שלא יאכלנה א"כ הוי כנבילות וטריפות ולא הוי אכילה וע"כ צריך לקיים השבועה שאוכל בככר אחרת

וע"ז אומר שבועה שאוכל ככר זו היום והוא (ט"ס וצ"ל) שבועה שאוכל ככר זו שבועה שאוכל היום ואכלה ר' יוחנן אמר קיים שתיהן (והוא דלר"י שסובר דחל בכולל א"כ חל שבועה השני' על הראשונה במה שהוסיף דוקא היום דאע"ג שמושבע מהשבועה הראשונה שיאכל הככר זו אך מחמת שהוסיף בהשבועה השני' שיאכל דוקא היום חל על שבועה ראשונה דהא משבועה ראשונה הי' איפשר שיאכל למחר ור"ל אומר קיים לראשונה ושני' אומרים לו שיקיימנה בככר אחרת (והוא מחמת שסובר דלא חל בכולל הבא ע"י עצמו וא"כ לא חל על השבועה הראשונה וע"כ צריך שיקיימנה בככר אחרת).

וע"ז אומר שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום והוא (ט"ס וצ"ל) שבועה שלא אוכלנה (פי' לעולם) על דעתי' דר"י חייב שתים והוא משום דחל בכולל דהא תחילה נשבע שלא יאכל היום ואח"כ נשבע שלא יאכלנה לעולם וא"כ חל בכולל מחמת הזמן דהא בשבועה השני' נשבע שלא ואכל לעולם על דעתי' דר"ל אינו חייב אלא אחת אף רשב"ל מודה שאינו אלא כמזרז עצמו מן האיסורין ונראה לי שהוא (ט"ס וצ"ל) אף ר"י מודה שאינו אלא כמזרז עצמו מן האיסורין:

ויתבאר זה במה שכתב הרמב"ם (פ"ד מה' שבועות ה"י) וכן אם אמר שבועה שלא אוכל היום וחזר ונשבע ע"ז הככר שלא יאכלנה ואכל כולה באותו יום אינו חייב אלא אחת וכל כיוצא בזה וכתב ע"ז הראב"ד דזה שיבוש שבתחילה לא נשבע אלא ליומו ולבסוף נשבע על אותו ככר לעולם ואולי כשלא יאכלנה היום קאמר וצריך לבאר דמה טעמיה של הרמב"ם שכתב דחינו, חייב אלא אחת הא חל בכולל כיון דחל על שאר הימים חל על אותו היום ג"כ. וא"כ משמע שסובר הרמב"ם דמחמת שנמשך בזמן יותר נא הוי כולל אך איפשר לומר דהרמב"ם למי מודה דכל שנמשך בזמן יותר הוי כולל אך הכא אם נשבע שלא יאכלנה היום והוא יעבור על שבועתו ויאכלנה. א"כ ליכא כולל דהא אם יעבור על שבועתו הראשונה ויאכלנה א"כ ליכא כולל ע"כ לא חל]:

ובזה יתבאר הירושלמי שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה (כצ"ל) ואכלה על דעתיה דר' יוחנן חייב שתים על דעתיה דר"ל אינו חייב אלא אחת (פי' לר"י שסובר דקל בכולל הבא ע"י עצמו ע"כ חייב שתים ולר"ל שסובר דלא חל בכולל הבא ע"י עצמו אינו חייב אלא אחת) וע"ז אומר אוף רשב"ל והוא (ט"ס וצ"ל) ר"י מודה שאינו אלא כמזרז עצמו מן האיסורין אבל אינו חייב אלא אחת דכיון דעבר ואכלה תו ליכא כולל. וכמו שכתב הרמב"ם ודו"ק:

והנה איפשר לומר דהירו' הוא לטעמיה שסובר דבכולל לא חל בפורט, וא"כ אם נשבע שלא יאכל לעולם א"כ הוי כאומר אותו היום ועוד לעולם וא"כ לא חל דזהו פורט אך אעפ"כ זה לא מקרי פורט והא שכתב הירושלמי דהוי פורט היינו באומר אלו אבל אם אמר לא אוכל סתם היינו כמו שאמר שם (פ"ג דשבועות) ולמה לא אמר שבועה שלא אוכל מפלוני אך שלא תקשה על הראב"ד איפשר לומר דסובר דזה מקרי פורט לשיטת הירושלמי וא"כ איקראיה מזה לשיטת הש"ס דילן שסובר דחל בכולל הבא ע"י עצמו אפילו באומר שבועה שלא אוכל תמרים וחלב:

וע"כ ניחא הא דקאמר הכא דהלכה כאחוה דחיפה באחריתא ודחיפה בקדמיתא שאינו חייב אלא אחת משום דכיון דקאמר תחילה שבועה שלא אוכל ככר זו וחזר ואמר שנים אלו כו' וחזר ואמר חמשה אילו ע"כ לא חל אפי' בכולל משום דהוי כפורט דכיון שיש בחמש ככרות האלו מה שנשבע תחילה שלא יאכל ככר זו ע"כ דמי לפורט ולא חל לפי שיטת הירושלמי:

ובזה יתבאר הא דאי' בשבועו' שם בירו' (ה"ד ושם) על דעתי' דר"י שבועה שלא אוכל מצה בלילי פסח אסור לאכול מצה בלילי מסח כו' שלא אשב בצל אסור לישב כו' והביאו התוס' לזה הירוש' בשבועות (ד' כ"ד) אע"ג דיש כמה זיתים שאינה של מצוה אף עפ"כ דמי לפורט וע"כ לא חל בכולל לפי שיטת הירושלמי:

והנה איתא שם בירושלמי לא סוף דבר סתם אלא אפי' פלוני לא סוף דבר כולל אלא אפילו פורט לא סוף דבר לבא אלא אפי' לשעבר לא סוף דבר רבנן אלא אפי' ר"ע לא סוף דבר נבילות וטריפו' אלא אפי' עפר:

והנה הפ"מ פירש דאמתניתין קאי דקתני שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות חייב לאו דוקא שלא אוכל סתם דשבועה חלה על האיסורין בכולל אלא אפי' פלוני כלומר שלא אוכל משחיטת פלוני כו' לא סוף דבר כולל אלא אפי' פורט (פי' אפי' פורט שלא אוכל נבילות וטריפות לא סוף דבר לבא אלא אפילו בלשעבר שאמר שבועה שלא אכלתי ונמצא שאכל נבילות חייב ולא סוף דבר רבנן אלא ר"ע (עיי"ש בפ"מ שנדחק בזה בפירושו) לא סוף דבר נבילות וטריפות אלא אפי' עפר (ופי' הפ"מ לא סוף דבר נבילות וטריפות דחיילא השבועה בכולל אלא אפי' עפר דאין ראוי לאכילה כלל חיילא עליה שבועה במיגו דחיילא על דברים הראוים לאכילה) והוא דחוק מאוד דחיילא על עפר שאינו ראוי לאכילה בכולל:

גם כתב במראה הפנים דהירושלמי הזה פליג על הא דאמר תחילה דבפורט לא חל דהא קאמר לא סוף דבר כולל אלא אפי' פורט וגם הקשה שם בעצמו על פירושו דאם חל

בעפר בכולל א"כ מאי נ"מ בין בבא דרישא דתנן שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין שאינם ראוים לאכילה ושתה משקין שאינן ראוין לשתי' פטור ובסיפא בנבילות וטריפות תנן דחייב והאריך בדחוקים עיי"ש:

ולי נראה דהירושלמי לא קאי אהא דתנן שבועה שלא אוכל נבילות וטריפות אלא דקאי אהא דתנן קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום והוא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים הרי אשתו אסורה.

וע"ז אומר לא סוף דבר סתם שאמר סתם אם אכלתי היום אלא אפי' פלוני לא סוף דבר כולל אלא אפי' פורט והוא (ט"ס וצ"ל) לא סוף דבר פורט אלא אפי' כולל (פי' אם פרט אם אכל נבילות וטריפות בודאי דאשתו אסורה אלא אפי' בכולל נמי אשתו אסורה (פי' אע"ג דנבילות וטריפות הוי אוכל שאינו ראוי אך לר' יוחנן נבילות וטריפות לא הוי כעפר דבת אכילה היא וארי' הוא דרביע עליה) לא סוף דבר לבא אלא אפי' לשעבר והוא וצ"ל) לא סוף דבר לשעבר (פי' אם אכל מכבר א"כ אחשביה לאכילה) וכמו דאיתא בשבועות (ד' כ"ד) אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים הרי אשתו אסורה לו (פי' וא"כ מוכח דנבילות וטריפות הוי אכילה הראויה) ומשני הכי השתא התם כיון דמעיקרא אכל והדר אשתבע לי' חשובי אחשביה (ופירש"י באכילתו וגילה על עצמו שאינו קץ בהון) אלא אפי' לבא (פי' כיון דלר"י נבילות וטריפות הוי ראוי לאכילה א"כ אפי' להבא פי' אם אמר קונם אשתי נהנית לי אם אוכל היום אעפ"כ הוי אוכל הראוי וע"כ אסורה באכילה) וע"ז אומר לא סוף דבר רבנן אלא אפי' לר"ש (פי' דאיפשר לומר דהא דקאמר ר"ש פוטר היינו משום שסובר דאכילת נבילות וטריפות לא הוי אכילה ראויה). ע"ז אומר דאפי' ר"ש מודה והא דפליג ר"ש היינו משום דר"ש לטעמיה דלית ליה כולל כלל אבל בזה מודה ר"ש דאכילת נבילות וטריפות הוי אכילה ראויה וע"ז אומר לא סוף דבר נבילות וטריפות אלא אפי' עפר (פי' דבכה"ג דתנא מתניתין קונם אשתי כו' אם אכלתי היום ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים אפי' עפר נמי כיון דכבר אכל א"כ אחשביה לאכילה אבל בנבילות וטריפות אפי' להבא וע"כ אין חילוק בין פורט או כולל דהא לא נשבע ע"ז רק שאמר קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום וע"כ כיון דהוי ראויה לאכילה ע"כ אין נ"מ בין כולל ובין פורט אבל אם נשבע ע"ז בודאי דלא חל אפי' בכולל אם הוא פורט כגון שלא אוכל כשירות וטריפות ודלא כשיטת הש"ס דילן דחל בכולל אפי' אמר שלא אוכל תמרים וחלב וכמו שביארתי ודו"ק:

פרק ג

הלכה ב

קטע ט

תמן תנינן שבוע' שלא אוכל ככר זו דבר שאילו בנדרי' אסו' ובשבועו' מותר (ופי' הפ"מ כלומר מה ששנינו בברייתא התם חומר בשבועות מבנדרים וחומר בנדרי' מבשבועו' והכי גרסי' דבר שאילו בשבועו' אסור ובנדרי' מותר) לא על הדא אמרת אלא על הדא אחד דברים של עצמן ואח' דברים של אחרים אמר ר' בא בשם שמואל שבועה שנתן פלוני לפלוני מנה ונמצא שלא נתן מאחר שאין בידו לבא אין בידו לשעבר כו' על תרתיהון זה חומר לשעבר מלבא שהאומר לא אוכל לא אוכל אינו חייב אלא אחת לא אכלתי לא אכלתי חייב על כל אחת ואחת והנה כל מה שפי' הפ"מ בכאן הוא דחוק

[**ע"כ** נראה לי לבאר והוא דקאמר תמן תנינן שבועה שלא אוכל ככר זו וקאי אסוף מתניתין דקאמר זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד וע"כ מדייק אהא דקאמר זו היא שבועת ביטוי דמשמע דאתי למעוטי (וכמו דאיתא בשבועות (ד' כ"א) איתיביה ר' ירמיה לר' אבהו שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד זו היא למעוטי מאי למעוטי אכלתי ולא אכלתי דלא לקי לא למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן כו' ורישא לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן אלא למעוטי אוכל ולא אכל ממלקות כו'):

וכן מדייק בירושלמי על הא דקאמר זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות כו' וע"ז אומר דבר שאלו בנדרים אסור ובשבועות מותר (פירוש דהיה סבור דהא דקאמר זו היא שבועת ביטוי קאי אהא דתנן שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה אינו חייב אלא אחת) וע"ז קאמר זו היא שבועת ביטוי ולמעוטי נדרים דיש נדר בתוך נדר וא"כ אם אמר קונם ככר זו ואח"כ חמר קונם ככר זו דחל נדר על נדר וע"ז קאמר דברים שאילו בנדרים אסור ובשבועות מותר (פי' בתמיה) דהא ודאי לא חל על נדר ג"כ וכמו שכתב הר"ן בנדרים (ד' י"ח) וראיתי לקצת מפרשים שנדחקו להעמידה לומר דכי תנן יש נדר בתוך נדר לחייבו ב' על אכילה אחת קאמר שאף בענין זה חמיר נדר משבועה שהאומר קונם עלי ככר זה חייב ב' ומי שנשבע ב' פעמים שלא יאכל ככר אחת ואכלו אינו חייב אלא אחת כו' ודחה פירושו זה אלא דאפי' אמר קונם ככר זה עלי ב' פעמים אינו חייב אלא אחת וע"ז קאמר בירושלמי דברים שאלו בנדרים אסור ובשבועות מותר וע"ז אומר לא על הדא אמרת אלא על הדא (פי' דתנן זו היא שבועת ביטוי כו' דלא

למעוטי נדרים קאי רק אמתניתין דתנן בשבועות (ד' כה) דא' דברים של עצמו וא' דברים של אחרים ר' בא בשם שמואל שנתן פלוני לפלוני מנה מאחר שאין בידו לבא אין בידו על לשעבר וע"ז קאי הא דתנן זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד (פי' דדוקא אהא דתנן כיצד אמר שבועה שאין לאיש פלוני ושלא אתן שנתתי ולא נתתי כו' אבל שבועה שנתן פלוני מאחר שאין בידו לבא אין בידו לשעבר) וע"ז קאי מתניתין דקאמר זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד אבל שבועה שנתן פלוני לפלוני מנה מאחר שאין בידו לבא אין בידו לשעבר אבל לא אמתניתין דתנן שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה אשכח תני על תריהון (פי' דהא דתנן זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד קאי אמתניתין דתנן א' דברים של עצמו כו' למעוטי דדבר שאין בידו לבא אין בידו לשעבר וגם אהאי מתניתין גופא והוא זו חומר לשעבר מלהבא שהאומר לא אוכל לא אוכל אינו חייב אלא אחת לא אכלתי לא אכלתי חייב על כל אחת ואחת:. **וע**"ז אומר זו היא שבועת ביטוי כו' והוא למעוטי דאם אמר לא אכלתי לא אכלתי חייב על כל א' וא' והא דלא קאמר כמו הש"ס דילן דאתא למעוטי להבא באוכל ולא אכל שאין חייבין על זדונה מכות דא"כ תיקשי למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וכמו דאיתא בשבועות (ה"ז) שבועה שאוכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכלה ר' יוחנן ור"ל תריהון אמרין פטור לא טעמ' דאהן טעמא דאהן טעמא דר"י משום שאינו ראוי לקבל התראה טעמא דר"ל משום דהוי לאו שאין בו מעשה מה נפקא ביניהן שרפה והשליכה לים אין תימר משום שאינו ראוי לקבל התראה פטור (וכמו שביארתי בספרי עמק יהושע (ס' י"ט) דבעינן התראה דווקא בשעת השבועה וכמו דאיתא בפ"ג דשבועות (ד' כ"ח) אכלי' לאיסורא והדר אכלי' לתנאה פלוגתא דר"י ור"ל ופירש"י דלא מהני התראה בשעת עבירת התנאי אלא בשעת השבועה) אין תימר משום ל"ת שאין בו מעשה הרי יש בה מעשה ועוד דאפי' למ"ד לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו איפשר שילקה אם שרפה והשליכה לים אבל הש"ס דילן לא סבר הכי והוא דכיון דעברעל לאו שאין בו מעשה דהיינו שלא אכל אעפ"י ששרפה לא הוי לאו שיש בו מעשה והכי משמע בתוס' בשבועות (ד' ד') אהא דקאמר התם שבועה שלא אוכל ככר זו כו' ואכלה אינו חייב אלא אחת זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות כו' אבל אוכל ולא אכל לא לקי וכתבו התוס' בד"ה אבל כו' וא"ת מנלן דפליג דילמא מתניתין דהכא איירי בזורק ככר לים דהוי התראה ודאי ולעולם תרוייהו ס"ל דלוקין על לאו שאין בו מעשה אלמא שיטת התוס' דזה הוי לאו שאין בו מעשה אבל לשיטת הירושלמי הוי לאו שיש בו מעשה וכ"ת א"כ מיפטר משום

התראת ספק אך דהגרסא מוחלפת דר"י סובר דהתראת ס' שמיה התראה וכמו שהבאתי שם בספרי (ס' י"ט) דבש"ס דילן אמרינן במכות דר"י דאמר דאינו לוקה משום דהוי לאו שאין בו מעשה ולר"ל אינו לוקה משום דהוי התראת ס' וכן איתא בירושלמי (פ"ה דפסחים ה"ד) וכן בפי"א דיבמות ובפ"ח דנזיר) וא"כ כיון דר"י סובר דהתראת ס' שמיה התראה ולאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו א"כ אם שרפה והשליכה לים הוי יש בו מעשה לשיטת הירושלמי ע"כ אינו מפרש כמו הש"ס דילן דאתי למעוטי אוכל ולא אכל (והפ"מ פי' כל הירושלמי הזה בדחוקים גדולים עיין שם ודו"ק):

קטע י

עוד שם ר"ש בן לקיש בעי קומי ר' בא ר"ע להוסיף על דברי ב"ה כיי דתנינן תמן עד שבא ר"ע ולימד שנדר שהותר מכללו הותר כולו אמר לי' מה אם תמן נדר שהוא צריך חקירת חכם את אמר נדר שבטל מקצתו בטל כולו כאן שאינו צריך חקירת חכם לכש"כ ר' יוסי בשם ר' הילא משם נדר טעות שאילו הייתי יודע שאבא ואחי שם לא הייתי נודר הנה הפ"מ נדחק בזה ולי נראה שהפי' שר"ש בן לקיש בעי קומי ר' בא ר' עקיבא להוסיף על דברי ב"ה (פי' אם הא דאמר ר' עקיבא גבי הא דפותחין בשבת ויו"ט הוא להוסיף על דברי ב"ה (פי' ששם הוא רבותא יותר דאפי' בכה"ג אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו או שבכאן הוא רבותא יותר לומר נדר שהותר מקצתו הותר כולו והא דאמר ר"ע שם נדר שהותר מקצתו הותר כולו היינו שבזה אף ב"ש מודו (וכה"ג יש בירושלמי בפסחים (פ"א ה"ו) תני ב"ש אומרים אין שורפין בשר טהור עם בשר טמא וב"ה מתירין על דעתיה דבר קפרא ניחא שורפין פסול תורה עם פסול טומאת תורה וצריכין משמע טומאת דבריהן עם טומאת תורה על דעתיה דר' יוחנן אם פסול תורה עם טומאת תורה שורפין כש"כ טומאת תורה עם טומאת תורה (פי' וא"כ מהו החידוש בדברי ר"ח סגן הכהנים) ר' חנינא סגן הכהנים שני' משום ב"ש וב"ה (פי' דאפי' ב"ש דפליגי גבי פיגול דאין שורפין פסול תורה עם טומאת תורה מודו בזה דשורפין טומאת תורה ועיקר הרבותא הוא אליבא דב"ש דאפי' בית שמאי מודו בזה) א"ל מה אם תמן נדר שהוא צריך חקירת חכם את אמר נדר שבטל מקצתו בטל כולו כאן שאינו צריך חקירת חכם לא כש"כ (פי' וא"כ ודאי ר"ע בא להוסיף על ב"ה דאפי' בנדרים שצריך חקירת חכם נמי אמרי' כיון שהותר מקצתו בטל כולו וא"כ כיון דב"ש פליגי הכא אע"ג שא"צ חקירת חכם א"כ מכ"ש דב"ש פליגי התם בנדרי' שצרי' חקיר' חכם דלא אמרי' דכיון שהות' מקצתו הותר כולו וע"ז אומר ר' יוסי בשם ר' הילא משום נדר טעות שאילו הי' יודע שאבא ואחי שם לא הייתי נודר וע"כ איפשר אף דב"ש דפליגי בהא אבל התם מודו ושני' אליבא דב"ש ואיפשר לומר

דפליגי והוא שר' בא סובר דמתניתין מיירי במחליף כמו דאיתא בנדרים (ד' כ"ו) אמר רבה דכולי עלמא כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולהון אסור ואבי' מותר לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר (ופי' הר"ן דכיון דאיכא תרתי חדא דאיכא טעות לגבי האב ולגבי אחריני יש ג"כ טעות כו' שהוא אומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם אפי' אחרים לא הי' אוסר אותן באותו לשון ולפיכך הי' אומר שלא הי' אומר כולכם אלא פלוני ופלוני וכיון דאיכא תרתי דהיינו טעות גמור לגבי אביו וטעות בלשון לגבי אחרים ס"ל לב"ה דכה"ג מקרי נדר שהותר מקצתו הותר כולו) ורב' אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולם מותרין לא נחלקו אלא באומר אילו הי' יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולם אסורין חוץ מאבא כו' וע"כ סובר ר' בא דשם גבי שבתות ויו"ט הוא רבותא יותר ור"ע בא להוסיף על דברי ב"ה והוא משום דסובר דכאן מיירי דהוה טעות לגבי האב וטעות לגבי אחרים שהי' אומר זה וזה אסורין וא"כ לא הוי חידוש כ"כ. וע"כ בא ר"ע להוסיף דאפי' גבי שבתות ויו"ט שצריך חקירת חכם נמי אמרינן דכיון שהותר מכללו הותר כולו וע"כ בא ר"ע להוסיף ע"ד ב"ה ור"י בשם הילא דאמר משום נדר טעות שאילו הייתי יודע שאבא ואחי לא הייתי נודר א"כ לא הוי טפות רק לגבי האב. וע"כ כיון שב"ה סברי הכא דכיון שהותר מקצתו הותר כולו מכש"כ התם דנדר ע"י חכם דהותר כולו וא"כ הא דקאמ' ר"ע דנדר שהותר מקצתו הותר כולו הוא רבות' אליבא דב"ש:

[**ובזה** יתיישב מה שהבאתי הפר"ד בס' עמק יהושע (חלק ב' ג') הירושלמי (פ"ה דברכות) ר' ברכי' א"ר יוסי ורבנן חד אמר בין על הטל בין על המטר נשמע לו וחרנא אמר על המטר נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו כו' מאן דאמר בין על הטל בין על המטר נשמע לו איכן הותר נדרו של טל א"ר תנחומא כו' סברין מימר נדר שהותר מכללו הותר כולו אית דבעי מימר כבנה של צרפות והקשה הפר"ד על הרא"ש שנסתפק דלרבה אדם שנדר משני דברים כו' ומצא חרטה על א' מהם מי אמרינן הכא מודי דהותר כולו כיון דלא שייך החלפה דדוקא במידי דשייך כולכם וגם זה וזה בהא קאמר רבה דבעי החלפה או דילמא לא אמרינן דכיון שהותר מקצתו הותר כולו אלא היכא דמחליף והקשה מהירושלמי דמוכח דבב' דברים נמי אמרינן דכיון שהותר מקצתו הותר כולו אע"ג דלא שייך החלפה לא בעינן החלפה ואמרינן דכיון שהותר מקצתו הותר כולו וביארתי שם שיש חילוק בין היתר ע"י טעות דבעינן החלפה ובין אם ההיתר ע"י חכם:

אבל לפי מה שביארתי כעת פליגי בזה בירושלמי דלר' בא מיירי דווקא ע"י החלפה אבל לר' יוסי בשם ר' הילא לא בעינן החלפה וכרבא דלא בעינן החלפה וא"כ ניחא הא דקאמר דנדר שהותר מכללו הותר כולו כיון דלא בעינן החלפה ודו"ק]:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות וטלית זו קרבן אם אינה נשרפת יש להן פדיון הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו וטלית זו קרבן עד שתשרף אין להם פדיון ובגמ' ראה קציעות כו' למפרע קדשו או מכאן ולהבא מה נפיק מביניהון נהנה מהן אין תימר למפרע קדשו מעל אין תימר מכאן ולהבא לא מעל עיין בספרי נחלת יהושע (ס' ח') שכתבתי שם שהבעי' בירושלמי אם אמר אם אינו חל אלא לאחר שתעבור על התנאי או שחל למפרע עיי"ש שהבאתי מה שכתב הר"ן בנדרים (ד' ע"ט) ומה שכתב הר"ן (פ"ג דשבועות) עיי"ש:

קטע ג

עוד שם חזקי' אמר א חזרו לקדושתן ר' יוחנן אמר פדיין פדויין מתניתא פליגא על ר' יוחנן אין להם פדיון פתר לכשיקצצו אין להם פדיון והפ"מ הביא מה שכתב הר"ן בנדרים (ד' כ"ט) דבתרתי פליגי בר פדא ועולא משום דסבירא לי' לבר פדא דקדושה לא פקע בכדי קאמר דפדאן חוזרות וקדושות דאי לאו הכי למה להאי גברא למימר עד שיקצצו אם לומר שלאחר מכאן תהא קדושתן נפקעת ממילא אי אפשר דקדושה לא פקע לה בכדי וכיון שכן למה לא הקדישו לחלוטין ואמר עד עולם ע"כ צריך לומר שאפי' קודם שיקצצו תחזור קדושתם עליהן הילכך כי קתני אין להם פדיון לא בא לומר שלא יהיו צריכות פדיון לכשיקצצו דאי אפשר דקדושה לא פקע בכדי אלא לומר שאין פדיונן מוציאין לחולין עד שיקצצו ועולא פליג עלי' ואמר דלאחר שיקצצו אין צריכין פדיון דקדוש' פקע בכדי וכיון שכן לעולא זה שאמר עד שיקצצו לא בא לומ' שאפי' יפדו יחזרו לקדושתן כו אלא לומ' שיהא קדוש עד אותו זמן ומאותו זמן ואילך תפקע קדושתן כו' והביא ראי' לזה מהירו' דתלי פלוגתא דבר פדא ועולא בפלוגתא דחזקי' ור"י דגרסינן התם חזקי' אמר פדאן חזרו לקדושתן ר"י אמר פדאן פדויין מתניתא פליגא עלי' דר' יוחנן אין להם פדיון פתר לה לכשיקצצו אין להם פדיון כו':

[**ונ"ל** דהא דקאמר אין להם פדיון והקש' הש"ס בנדרי' (ד' כ"ח) וליתני קדושות ואינן קדושות איידי דבעי למיתנא סיפא אין להם פדיון תנא רישא נמי אין להם פדיון דבשלמא לחזקיה דאמר אין להם פדיון היינו דאם פדאן חוזרות וקדושות ניחא מה דתני אין להם

פדיון אלא לר"י דאמר לשיקצצו אין להם פדיון היינו שאינם צריכים פדיון א"כ ליתני קדושו' ואינן קדושות ע"כ נראה לי שהוא כמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דקידושין) ר' אבהו בשם ר' יוחנן ה"ז עולה שלשים יום כל שלשים יום ה"ז עולה לאחר שלשים יום יצאת לחולין מאליה כו' הרי את מקודש' לי שלשים יום ה"ז מקודשת מה בין הקדש ומה בין אשה מצינו הקדש יוצא בלא פדיון ולא מצינו אשה יוצאה בלא גט כו' הקדש יוצא בלא פדיון כר"ש דר"ש אמר נכנסין ולא נותנין אמר ר' יוסי ב"ר בון תיפתר דברי הכל בשדה מקנה (פי' ששדה מקנה יוצא בלא פדיון) (והירושלמי לא ס"ל הא דאיתא בנדרים (ד' כ"ט) דאמר רבא מי קמדמת קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקע בכדי) וע"כ תני אין להם פדיון (פי' שאינן צריכין פדיון וכמו דמצינו בשדה מקנה שיוצאה בלא פדיון אלמא דקדושת הגוף פקע בכדי]:

עוד שם אמר ר' יוסי מה שאמר חזקי' כשפדאן הוא אבל אם פדאן אחר פקע מהן קדושתן מחלפא שיטתי' דר' יוסי תמוהוא אמר פדיין פקע מהם קדושתן וכא הוא אמר נישאת לאחר לא פקע ממנה קדושתן לא צריכא דלא כשנתן לה שתי פרוטות אחת מכבר ואחת לכשיגרשנה:

והנה הירושלמי הזה צריך לבאר הא דאמר לא צריכא דלא כשנתן לה שתי פרוטות והוא דאיתא (בפ"ג דקידושין ה"ה) בעון קומי ר' יוחנן מה בינה לאומר ה"ז תרומה על המחוברין הללו שיתלושו א"ל תמן יש בידו לתלוש ברם הכא אין בידו לשחרר (פי' וע"כ כיון שלא הוי בידו ע"כ אינה מקודשת) התיב ר' פס הגע עצמך שהי' שפחתו אמר ר' בא בר ממל כשתשתחרר נתלית בדעת אחרת (פי' כמו דאית בקידושין (ד' ס"ב) התם מעיקרא בהמה והשת' דעת אחרת) עוד שם דילמ' ר' הושעי' רבה ור' יודן נשיי' הוו יתבין אמרין נימא חדא מילה בקידושין האומר לאשה הא לך פרוטה זו שתתקדשי לי לאחר שאגרשך מהו גחכון וקמון להון א"ר יוסי ולמה גחכון לא אמר ר' אבא בר ממל לכשתשתחרר נתלית בדעת אחרת והכא לכשתגרש נתלית בדעת אחרת:

והנה הק"ע והפ"מ פירשו דכמו דבשפחה לכשתשתחרר נתלית בדעת אחרת וע"כ אע"ג שבידו לשחררה לא הוי קידושין והכא נמי לכשתגרש נתלית בדעת אחרת ולא הוי קידושין ולי נראה שהפי' כן הוא שר' יוסי שאל למה גחכון (פי' דאפשר דהוי קידושין) ואמאי הא אמר ר' בא בר ממל לכשתשתחרר נתלית בדעת אחרת (פירוש דהטעם דהאומר לשפחתו הרי את מקודשת לי לכשאשתחררך דלא הוי קידושין משום דכשתשתחרר נתלית בדעת אחרת זהו דוקא בשפחה והכא לכשתשתחרר נתלית בדעת אחרת (פי' בתמי') לא דמי לשפחה וא"כ כיון שבידו לגרש' איפשר דהוי קידושין דהא

בידו לגרשה והכא ליכא טעמא דנתלית בדעת אחרת וא"כ למה גחכון. וע"ז אומר אין את בעי מקשי' הכי קשי הוי חד בר נש אזיל לקדושי חדא איתא קמי חברי' ואמר לה הוי ידעה דההן גברא דהוא אזיל מקדשתך דעתי' בישא עתיד הוא מישבק ליך (פי' שזה שרוצה לקדשך הוא אדם רע ובודאי יגרשך) אלא הא לך פרוטה זו שתתקדשי לי בה לכשיגרשיך (וכ' הפ"מ ובהא הוא דמספקא לן טפי משום שבידו לקדשה מעכשיו כו' והוא דחוק) והפי' הוא דבאומר הא לך פרוטה זו שתתקדשי לי בה לאחר שאגרשיך הוי קידושין משום שבידו לגרשה ואי בעית מקשי' הכי קשי דהתם אמר לה שתתקדשי לאחר שיגרשך ובזה ודאי דלא הוי קידושין דהא אין בידו לגרשה. ואע"ג דהשתא יכול לקדשה בהא סובר הירושלמי דאפ"ה אינה מקודשת אבל אם המקדש אומר הא לך פרוטה זו לאחר שאגרשיך הוי קידושין דהא בידו לגרשה ובהא ליכא הטעם דדעת אחרת וע"כ שאל ר"י ולמה גחכון כו':

וע"ז אומר תמן תנינן הרי הנטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות טלית זו קרבן אם אינה נשרפת כו' חזקי' אמר פדיין חזרו לקדושתן ר' יוחנן אמר פדיין פדויין מתניתא פליגא על ר' יוחנן אין להם פדיון פתר לה לכשיקצצו אין להם פדיון אמר ר' יוסי מ"ד חזקי' כשפדאן הוא אבל אם פדאן אחר פקע מהן קדושתן:

וע"ז אומר מחלפא שיטתי' דר' יוסי תמן הוא חמר פדיין אחר פקע מהם קדושתן וכא הוא אמר נישאת לאחר לא פקעו ממנה קידושין (והפ"מ נדחק שם) (וכצ"ל) תמן הוא אומר פדאן אחר פקע מהם קדושתן וכא הוא אמר התקדשי לי לאחר שאגרשיך לא פקע ממנה קידושין והוא כמו שביארתי דר' יוסי אומר ולמה גחכון דכיון דיש בידו לגרש ודאי הוי קידושין דלא דמי לשפחה דהתם כשנשתחררה נתלית בדעת אחרת והכא לכשתתגרשה נתלית בדעת אחרת (פי' בתמי') וע"כ הוי קידושין דאעפ"כ אמאי הוי קידושין דהא כיון שנתגרשה ובאה לרשות עצמה הוי כמו דפדאן אחרים (וכמו דאיתא בנדרים (ד' ל') דאשה כפדאוה אחרים דמי וא"כ כבר פקע הקידושין וא"כ איך תתקדש אח"כ) וע"ז משני לא צריכה דלא (פי' דלא צריכה אלא) כשנתן לה ב' פרוטות א' מכבר ואחת לכשאגרשיך (כצ"ל) וא"כ פרוטה הראשונה ודאי פקע הקידושין אבל הוא נתן לה עוד פרוטה שתתקדשי לאחר שאגרשיך וע"כ כיון שיש בידו לגרש לא הוי דשלב"ל וע"כ אפשר דהוי מקודשת (והפ"מ והק"ע פירשו בדחוקים גדולים) (והירושלמי אליבא דר' יוסי חולק אש"ס דילן בקידושין (ד' ס"ב) דקאמר נהי דבידו לגרשה בידו לקדשה ובב' פרוטות אמר דילמא כי היכי דתפסי קידושין השתא תפסי נמי קידושין לאחר מיכן ויש חילוק בין אם אמר לאשתו ובין אם אמר בשעה שקדשה שנתן לה ב'

פרוטות דכי היכי דתפסי קידושין השתא תפסי נמי לאחר מיכן ולשיטת הירו' אפי' אם נתן לאשתו פרוטה שתתקדשי לאחר שיגרשנה אפשר דחל) אלא דהנ"מ בין אם נתן פרוטה אחת ואמר שתתקדשי לאחר שיגרשה לא חל הקידושין משום דכיון דנתגרשה כפדאוה אחרים אבל אם נתן לה ב' פרוטות א"כ הפרוט' האחת נפקעת בהגירושין אבל הקידושין השניים אפשר דחל (ורק בשפחה לא חל משום דמעיקרא בהמה והשתא דעת אחר') [וזה אינו כמו דאיתא בקידושין (ד' ו') מי דמי התם בהמה הכא דעת אחרת ופירש"י דיש דעת אחרת חשובה כמותו המעכבת בדבר שאם אין האשה רוצה אינם קידושין וזו לא נתרצית אלא לחצי' לפיכך כו' והוא דהתם לא נתרצתה אלא לחצי'. וע"כ אין הקידושין מתפשטים בכולה אבל הכא רצונה שתתקדש לאחר שיגרשנה וע"כ חל הקידושין לשיטת הירושלמי].

[**ואפשר** לומר דהירו' אזיל לטעמיה והוא כמו שכ' הר"ן בנדרים (דף ל') על הא דאיתא התם ואשה כפדאוה אחרים דמי וכתב הר"ן דקשה לו הא אדרבה אשה לפדאן הוא דמיא שכשם שנטיעות הללו לפי שאין יוצאות מרשות הקדש או מרשותו מצי לאקדושינהו לאחר שיפדו כך אשה זו כיון שאינה יוצאה מרשות הבעל או מרשות עצמה בדין הוא שתהא יכולה להתקדש מעתה אפילו לאחר שתתגרש וניחא לי דאי מצי אשה לקדש עצמה לאיש ה"נ דהוי הא דומיא דמקדיש נטיעות ממש אלא כיון שהתורה אמרה כי יקח איש אשה ולא אמר כי תלקח אשה לאיש לא כל הימנה שתכניס עצמה לרשות הבעל כו' אלא כיון שהיא מסכמת לקידושי האיש היא מבטלת רצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר הילכך אין אנו דנין בקידושין מצד האשה אלא מצד הבעל ולגבי הבעל כפדאוה אחרים דמי כו' וע"כ אע"ג שרצונה להתקדש אחר שיגרשנה אפ"ה לא מהני משא"כ לשיטת הירו' לפי מה שביארתי בספרי נחלת יהושע (סי' כ') על הא דאיתא בירו' (ר"פ חרש) רצה יוציא רצה יקיים מתני' בשקידשה בכסף אבל אם קידשה בביאה קידושיה מעשה וגירושיה אינו מעשה. וביארתי שם שהירו' סובר דבביאה הוי קדושין מחמת שהיא מתקדשת לו והירושלמי סובר דחרש קני ע"י דעת אחרת מקנה משא"כ בקידושי כסף שהוא רק מצד המקדש ע"כ לא הוי קידושיה מעשה אבל בביאה אינה יכולה להתגרש שקידושי' מעשה וגירושיה אינו מעשה. והפוסקים לא הביאו להירו' והוא דלשיטת הש"ס דילן לא מהני בקידושין דעת אחרת מצד שהיא מתקדשת ומקנה עצמה אליו דא"כ הוי קדושין מצד האשה ולא מצד הבעל וע"כ לא הוי קדושין אבל לשיטת הירו' הוי קדושין אם מתקדשת בביאה מחמת שהיא דעת אחרת ומקנה את עצמה אליו אלמא דזה מהני לשיטת הירו' וע' בס' נחלת יהושע (סי' כ') שהארכתי בזה.

וע"כ מהני באומר לאשתו הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשיך לשיטת הירושל' דלא הוי כפדאוה אחרים כיון דרצונה להתקדש לו וכמו שביארתי ודו"ק]:

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) נדר מיורדי הים לאחר שלשים יום נעשו בני יבשה תפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע דר' ישמעאל אומר אחר הנדר ור"ע אומר אחר האיסר עיין מה שביארתי ע"ז בפ"ק דנזיר (ה"ג) ועל מה נחלקו על האומר הריני נזיר שלשים יום ויום א' שר' ישמעאל אומר נזיר שתים ורע"א נזיר אחת ע"ש מה שביארתי בזה

פרק ד

הלכה ב

קטע ג

ריב"ל אמר אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארנון ובגולגולת רב אמר כל הנתפס על חבירו חיי' ליתן לו חיילא דרב מן הדא הגוזל שדה ונטלוה מסיקין לא שמע דאמר ר' יוחנן קנס קנסו בגזלן ר' אבין בעי ההן דהוי רבי' ר"י בר בון ור' חייא כו' תריהון אמרין בשם ר' שמואל חד אמר בארנון ובגולגולת עי' בכתובות מה שפי' הפ"מ שם ואפשר לומר שהוא ט"ס והא דאמר ההון דהוי רבי' צ"ל דחוי בידי' והוא כמו דאיתא בב"ק (ד' קט"ז) הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מחמת הגזלן חייב היכי דמי אלימא דאנסיה לארעא דידי' כו' לא צריכא דאחוי אחוי' ופירש"י שלא גילה הוא מעצמו אלא שמע מבית כו' שמקדשין לגזול שדות והראה להם טלו קרקע זה של פלוני וע"ז אומר בעי ר' אבין ההן דחוי בידי' (פי' אם קנסו כמו בגזלן ממש או לא) ועי' בירושלמי (פ"ז דכלאים) חד בר נש חזי ונראה לי שצ"ל חוי) שיילי' לר' אלעזר א"ל טבא הוא וכו' עיי"ש ועיין בס' שפת הנחל (דרוש ז') מה שביארתי בב"ק (ד' ק') ודו"ק:

הלכה ו

קטע ג

(**ה"ו**) **מתני'** הנודר הנאה מחבירו כו' ר' חייא בר בא בשם ר' יוחנן מודה ר' יוסי בהפקר תורה שהוא מותר עיין בס' שפת הנחל (דרוש ד') מה שביארתי בזה ועיין בס' נועם ירושלמי (פ"ז דפאה) מה שביארתי בזה:

הלכה י

קטע ב

(**ה"י**) **מתני'** היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחר לשם מתנה והלה נוטל ואוכל ומותר אם אין עמהן אחר מניח על הסלע כו' ואומר הרי הן מופקרין לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר תני ר' מאיר אומ' כיון שאדם מפקיר יצא דבר מרשותו ר' יוסי אומר אין יוצא מתחת יד הבעלים אלא בזכי' ר' ירמיה ר' בא ר' חייא תריהון אמרין ר' יוחנן בשם ר' ינאי דברי ר' יוסי כנותן מתנה לעשרה וזה א' מהן (והוא כמו דאיתא בש"ס דילן בנדרים (ד' מ"ג) אמר ר' יוחנן מ"ט דר' יוסי קסבר הפקר כמתנה מה מתנה עד דאתי' מרשות נותן לרשות מקבל אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה עד כדון כשמפקירה לזמן מרובה הפקירה לזמן מועט כו' עיין מה שביארתי ע"ז בס' נועם ירושלמי (פ"ו דפאה) ושם ביארתי:

קטע ד

עוד שם והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר מ"ט דר' יוסי מפני שקדם נדרו להפקירו הא הפקירו לנדרו לא בעון קומי ר' יוסי מפני שקדם נדרו להפקירו מה בין שקדם הפקירו לנדרו א"ל לא עלתה על דעתי' לאסור מה שהפקיר אמר ר' יונה הכי קשי' קדמי' הא הפקר יחיד לא והא תנינן והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר אמר לון לא עלה על דעתי' לאסור מה שהפקיר ור' יונה ר' אבא ר' חייא בשם ר"ש בן יוצדק המבקיר שדהו לעשרה בני אדם אינו חוזר בו א"ר יוסי אתי כר"מ ר' מנא בעי מה אמרת לשלשה ולפני ג' על דאת מקשי על דר"מ קשיתי' על דר' יוסי מאי אמרת לעשרה לפני עשרה א"ל הבקירה בפני שנים חוזר בו וחייב במעשרות בפני שלשה אינו חוזר בו ופטור מן המעשרות והק"ע והפ"מ כתבו שצריך להגיה תחילה ר' חייא בשם ר"ש בן יהוצדק המפקיר שדהו לעשרה בני אדם אינו חוזר בו ואח"כ אמר ר' יונה הכי קשיא קדמי' והנה פירשו בדחוקים גדולים. ע"כ נראה שיש (ט"ס) וחילוף השורות בירושלמי הזה וכצ"ל ר' אבא ר' חייא ר"ש בן יהוצדק המפקיר שדה לעשרה ב"א אינו חוזר בו אמר ר יוסי אתי כר"מ א"ר יונה הכי קשין קדמי' הא הפקר יחיד לא והא תנינן והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר על דאת מקשי על דר"מ קשיתי' על דר' יוסי אמר לון לא עלה על דעתי' לאסור מה שהפקיר ר' מנא בעי מאי אמרת לשלשה לפני שלשה (והוא ט"ס וצ"ל) בפני שלשה מאי אמרת לעשרה לפני עשרה (א"ל וצ"ל) דאמר ר"י הפקירו בפני שנים חוזר בו וחייב במעשרות בפני שלשה אינו חוזר בו ופטור מן המעשרות:.

ועתה צריך לבאר הירושלמי (לפ"מ שהגהתי) ר' אבא ר' חייא ר' שמעון בן יהוצדק המפקיר שדהו לעשרה בני אדם אינו חוזר בו א"ר יוסי אתי כר"מ והיו סבורים מתחלה

שהפי' הוא המפקיר שדה לעשרה בני אדם דהיינו שהפקירה בפני עשרה אז אינו חוזר בו אבל אם הפקירה בפני יחיד חוזר בו וע"ז אמר ר' יונה הכין קשין קדמוי (פי' שהקשו לפני ר' יונה על הא דאמר דהפקירה לעשרה בני אדם אינו חוזר בו ור' יוסי אמר דר"מ היא) וע"ז הקשו הא הפקר יחיד לא והא תנינן והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר וא"כ מוכח דר"מ סובר דאפי' הפקר יחיד נמי הוי הפקר וע"ז פריך על דאת מקשי על דר"מ קשיתי' על דר' יוסי (פי' אפי' אי לא אמר ר' יוסי דר"מ היא אלא אתי כר' יוסי נמי קשה דהא ר' יוסי אמר מפני שקדם נדרו להפקירו הא הפקירו קודם לנדרו שרי א"כ אפי' ר' יוסי נמי מודה דהפקר יחיד הוי הפקר) ואע"ג דר' יוסי סובר דנדרו קודם להפקירו אסור אפשר דהיינו טעמא כמו דאיתא בנדרים (ד' מ"ג) דהיינו טעמא דר' יוסי גזירה משום מתנת בית חורין והוא כמו שכתב הר"ן דמדינה ודאי אפי' לר' יוסי שרי דמכי אפקרי נפקא ליה מרשותי' אלא דכיון דאנן סהדי דלא אפקרי' אלא כדי שיזכה מודר אי שרינן ליה אתי למשרי אפילו היכא דאמר בפירוש ובמעשה דבית חורין דתנן לקמן בפרקין אלא כדי שיבוא אבא ויאכל ממנו ומשום הכי דווקא בנדרו קודם להפקירו אסר דאיכא למיגזר אבל הפקירו קודם לנדרו שרי) וא"כ אפי' אי אתי כר' יוסי נמי קשה דהא מדינא הוי הפקר אלא גזירה משום מתנת בית חורון וא"כ מוכח דאפי' הפקר יחיד נמי הוי הפקר וע"ז אמר לון לא עלה על דעתי' לאסור מה שהפקיר אבל באמת לא הוי הפקר אלא דאין כונתו לאסור מה שהפקיר מכבר וא"כ מדינא לא הוי הפקר וא"כ אי אתי כר' יוסי הוי ניחא דסובר דהפקר יחיד לא שמיה הפקר וע"כ אמר המפקיר שדה לעשרה בני אדם דהיינו דוקא הפקירה בפני עשרה דהוי הפקר לר' יוסי (כן כתב הר"ן בנדרים (ד' מ"ג) דהפקירה בפני תרי לא הוי הפקר לר"י פד דאתי לרשות זוכה אבל בפני שלשה הוי הפקר אפי' לר' יוסי) אבל כיון דאמר ר"י דר"מ היא א"כ קשה דהא ממתניתין מוכח דר"מ סובר דאפי' הפקר יחיד נמי הוי הפקר:

[**וע**"ז אומר ר' מנא בעי מאי אמרת לשלשה בפני שלשה (כצ"ל) לעשרה לפני עשרה (פי' דר' מנא מתרץ דאין הפי' הא דאמר המפקיר שדה לעשרה בני אדם היינו בפני עשרה כמו שהפי' על הא דאמר לאח"כ בפני שלשה אלא הא דקאמר לעשרה היינו לפני עשרה (פי' שהפקיר לעשרה בני אדם) אינו חוזר בו (פי' אע"פ שלא הפקיר לכל העולם אלא לעשרה בני אדם אעפ"כ אינו חוזר בו ואפי' זכה בו אחר) וע"ז אומר דר"מ היא והוא כמו דאיתא בירושלמי (פ"ו דפיאה) א"ר אבין ברי' דר' חייא הדא אמרה הפקי' לעניים וזכו בהם עשירים תפלוגתא דר"מ ור' יוסי על דעתיה דר"מ דו אמר כיון שאדם מפקיר דבר מרשותו הפקירו הפקר על דעתיה דר' יוסי דו אמר אין הפקר יוצא מתחת יד בעלים

אלא בזכי' אין הפקירו הפקר והוא כמו שביארתי בס' נועם ירושלמי דהא דאמר דהפקיר לענייי' אבל לא לעשירי' זהו אליבא דב"ש דהפקי' לעניים הוי הפקר אבל לב"ה יהי' הנ"מ אם הפקיר לאותה העיר וזכו בה עיר אחרת) וביארתי שם הטעם דהפקיר לעניים וזכו בה עשירים על דעתיה דר"מ הוי הפקר כיון שאומר כיון שאדם מפקיר מרשותו הוי הפקר ע"כ אעפ"י שהפקיר רק לעניים אעפ"כ כיון שיצא מרשותו אפי' זכו העשירים נמי הוי זכי' דכיון שיצא מרשותו בטל פקע השיור (עיי"ש במה שהאריך בכה"ג בס' אבני מילואים) במי שמכר או נתן לראובן קרקע חוץ משמעון כו') אבל לר' יוסי שסובר דעד דאתי לרשות זוכה א"כ לא יצא עדיין מרשותו ע"כ לא זכו בהם העשירים וע' שם שהארכתי בזה:

וע"ז אומר המפקיר שדה לעשרה בני אדם היינו שהפקיר לפני עשרה (פי' אלו העשרה וזכו בהם אחרים אעפ"כ הוי הפקר דכיון שיצא מרשותו פקע השיור וע"כ הוי הפקר גמור) וע"ז א"ר יוסי אתי כר"מ (פי' דלר"מ הוי הפקר משא"כ לר' יוסי דלא הוי הפקר כיון שסובר שלא יצא מתחת יד הבעלים אלא בזכי' וא"כ כיון דלא יצא מרשותו ע"כ לא הוי הפקר לכל) (וכמו דאמר בירושלמי (פ"ו דפיאה ושם) הדא אמרה הפקיר לעניים וזכו בהם עשירים תפלוגתא דר"מ ור' יוסי על דעתיה דר"מ דו אמר כיון שאדם מפקיר דבר מרשותו הפקירו הפקר על דעתי' דר' יוסי דו אמר אין הפקר יוצא מתחת ידי בעלים אלא בזכי' אין הפקירו הפקר) וא"כ לא קשה ממתניתין דמוכח דהפקר יחיד הוי הפקר דלעולם הפקר שמפקיר בפני יחיד נמי הוי הפקר לר"מ והא דקאמר המפקיר שדה לעשרה בני אדם היינו רבותא דאפי' לא הפקיר רק לעשרה בני אדם הוי ג"כ הפקר וזהו דווקא אליבא דר"מ אבל אליבא דר' יוסי הא אמרינן דברי ר' יוסי כנותן מתנה לעשרה וזה א' מהן וא"כ אם זכה בו אחר לא זכה:

וע"ז אומר דאמר ר"י (כנ"ל) הפקירה בפני שנים חוזר בו וחייב במעשרות בפני שלשה אינו חוזר בו ופטור מן המעשרות (וזהו בפני שלשה דהיינו שהפקירה בפני שלשה וזה אתי כר' יוסי ולא כר"מ והוא דאם הפקירה בפני שלשה ר' יוסי נמי מודה דהוי הפקר והא דא"ר יוסי דהפקר כמתנה דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר היינו דווקא אם הפקירה בפני שנים אבל אם הפקיר בפני שלשה הוי הפקר מיד (וא"כ הא דקאמר לעשרה היינו לפני עשרה שהפקיר לפני עשרה שיזכו בהם וע"ז א"ר יוסי דר"מ היא והא דקאמר הפקירה בפני שלשה היינו בפני שלשה וזהו אליבא דר' יוסי והק"ע והפ"מ נדחקו בזה הירושלמי מאוד עיי"ש ודו"ק):

פרק ה

הלכה א

קטע ד

ר' יוחנן בשם ר' ינאי השותפין קונין זה מזה בחצר וחייבין זה בנזקי זה אמר ר' בון בר כהנא באומר צבור ואקנה אבל אם צבורין לא קנה עד שיטלטל עיין במה שביארתי ע"ז בירושלמי (רפ"ח דגיטין ה"א) והנה מה שאמר ר' ינאי וחייבין זה בנזקי זה כתב הק"ע בבבלי ב"ק (ד' י"ג) פליגי תנאי ואמוראי בהך מילת' ושגה בזה דהתם הוא לענין שן ורגל דחייב דוקא בחצר הניזק וע"כ פליגי בזה אי אמרי' בחצר השותפין דהוי ובער בשדה אחר או לא והכא הפי' הוא לענין כל הניזקין שאחד מזיק לחבירו ע"י תשמישו וכמו האומר תחילה הדא דאת אמר חוץ מן הכביסה בחצר בכל החצר ברם בד' אמות דחברי' לא מצי ממחי בידי' אם היה המקום משופע אפי' בד' אמות דחברי' מצי ממחי בידיו. וע"ז אומר וחייבין זה בנזקי זה וכמו דאיתא (בפ"ג דב"ק ה"א) ואית דבעי מימר כיון שאמר לו הכנס נעשה כחצר השותפין דמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי השותפין קונין זה מזה בחצר וחייבין זה בנזקי זה ולא כן אמר רב בממלא כל רה"י וזו ממלח כל רה"ר (פי' בתמיה) הא יוכל לילך במקום שאין משתמש אמר שכיון שדרכו להולך בחצר כמו שהוא ממלא כל החצר וע"ז אמר ר' ינאי השותפין חייבין זה בנזקי זה ולקמן יתבאר עוד בזה]:

קטע ה

עוד שם בתוך שני אני נכנס ולא בתוך שלך ואת אמר כופין לא על הדא את אמרת אלא על הדא בתוך של חבירך אני נכנס לא לתוך שלך עלי' כופין את הנודר שימכר חלקו באומר הנייתי עליך אבל באומר הנייתך עלי לא בדא והנה הראב"ד ורשב"א והר"ן גירסתם הוא לא על הדא אתאמרת אלא על הדא כופין הנודר שימכור את חלקו באומר הנייתי עליך כו' לאבדא (ולפי גירסת הירושלמי שלנו נראה שנתחלפו השורות וכצ"ל בתוך שלי אני נכנס ולא בתוך שלך שיכול לומר בתוך של חבירך אני נכנס ולא בתוך שלך ואת אמר כופין (פי' למאי כופין כיון שיכול לומר בתוך שלי אני נכנס ולא בתוך שלך וכן יכול לומר בתוך של חבירך אני נכנס ולא בתוך שלך) וע"ז אומר לא על הדא את אמרת (פי' דלא קאי לא אירשא ולא על הסיפא אלא על המצעתא דבזה תנן דכופין את הנודר שימכור חלקו וע"ז אומר באומר הנייתי עליך אבל באומר הנייתך עלי לא בדא והנה הפ"מ כתב דלשיטת הירושלמי דדוקא להמדיר הוא דכופין אבל לא להנודר ושיטת הבבלי לא משמע הכי ועיין ברא"ש שכתב דמשמע בירושלמי שיותר ראוי לקנוס

הנותן לפני חבירו מכשול מהמביא את עצמו לידי מכשול דגרסינן בירושלמי בתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס בתוך שלך כו' אלמא דחיישינן טפי למכשול חבירו ממה שיכשל הוא עצמו בפשיעתו כו' אלא דבהא פליג אגמ' דילן דבגמ' דילן חיישינן לתרוייהו:

ולי נראה ששיטת הירושלמי מחולק בזה עם שיטת הש"ס דילן דלשיטת הש"ס דילן הא דכופין את הנודר למכור חלקו הוא מצד העבירה דחיישי' שלא יכשל בהעמדת רחיים ותנור ע"כ שיטת הש"ס דילן דאין נ"מ דכופין בין להמדיר בין להמודר. אבל שיטת הירו' הוא לא מצד שאינו חוששין שלא יכשל אלא מצד שחבירו טוען עלי' שהוא גרם לו שלא יכשל בפשיעותו וא"כ צריך להרחיק ממנו מה שגרם לו שהוא חושש שלא יכשל ודמי להא דאמר תחילה אם היה המקום משופע אפי' בד' אמות דידיה ממחי בידי' וכן לפי מה שביארתי דהשותפין חייבין זה בנזקי זה א"כ צריך להרחיק מחבירו הזיקו וכן צריך להרחיק מחבירו אם הוא טוען שחושש שלא יכשל בפשיעותו. וע"כ אמר בירושלמי כופין את הנודר שימכור חלקו באומר הנייתיי עליך אבל באומר הנייתך עלי לא בדא דכיון דהוא חטא על נפשי א"כ למי יכופו (וע' בירושלמי (פ"ד דנדרים ה"ד) ר"ש בן יקים אמר שלא ישהא מתני' בשאסר הרופא נכסים כו' אבל אם אסר החולה כו' הוא חטא על נפשו) והוא דכל הכפי' הוא מחמת טענתו של המודר על המדיר וכמו דאמר השותפין חייבין זה בנזקי זה כו' וע"כ לא תני רק בסיפא דהוי אחד מודר מחבירו הניי' אבל לא ברישא דהדירו זה את זה דלא מצי למתני כופין כו' כיון שאין החשש מצד שחכמים חוששין שנא יכשל אלא מצד שהוא טוען על חבירו וא"כ אם יטעון שחבירו ימכור א"כ חבירו יטעון עלי' ג"כ ויצטרכו שניהם למכור וא"כ לא יטעון על חבירו כיון שהדירו את חבירו ג"כ וכן בסיפא דאם הדיר אחד מן השוק לא יכול לטעון עליו שימכור חלקו דמה איכפת ליה להשותף פ"כ לא תנן דכופין (אלא א"כ הוא רגיל כמו דאיתא לקמן אם היה נודרן כופין דו אמר לי' אתי' קדמוהי עבדת ליה כן תנני' ועבדת ליה מכאן ואילך או שרי נדרך או זבין חולקך משום דהוא ימנע כל אדם שיתפחדו שלא יבואו לידי מכשול אולי יכנוס שלא לצורך השותף וא"כ ימנעו בני אדם מלפגום בחצר וא"כ האי כופין הוא כמו השותף שכופה את חבירו ולא מצד שחכמים חוששין שלא יכשל וכמו דאיתא בירו' (סוף ב"מ) וכן בית הבד שהוא בנוי בסלע וגינת אחר על גבי' ונפחת שמענו שאין כופין והתניא ר' חייא כופין כו' והתם הוא מצד הדין אם השותף טוען עליו וכל זה הוא לשיטת הירו' דהשותפין חייבין זה בנזקי זה וכמו שאומר דאם היה המקום משופע אפי' בד' אמות דחברי' ממחי בידי' דו אמר לי' את שפך והוא אתי לגבי וכן בירושלמי (פ"ב דב"ב ה"י) ר' יעקב בר אידי בשם ריב"ל טעמא דרבנן מפני שישוב העולם בבורות

שמעון בר ווא אמר בשם ר' יוחנן כך משיב ר' יוסי לחכמים כמה דאית לכון ישוב העולם בבורות אוף אנא אית לי' ישוב העולם באילנות וכתב הפ"מ ומכאן הביא הריב"ם ראי' היבא בהגמ"י (פי' דלא לכל מילי אמר ר' יוסי על הניזק להרחיק את עצמו אלא בדברים שהן עיקר ישוב כו' אבל אם לא היה במעשה של המזיק עיקר ישוב אפי' ר' יוסי מוד' דעל המזיק להרחיק את עצמו וכתב שם דמסתימת דברי הפוסקים אינו נראה כן דלא אמר ר' יוסי מודה אלא בגירי' דיליה עיין שם ודו"ק). אבל לשיטת הש"ס דילן בב"מ (דף קי"ז) דהתחתון מתקן כו' איני והאמר כו מודה ר' יוסי בגורי' דילי' דפסקי מי' והדר נפלו אבל בלא"ה אין השותף יכול לכופו וא"כ ה"נ כיון שמן הדין יכול המדיר לאסור חף ע"פ שחבירו מתיירא מאי איכפת ליה וא"כ הא דתני דכופין הוא מצד דחכמים חוששין שלא יכשל וע"כ אין נ"מ בין המדיר להמודר. והא דתני סיפא הוא משום דתנן כופין אבל ברישא אין כופין וכמו שכתבו הרא"ש והר"ן דברישא כיון דשניהם אסורין לא חששו חכמים וכל חד מזדהר באיסורי' וא"כ אין ראיה משיטת הירו' לשיטת הש"ס דילן כמו שביארתי ודו"ק):

הלכה ג

קטע ג

שם (ה"ג) תמן תנינן האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי אם מת ירשנו בחיי ובמותי אם מת לא ירשנו אמר ר' ירמי' האיך תנינן הכא והתני בחיי אם מת ירשנו במותי אם מת ירשנו בחיי ובמותי אם מת לא ירשנו מה בין האומר חדא חדא להדא דאמר תרתי תרתי רב ירמיה וריב"ח תריהון אמרין קונם הנאת נכסי אלו עלי בחיי ובמותי מכיון שאמר אלו אסרן עליו בין בחיים בין לאחר מיתה והנה המפרשים נדחקו בזה ואפשר לומר שר' ירמיה אמר האיך תנינן הכא והתני בחיי אם מת ירשנו במותי אם מת ירשנו בחיי ובמותי אם מת לא ירשנו והטעם הוא משום דבחיי מת ירשנו משום דאין אדם אוסר דבר לכשיצא מרשותו וע"כ אפי' אם אמר בפירוש במותי אם מת ירשנו והוא משום דאין אדם אוסר דבר מרשותו לכשיצא מרשותו אבל אם אומר בחיי ובמותי חל בכולל כמו דאיתא בנדרים (ד' מ"ב) שאני הכא דא"ל בחיי ובמותי והר"ן נדחק שם ואיפשר דמהני מטעם כולל וע"ז מקשה מה בין האומר חדא חדא להאומ' תרי ותרי (פי' דלא מהני בזה כולל) ועיין בספרי עמק יהושע (ס' כ"ד) שהוכחתי מזה דלא כדעת הב"ח שכתב על הטור ביו"ד (ס' רל"ב) שאם אמר קונם תשמישי על כל העולם יפר חלקו ותהא מותרת לו עד שתתגרש והקשה הב"י דאיפכא ה"ל להטור לומר באומרת תשמיש כל העולם עלי וע"כ חל אבל באומרת קונם תשמישי על כל העולם אמאי צריך הבעל להפר חלקו הא

איתא בנדרים (דף י"ג] דאם אומרת הנאת תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו אבל באומרת הנאת תשמישך עלי אסור שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו וא"כ ה"ל להטור לומר שאם אמרה קונם תשמיש כל העולם עלי יפר חלקו אבל באומרת קונם תשמישי על כל העולם הרי היא משועבדת לו ואיך יכולה להפקיע ותירץ הב"ח דחל ע"י כולל אפילו לעקור השיעבוד עיי"ש שהארכתי בזה והקשיתי שם מזה הירו' דמקשה דלפי"ז מאי פריך ר' ירמיה מה בין האומר חדא חדא להאומר תרי ותרי]:

אבל כעת נראה לי דאיפשר לומר דמקשה מה בין האומר חדא חדא להאומר תרי ותרי והוא דהירושלמי לטעמי' כמו שביארתי (בפ"ב דנדרים ה"ג) שאפי' בשבועה אינו חל בכולל אם נשבע שלא יאכל נבילו' וטריפות או תמרים וחלב רק דחל בכולל בסתם וע"ז מקשה ר' ירמיה מה בין אמר חדא חדא להאומר תרי ותרי דכיון דמפרש בחיי ובמותי לא חל בכולל דהא בכה"ג אפילו בשבועה אינו חל בכולל אם פורט כמו שביארתי שם. **ובזה** יתבאר הא דקא' אח"כ ר' ירמי' וריב"ח תריהון אמרין קונ' הניית נכסי אלו עליך בחיי ובמותי (פי' כיון שאמ' אלו כונתו בין בחיי' בין לאחר מיתה) מכיון שאמר אילו אסרה עליו בין בחיים בין לאחר מית' (פי' דהא דתני בחיי ובמותי לא שאמ' בפירו' בחיי ובמותי אלא שאמר אלו ואלו הוי כמו בחיי ובמותי) ומכיון שאמר אלו אסרה עליו בין בחיים בין לאחר מיתה וכיון דאמר אלו לא הוי כמפרט אלא בכולל סתם (ואף שביארתי (פ"ב דנדרים הל' י"ג) דבאומר אלו הוי כמו פורט היינו שיש לפניו ככרות שנשבע על הא' תחילה א"כ הוי כמו שיש לפניו עשרה זיתים ונבילה בתוכן וא"כ לא חל כמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דשבועות הל' ד') אמר ר' יוסי ותשמע מינה היו לפניו עשר' זיתים של שחוט' ואחת של נבילה ואמר שאוכל (צ"ל שלא אוכל) עשרה זיתים אלו כיון שפטור על הנבילה פטור על השאר דהוי כמו פורט כיון שיש כזית נבילה מונח בתוכו אבל אם אמר אלו דהוי כמו בחיי ובמותי ע"כ חל בכולל. [וזהו דוקא להברייתא אבל מהמשנה דתנן בב"ק (ד' ק"ט) בחיי ובמותי אם מת לא ירשנו מוכח דאדם אוסר דבר מרשותו לכשיצא מרשותו וע"ז אומר תנינן בנזיקין מה דלא תנינן בנדרים וכמו שאבאר לקמן שזה מוכח ממתניתין דנזיקין ממה דלא מוכח בנדרים ואפי' מהמשנה דנדרים (ד' מ"ב) דהמודר הנאה מחבירו לפני שביעית אינו יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות ובשביעית אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן הנטיעות הנוטות ג"כ אינו מוכח דאדם אוסר דבר מרשותו לכשיצא מרשותו דהתם איפשר דחל בכולל כיון דחל לפני שביעית חל ג"כ בשביעית ועיין שם בירושלמי (פ"ד ה"ו) ודו"ק]:

ובזה יתבא' שם ר' ירמיה ור' יוסי תריהון אמרין קונם הניית נכסיו אילו עלי בחיי ובמותי מכיון שאמר אלו אסרן עליו בין מחיי' בין לאחר מיתה אמר ר' יוסי תנינן בנדרים מה דלא תנינן בשבועות (והק"ע גריס דלא תנינן בנזיקין) קונם לביתך שאני נכנס שדה שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר לבית זה שאיני נכנס שדה זו שאיני לוקח מת אי שמכרו לאחר אסו' מפני שאמר זה הא לא אמר ה אסרו עליו בין בחיים בין לאחר מיתה [פי' הק"ע וקמ"ל מתני' דהכא מה דלא שמעינן ממתני' דב"ק כלומר מתני' דהכא פירושי להך מתני' דב"ק דמהכא שמעינן דאם אמר זה אוסר אפי' לאחר מיתה והאומר בחיי ובמותי הו"ל כאומר זה. והפ"מ פירש בתמי' כלומר דר' יוסי מתמה מאי קמ"ל ר"י וריב"ח הכא בסדר נזיקין מי לא כבר תנינן בנדרים קונם לביתך כו' מפני שלא אמר זה הוא דמותר לאחר מיתה הא אמר זה אסרו עלי' בין בחיים בין לאחר מיתה] ובפ"ט דב"ק גרסי' א"ר יוסי תנינן בנזיקין מה דלא תנינן בנדרים קונם הניית נכסי אילו עלי' בחיי ובמותי כיון שאמר אילו אסרן עליו בין בחיים בין לאחר מיתה גם שם פי' הפ"מ (בתמיה) כלומ' מאי קמ"ל רב ירמיה וריב"ח וכי הוסיפו דבר כאן בסדר נזיקין מה דלא תנינן בנדרים ולי נראה שיתבאר במאי דאיתא בנדרים (ד' מ"ז) בעי אבימי קונם לבית זה שאתה נכנס מת או שמכרה לאחר מהו אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו או לא אמר רבא ת"ש האומר לבנו קונם שאי אתה נהנה לי ומת ירשנו בחיי ובמותי ומת לא ירשנו ש"מ אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו וכתב הר"ן כלומר דנהי דאמרי' במתניתין דבאומר בית זה ומכרו לאחר אסור הני מילי באוסר על עצמו דמצי אסר אנפשי' בית זה בין שיהיה שלו בין שימכרנו לאחר אבל אחברי' נהי דבית זה לעולם משמע כדמוכח ממתניתין מיהו לא כל הימנו לאוסרו לכשיצא מרשותו דה"ל נכסי חבירו על חבירו כו' עיי"ש:

וע"ז אומר אמר ר' יוסי תנינן בנזיקין מה דלא תנינן בנדרים קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר כו' מפני שלא אמר זה הא אמר זה אסרו עליו בין בחיים בין לאחר מיתה אעפ"כ הא לא תנינן רק באוסר על עצמו אבל מנלן דאדם אוסר דבר על חבירו לכשיצא מרשותו והפשיטות הוא מדתנינן בנזיקין (בב"ק ק"ח) האומ' לבנו קונם שאתה נהנ' לי כו' בחיי ובמותי אם מת לא ירשנו וא"כ מוכח מהכ' דאד' אוס' חבירו דבר מרשותו לכשיצא מרשותו וע"ז אומר תנינן בנזיקין מה דנא תנינן בנדרים וליכא לדחויי דשאני הכא דאמר בחיי ובמותי דחל בכולל כמו דאיתא בנדרים ד' מ"ו) שאני הכא דקאמר בחיי ובמותי וכמו שביארתי דמהני מחמת כולל דכיון דפורט לא הוי כולל לשיטת הירושלמי וע"כ ניחא דלא מוכח ממתניתין דנדרים (ד' מ"ב) דהמודר

הנאה מחבירו לפני שביעית דהתם איפשר דחל בכולל מיגו דחל לפני שביעית חל על שביעית נמי ודו"ק:

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) קונם שאיני נהנה לך ולנשאל נשאל על הראשון ואינו נשאל על השני אית תניי תני נשאל בין על הראשון בין על השני שמואל ברי' דר' יוסף בר בון כמ"ד לאחר האיסור ברם כמ"ד לאחר הנדר נדר שהותר מקצתו הותר כולו והוא (ט"ס וצ"ל) כמ"ד לאחר הנדר (פי' וא"כ הוי כמו ב' זמנים שאין הנדר חל אלא לאחר שנשאל על נדר הראשון) ברם כמ"ד לאחר האיסר (פי' בשעה שנודר) א"כ הוי כמו בזמן אחד וא"כ כיון שבטל מקצתו בטל כולו וכמו דאיתא בירושלמי (פי"א דנדרים ה"ט) הדא הוא ר' ישמעאל אומר אחרי הנדר (דהיינו אחר חלות הנדר) ר"ע אומר אחר האיסו' וכן בירושלמי (פ"ג דנדרים ה"ו) נדר מיורדי הים לאחר שלשים יום ונעשו בני יבשה תפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע דר' ישמעאל אומר אחר הנדר ור"ע אומר אחר האיסר (פי' בשעה שאסר על עצמו אף שלא חל הנדר):

[**ועיין** מה שביארתי על הירו' (פ"ק דנזיר ה"ב) ועל מה נחלקו על האומר הריני נזיר ל' יום ועוד יום א' והוא דר' ישמעאל סובר דאחר חלות הנדר וע"כ הוי כב' נדרים ור"ע אומר דאחר האיסר וע"כ הוי כנדר א' ובירושלמי (פי"א דנדרים ה"ו) אמרה קונם תאנה שאני טועמת ועוד ענב תפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע דר' ישמעאל אומר אחר הנדר ור"ע אומר אחר האיסר וע"כ אומר הכא נמי דלר' ישמעאל שאומר אחר הנדר היינו אחר חלות הנדר ע"כ הוי כב' נדרים ולא אמרינן דכיון שבטל מקצתו בטל כולו אבל לר"ע שאומר דאחר הנדר היינו אחר שעה שנדר ע"כ הוי כנדר א' וע"כ אמרינן דכיון שבטל מקצתו בטל כולו וכמו שהקשו התוס' בשבועות (ד' כ"ז) בד"ה הכי כו' הקשה ריב"ם כשקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת ונשאל על אחת מהן אמאי לא נשתרי בשני' מ"ש מהא דתנן קונם שאיני נהנה לכולכם הותרה א' מהם הותרו כולן ונראה דיש לחלק דהכא כיון דסלק למנין ב' נזירות כקיבל כל א' בפני עצמה דמי (והמחנה אפרים כתב דמ"ד לאחר הנדר ע"כ יכול לשאול אעפ"י שלא חל הנדר ע"כ אמרינן דכיון שבטל מקצתו בטלה כולו אבל למ"ד אחר האיסר ע"כ כיון שלא חל לא אמרינן דכיון שבטל מקצתו בטל כולו כיון שלא חל ולפי מה שביארתי תלי בזה אם הוא כנדר א' או כשני נדרים

והנה (ובפ"ק דנזיר) שם ביארתי דזהו דווקא לשיטת הירושלמי דבכל הדברים פליגי ר' ישמעאל ור' עקיבא אבל שיטת הש"ס דילן אינו כן וכמו שכתב הר"ן בנדרים (ד' פ"ד)

ונראה לי דליכא למסמך אגמרא דבני מערבא כיון דגמ' דידן פליגי עלי' דלפום גמ' דידן אסורה בין בבני אדם כו' שהיה בכלל לשונו כו' לאחר מיכן וסברא דר"ע לא קשי' לן משום דהא מילתא תניא בל' ב"א כו' ור"ע במילתיה בתר קראי דייק כו' והוא משום דבירושלמי תלה לה בפלוגתא דר"י ור"ע עיין שם בר"ן שהאריך בזה:

ועוד דלפי מאי דאמר אביי בנדרים (ד' פ"ט) אביי אמר אפי' תימא ר' ישמעאל מתניתין תלי נפשה ביומא ברייתא תליא נפשה בנשואין וא"כ אפי' לר' ישמעאל אם תלה ביומי דהיינו לאחר שלשים בהא אזלינן בתר שעת הנדר ולא פליגי ר' ישמעאל ור"ע אלא אם אמרה הריני נזירה לכשתתגרש וח"כ תלי נפשה בגירושין אבל אם תלה ביומי אע"פ שלאח"כ נתגרשה אעפ"כ יכול להפר תחילה וא"כ ודאי לא שייך להך דנדר מיורדי הים לאחר שלשים יום ונעשו בני יבשה דהתם מיירי שאח"כ נעשו בני יבשה וא"כ ר' ישמעאל נמי מודה דאזלינן בתר שעת הנדר:

וע"כ איתא בירושלמי שם (פי"א ה"ט) על המשנה ונדר אלמנה וגרושה כו' הדא היא ר"י אומר אחר הנדר ור"ע אומר אחר האיסר (פי' משום דברייתא תני דפליגי אם אמרה בפירוש הריני נזירה לאחר שאתגרש ובזה פליגי ר' ישמעאל ור"ע ולא במתניתין וכמו דאמר אביי כו'. ע"ז אומר הירושלמי הדא היא א ישמעאל אומר אחר הנדר ור"ע אומר אחר האיסר ולקמן (רפי"א דנדרים ה"א וה"ד) שם יתבאר דהירושלמי לא סבר כהך ברייתא דאם אמרה הריני נזירה לאחר שאתגרש כיון דהוי דברים שבינו לבינה ע"כ לא מצי מיפר אם לכתחילה נזרה לכשתתגרש וכמו דאיתא בירושלמי (רפי"א דנדרים) והא רבנן אמרי נדרי עינוי נפש מפר לעולם ור' יוסי אומר נדרים שבינו לבינה מיפר לעולם מה ביניהון כשאמרה קונם הנייתי עליך אם אצא מרשותך כו' כשלא אמר קונם הנאת גופי עליך לכשאצא מרשותך וע"כ אם הוי נדרי עינוי נפש יכול להפר אבל בדברים שבינו לבינה אינו יכול להפר וע"כ הירושלמי אינו סובר כהך ברייתא דפליגי אם אמרה הריני נזירה לכשאתגרש וא"כ כי פליגי ר ישמעאל ור"ע היינו אם נזרה לאחר שלשים ובתוך כך נתאלמנה או נתגרשה וע"כ מדמה הירושלמי כל הדברים שהבאתי לפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע ועיין בספרי נחלת יהושע (ס' ח') ודו"ק:

פרק ו

הלכה ד

קטע ג

זה הכלל שהי' ר"ש אומר משום ר' יהושע כ"ד שיש לו מתירין כגון טבל ומ"ש והקדש וחדש לא נתנו בהם חכמים שיעור אלא מן במינו כל שהוא ושלא במינו בנותן טעם וכל שאין לו מתירין כגון תרומה וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו להם חכמים שיעור מין במינו בכל שהוא שלא במינו בנותן טעם אילין נדרים מה את עביד להון כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין מסתברא מיעבדינן כדבר שיש לו מתירין דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו אמרו אינו עוקרו אלא מכאן ולהבא:

והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה הירושלמי ולי נראה כמו שביארתי בספרי נועם ירושלמי (פ"ח דתרומות שהפי' הוא דמיבעיא ליה בירושלמי והוא דאם נתערב בטל ברוב מה"ת וא"כ לא מהני שאלה דהוי כמאן דליתא וכמו דאיתא בשבועות (דף כ"ח) אכלו כולו אין נשאל עלי' אך אי אמרינן דזקן עוקר את הנדר מעיקרו ותחילה היה בעין מהני שאלה וע"ז אומר אילין נדרים מה את עביד לון כדבר שיש לו מתורין או כדבר שאין לו מתירין מסתברא מעבדינן כדבר שיש לו מתירין דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו וע"כ אף שנתערב וליתא בעין אפ"ה מהני שאלה דהזקן עוקר חת הנדר מעיקרו ותחילה היה בעין. וע"ז אומר ר' מחיר אין עיקרו אלא מכאן ולהבא (פי' דעיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא דהיינו אם ישנו בעין אלא דאם הוא בעין ומתירו הוא עוקרו מעיקרו אבל עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא (פי' על להבא) אבל אם כבר אכלו ואין להתיר על להבא א"כ אין לו היתר וח"כ כיון שנתערב ומדאורייתא בטל א"כ איפשר דהוי כדבר ש שאין לו מתירין:

וע"ז אומר והא מתניתא עבדה לון כדבר שאין לו מתירין דתנינן תמן גידולי תרומה תרומה וגידולי גידולין חולין אבל טבל ומעשר ראשון וספיחי שביעית ותרומות חוצה לארץ והמדומע והביכורין גידוליהן חולין וגידולי הקדש ומ"ש חילין ופודה אותן בזמן זרען ותני ענה בד"א בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי גידולין אסורין כו':

(**והנה** בספרי נועם ירושלמי השגתי שם על הק"ע והפ"מ שהפ"מ פירש שהקושיא היא מהא דגידולי הקדש מותרין ואפי' בדבר שאין זר כלה. והוא טעות דבדבר שאין זרעו כלה פודה את כל האוצר כמו דאמרינן הכא וגם הק"ע שגה בזה שהגיה בירושלמי והא מתניתא עביד לון כדבר שיש לו מתירין והקושיא הוא מדבר שאין זרעו כלה דאפי' גידולי

גידולים אסורים ומוכיח מזה דהטעם הוא משום דהוי דבר שיש לו מתירין והקשה שם דהא בספ"ו דנדרים (ד' נ"ט) מפורש דאין הטעם משום דהוי דבר שיש לו מתירין דפריך הא נמי תנינא גידולי גידולין חולין הא קמ"ל אפי' בדבר שאין זרעו כלה והתנן הטבל גידולין מותרין בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי גידולין אסורין ופי הר"ן דכש"כ גידולי תרומה בדבר שאין זרעו כלה אלמא דאין טעם איסורן אלא משום חומרא וכן הקשה מהא דאמרינן בפסחים (ד' ל"ד) ומאי קשה לך אמר להו תנן שתילי תרומות כו' ומאי קמל"ן בדבר שאין זרעו כלה הא נמי חנינא טבל גידולי' מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי גידולין אסורין]:

וע"כ ביארתי שם שההוכחה הוא מדבר שזרעו כלה דאמרינן שפודה אותו בזמן זרעה והגירסא הוא כמו דאיתאבירושלמי והא מתניתין עבד לון כדבר שאין לו מתירין והענין הוא דודאי הקדש ומ"ש הוי דבר שיש לו מתירין ע"י פדי' וע"כ פודה אותם בזמן זרעם דהוי דשיל"מ ע"י פדי' אך יותר מזמן זרעם ה"ל הוצאה מרובה ע"כ לא הוי דשיל"מ (ועיין בתוס' ב"מ ד' נ"ג) ולענין שצריך לפדות אותה המ"ש או ההקדש שנפלה זה לא הוי הוצאה מרובה דהא קודם הנפילה נמי הי' צריך לפדות רק לענין לפדות כל האוצר זה הוי הוצאה מרובה וע"כ פריך דאי נדרים הוי דבר שיש לו מתירין ע"י שאלה א"כ אמאי מהני הפדיון והא הוה דשיל"מ דהי' יכול לשאול על הקדישו ואמאי סגי אם פודה אותם בזמן זרעם אלא ודאי דלא הוי דשיל"מ מצד שאלה כיון דליתנהו בעין אלא מצד פדיון וכמו דתני בברייתא דר"ש מעשר שני והקדש בדבר שיל"מ (ועיי"ש שהארכתי בזה דא"כ דרוצה לומר דהקדש ומ"ש יש להם מתירין ע"י שאלה א"כ סובר דאע"ג דלא הוי מצוה נמי הוי דבר שיל"מ) א"כ אמאי תני דתרומה הוי דבר שאין לו מתירין עיי"ש שביארתי לשיטת הירושלמי לא הוי תרומה דבר שיל"מ מטעם אחר והוא דאחר שישאל אכתי הוא אסור מחמת איסור טבל עיי"ש:

אך שצריך לבאר דמפני מה קאמר וחומר הוא בגידולין ואיפשר לומר שמבאר הטעם דמפני מה בדבר שאין זרעו כלה אפי' גדולין אסורין וע"ז אומר וחומר הוא בגידולין ואיפשר עוד לומר דהירושלמי הביא ראי' דנדרים לא הוי דבר שיל"מ וא"כ תקשה מתניתין דתנן בנדרים (דף נ"ז) קונם פירות האלו עלי כו' אסור בחילופיהן ובגידוליהן וא"כ אמאי אסור בגידוליהן אפי' בדבר שזרעו כלה שמע מינה דנדרים הוי דבר שיש לו מתירין ע"ז אומר וחומר הוא בגידולין דאמר ר' זעירא בשם ר' יונתן בצל של כלאי הכרם שעקרו ושתלו אפי' הוסיף כמה אסור שאין גידולי איסור מעלין את האיסור וע"כ אפי' זרעו כלה נמי אסור וכ"ת א"כ אמאי מותר גידולי טבל ואפי' גידולי תרומה נמי הא

דאסור הוא משום תרומה טמאה ביד כהן דילמא משהי לי' ואתי בי' לידי תקלה כמו דאיתא בשבת (ד' י"ז) אך כבר הקשו ע"ז התוס' בעבודת כוכבים (ד' מ"ט) בד"ה שאם נטע כו' וכתבו דערלה שהוא אסורי הנאה יש לאסור הגידולין שגם זה הנאה הוא אבל באיסור אכילה אין לאסור הגידולין שאינו אוכל האיסור עצמו וע"כ כיון דקונמות הוי איסורי הנאה ע"כ אסור הגידולין וע"ז אומר וחומר הוא בגידולין וע"ז אומר והא מתניתא עבדה לון כדבר שאין לו מתירין דתנינן תמן שהנודר מן הדבר ונתערבה באחר אם יש בו בנותן טעם ה"ז אסור אבל אם אין בה בנ"ט מותר אלמא דלא הוי כדבר שיש לו מתירין והוא דכיון דנתערב ואין בו טעם א"כ אין מה להתיר וכמו שביארתי (ועיין מה שביארתי (רפ"ג דנזיר ה"ב) לענין אם השלים נזירותו עלתה לו ראשונה שני' עיין שם):

וע"ז משני תיפתר מין בשאינו מינו בדבר שיש לו מתירין (פי' דאפי' בדבר שיש לו מתירין ממש לא ע"י שאלה נמי אינו אסור רק מין במינו ולא מין בשאינו מינו והא מיירי במין באינו מינו אבל באמת הוי דבר שיל"מ ודו"ק

הלכה ח

קטע ו

שם (ה"ח) אית תניי תני מעברין את השנה מפני טומאה כו' עיין בספרי אבי הנחל (דרוש י"ג):

פרק ח

הלכה א

קטע ו

שם (ה"א) ר' בא בשם רבנן דתמן והוא שאמר יום סתם כו' עיין בספרי נחלת יהושע (ס' י"א) ושם ביארתי:

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) ר' ירמי' בעי קומי ר' זעירא מחלפא שיטתי' דר"מ עיין בספרי נ"י (ס"ו):

פרק י

הלכה א

קטע ב

מתניתין נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדרי' הפר האב ולא היפר הבעל היפר הבעל ולא היפר האב אינו מופר ואין צריך לומר אם קיים א' מהן ובגמ' כתיב ואם היו תהיה לאיש מה אנן קיימין אם בנשואה כבר כתיב אם בית אשה נדרה ואם בפנויה כבר כתיב ואשה כי כו' מה ת"ל ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה ואיזו זו נערה מאורסה שאבי' ובעלה מפירין נדריה עד כדון בנדרים שנדרה משנתארסה נדרים שנדרה עד שלא נתארסה ונדריה עליה לרבות שבא בידה מבית אביה תני בשם ר' אלעזר אם היו תהיה לאיש בבוגרת ארוסה הכתוב מדבר חברי' אמרי יאות אמר ר' אלעזר וקשי' על דרבי אלעזר מכיון שבגרה לא כבר יצתה מרשות אביה יתומה שמת אבי' מי מיפר לה וקשי' על רבנן אם עד שלא נכנסה לרשותו הוא מיפר נכנסה לרשותו לא כ"ש מה מקיימין רבנן ונדריה עליה מה אנן קיימין אם בנדרים שנדרה עד שלא נתארסה ונתארסה כבר נראה לאב ולבעל להפר אלא כי אנן קיימין בנדר שנדרה עד שלא מת אביה והיא בוגרת:

[**והנה** הפ"מ פירש דהא דקאמר וקשי' על דר' אלעזר דהיכי קאמר דקרא איירי בבוגרת שהאב והבעל מפירין לה בשותפות הא מכיון שבגרה לא כבר יצתה מרשות אביה והוי כיתומה שמת אביה ומי מיפר לה ודאי הבעל מיפר וה"נ בבוגרת כו' והוא תמוה דהא לר"א בבוגרת ודאי הבעל לחודיה מיפר וכמו דאמרינן לקמן בירושלמי (ה"ב) שהבעל מיפר בבגר מתניתא דר"א דתני בשם ר"א אם היו תהיה לאיש בבוגרת ארוסה הכתוב מדבר והוא בעצמו כתב שאין זה קושי' דהא מסקינן דלר"א בבוגרת הבעל מיפר לחודיה ופירושו כולו בדחוקים גם הק"ע הגיה וקשיא על דרבנן מכיון שבגרה לא כבר יצאת מרשות אביה יתומה שמת אביה מי מיפר לה הבעל מופר וא"כ ה"נ יפר הבעל לחודיה אפי' לרבנן ומחלק שם בין אם נדרה כשהיא בוגרת ובין אם נעש' בוגרת אח"כ דבנדרה כשהיא בוגרת כולי עלמא מודו והקשה שם לפי פירושו על הרשב"א שכתב בתשובה (ס' תקס"ו) שאם נתארסה ואין לה אב אין הבעל יכול להפר ומביאו בש"ע (ס' רל"ד) והקשה שם לפי פירושו דבזה כולי עלמא מודו דהבעל מיפר לחודי' אם נדרה כשהיא בוגרת או כשהיא יתומה ופירושו דחוק ג"כ מאוד]:

ע"כ נראה לי שיש בירושלמי (ט"ס) וחילופי השורות וצריך להגיה (וכצ"ל) תני בשם ר' אלעזר אם היו תהי' לאיש בבוגרת ארוסה הכתוב מדבר וקשי' על דר"א מכיון שבגרה לא כבר יצתה מרשות אבי' יתומה שמת אבי' מי מיפר לה הבעל מיפר חברי' אמרי יאות

אמר ר"א מה אנן קיימין אם בנדרים שנדרה עד שלא נתארסה עד שלא מת אבי' ומת אבי' כבר נראה לאב ולבעל להפר אלא כי אנן קיימין בנדר שנדרה והיא בוגרת וקשי' על רבנן אם עד שלא נכנסה לרשותו הוא מיפר לה נכנסה לרשותו לא כ"ש מה מקיימין רבנן ונדרי' עלי':

והכי פירושו וקשי' על דר"א מכיון שבגרה לא כבר יצתה מרשות אבי' וא"כ איך יכול הבעל לחודי' להפר יתומה שמת אבי' מי מיפר לה (פי' וא"כ לר"א יתומה שמת אבי' נמי הבעל מיפר (בתמי') והא זהו מתשע נערות דתנן בנדרים (דף פ"ט) תשעה נערות נדרי' קיימין נערה שלא בגרה והיא יתומה כו') וע"ז אומר חברי' אמרי יאות אמר ר"א (פי' דיאות אמר ר"א ולא קשי') מה אנן קיימין אם בנדרים שנדרה עד שלא נתארסה (והוא ט"ס וצ"ל שלא בגרה) (פי' אם בנדרים שנדרה עד שלא בגרה ובגרה כבר נרא' לאב ולבעל להפר) בודאי דאין הבעל מיפר לחודי' מחמ' שנרא' לאב ולבעל להפר וכן עד שלא מת אבי' ומת אבי' היינו נמי משום דכבר נראו לאב ולבעל להפ' וע"כ אעפ"י שמת אבי' אעפ"כ לא נתרוקנ' רשו' לבעל אלא כי אנן קיימין בנדר שנדר והיא בוגרת (פי' לאחר שבגרה דאז לא נרא' לאב ולבעל להפר דפליגי רבנן ואמרי דאין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו ואפי' אם נדרה כשהיא בוגרת והוא מחמת שאין הארוס מיפר אלא בשותפות ואין לו כח להפר לחודי' אפי' אם בגרה ואפי' אם מת אבי') וע"ז אומר וקשי' על דרבנן אם עד שלא נכנסה לרשותו הוא מיפ' לה (פי' אם הבעל יכול להפ' אפי' נדרי' שלא נכנס' לרשותו דהיינו שנדר' עד שלא נתארס') נכנס לרשותו לכ"ש וא"כ אם נדרה בעודה ארוסה ואח"כ בגרה מ"ט אינו מיפר בשותפות דכיון דהיפר האב תחילה א"כ אם בגרה או מת אבי' לאח"כ מ"ט לא יפר וכי גרע אם נכנסה לרשותו שיוכל להפר חלקו שהי' תחילה צריך להפר בשותפות מה מקיימין רבנן ונדרי' עלי' (פי' וא"כ כיון דאין הבעל יכול להפר אעפ"י שכבר הי' ברשותו אפ"ה אין יכול הבעל להפר וא"כ לא יוכל הבעל להפר בשותפות עם האב נדרים שנדרה תחילה קודם שנתארסה וא"כ מה מקיימין רבנן ונדרי' עלי' (פי' שמזה למד בירוש' שמופר אפי' נדרים שנדר' עד שלא נתארס'):

[**והא** דמקשה דוקא לרבנן ולא לר"א אפשר ששיטת הירו' דלר"א לא יוכל להפר מה שנדרה תחילה. והוא דר"א לטעמיה כמו דתנן לקמן בירו'(פ"י דנדרים ה"ד) מיסבר סבור ר"א דבמזונות הדבר תלוי קידש אשה על מנת לזון הבעל מיפר לה נשא אשה על מנת שלא לזון האב מיפר לה וא"כ לר"א עיקר הטעם שהוא מיפר הוא משום דכל הנודרת כו' וא"כ אם נדרה בתחילה קודם שנתארסה א"כ לא נדרה אלא ע"מ אם ירצה האב ולא על הבעל וא"כ איך יפר נדרים שנדרה עד שלא נתארסה (אבל רבנן לא סברי הכי) ובזה

יתיישב נמי מה שהקשה הק"ע דלר"א מנ"ל הא דתנן לקמן נדרה והיא ארוסה נתארסה בו ביום נתגרשה בו ביום אפי' למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ואמר ר' הילא היו תהיה אפילו מאה הויות אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה דלר"א שאמר דהטעם משום דכל הנודרת כו' וא"כ בארוס שהאב מיפר בשותפות א"כ מסתמא היה כוונתה דאיזו ארוס שיהיה א"כ לא צריך קרא לזה אלא דצריך קרא להורות שבארוסה היא נודרת אם ירצו האב והארוס. וכמו שכתבו התוס' בנדה (דף מ"ו) וכן הר"ן בנדרים (דף ע"ג) דממה שאמרה תורה שהבעל יכול להפר מזה ידעינן טעם התורה שעל דעת בעלה היא נודרת אבל כיון שגילתה לנו התורה שהאב והארוס יכולים להפר א"כ יכול להפר אפי' מה שנראו לארוס ראשון משא"כ לחכמים לשיטת הירו' סברי דגזירת הכתוב היא (ולא כשיטת הש"ס דילן בנדה (ד' מ"ו) דאפי' חכמים נמי סברי לזה וכמו דמשני התם על נישואי קטנה אע"ג שהוא מדרבנן אפ"ה יכול להפר כדרב פנחס משמיה דרבא דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת כו' וא"כ מוכח דאפי' נמי סברי הכי) אבל לשיטת הירו' רבנן פליגי עלי' וע"כ לא משני בירושלמי ביבמות (פי"ג ה"ב) שאומר וקשי' דר"י על דר' יהושע נישואין דרבנן הפר נדר' תורה ואת אמר הכין א"ר זעירא לית כאן הפר נדרים מן הדא דר' יוחנן על דר"י ולא משני כמו דמשני בש"ס דילן כדרב פנחס משום דסובר דרבנן לית להו הא דר"א וע"כ א"ר זעירא לית כאן הפרת נדרים:

ובזה יתבאר הא דאיתא לקמן בירושלמי (פי"א דנדרים ה"ב) מפני מה הוא מיפר חברי' אמרו מפני נדרי עינוי נפש שלה ר' זעירא ור' הילא תריהון אמרין מפני נדרי עינוי נפש שלו (ובפ' י"א) הגירסא מפני מה הוא מיפר חברי' נדרי עינוי נפש שלו והיינו אי אמרינן דהטעם של הפרה הוא משום דכל הנודרים כו' אפי' לרבנן נמי א"כ הא דאמרה התורה שיפר נדרי עינוי נפש הוא משום קפידא דבעל דמסתמא אינו רוצה א"כ תלוי בענוי נפש שלו אבל אם הוא גזירת הכתו' שהבעל מיפר א"כ הוא משו' נדרי עינוי נפש ע"כ אפי' משו' נדרי עינוי נפש דידה נמי מיפר וא"כ צריך להיות הגירסא כמו שהגירסא הוא לקמן דחברי' אמרי מפני עינוי נפש שלו כמו דאמרי יאות אמר ר"א וקשי' על דרבנן וגזירת הכתוב דהאב והבעל מפירין וע"כ איפשר שזהו משום עינוי נפש שלו ור' זעירא ור' הילא אמרי דמפני נדרי עינוי נפש שלה]:

קטע ד

עוד שם ואין צריך לומר שקיים א' מהם איתא חמי היפר האב אין מופר ואת אמר הכין (פי' למאי תני ואין צריך לומר שקיים א' מהם ומאי קמל"ן דהא אמר היפר האב ולא היפר הבעל אינו מופר וא"כ ודאי שאם קיים א' מהם אינו יכול להפר) וע"ז אומר לא על

הדא אתאמרת אלא על הדא היפר האב את חלקו לא הספיק הבעל להפר עד שמת האב מיפר חלקו של בעל אמר ר' נתן זו דברי ב"ש אבל דברי חכמים אין צריך להפר בשלא הקם אבל אם הקם אינו יכול להפר (פי' וע"ז אומר וא"צ למר אם קיים א' מהם דקאי אהא דהיפר האב ולא היפר הבעל דאם לא הפר הבעל ומת נתרוקנה רשות לאב אבל אם קיים לא נתרוקנה רשות לאב והנה שיטת הירושלמי הוא דלא כשיטת הש"ס דינן דלשיטת הש"ס דילן בנדרים (ד' ס"ט) הוא דלב"ה אינו יכול להפר והוא משום דלב"ה מקליש קליש ע"כ אין בכחו להוריש זכותו לאב אבל לשיטת הירושלמי הוא דלדברי חכמים מכיון שמת אם כן ממילא אין צריך להפרתו:

וע"ז אומר פשיטא דא מילתא לא היפר האב את חלקו ועברה על נדרה לוקה היפר האב ולא היפר הבעל מהו שתלקה או מאחר שאם ימות הבעל מתרוקנת אצל האב אינה לוקה ניחא כמ"ד אין מיתה בהפרה ברם כמ"ד יש מיתה בהפרה וכן מכיון שאינו מיפר לה ועברה על נדרה לוקה:

הנה מה שכתב והגיה כאן הק"ע הוא דחוק והפי' הוא כמו שכ' הפ"מ והיינו שאומר דאם עברה על נדרה והיפר האב ולא היפר הבעל אינו לוקה והוא מאחר שאם ימות הבעל מתרוקנה רשות אצל האב אינו לוקה (דהא אפשר שימות וא"כ נתרוקנה רשות אצל האב וע"כ אינו לוקה) וע"ז אומר ניחא כמ"ד חין מיתה בהפרה (פי' דהיינו למ"ד שנתרוקנה רשות אצל האב ואינו צריך הפרה) ברם כמ"ד יש מיתה בהפרה (פי' הפ"מ אבל לב"ש דשייכא הפרה אף במיתה שאפי' מת הבעל צריך לחזור ולהפר חלקו וא"כ הפרת האב לבדו לאו מעלייתא היא אפי' לענין מיתה וכאן מכיון שאינו מיפר לה הבעל ועברה על נדרה לוקה לב"ש וליכא למיבעי' לדידהו:

והנה לפי פירושו עדיין הוא דחוק הא דקאמר כאן מכיון שאין הבעל מיפר לה דכיון שמת איך יפר לה והו"ל למימר וכא מכיון שלא היפר הבעל לוקה ועוד דכמו שאומר כמ"ד אין מיתה בהפרה (פי' וע"כ אינו לוקה). א"כ למ"ד מיתה בהפרה היא א"כ אמאי לוקה דהא אפשר שיפר לה. ע"כ נראה לי דזה ודאי אם אכלה קודם הפרה ואח"כ היפר לוקה וכמו דאיתא בנזיר (ד' כ"ב) דבעל מיגז גייז וע"כ אם עברה על נדרה והיפר לה הבעל לוקה וא"כ אין הפרה שאח"כ מועיל אך אם מיתה אינו בהפרה ונתרוקנה רשות לאב וא"כ הפרת הבעל אינו רק אם ישנו לבעל אבל אם מת הבעל סגי בהפרה קמייתא לחוד ע"כ אינו לוקה) ברם כמ"ד יש מיתה בהפרה (פי' לב"ש דאמרי דיש מיתה בהפרה ואפי' לאחר שמה הבעל צריך האב להפר חלקו) וע"ז אומר וכאן מכיון שאינו מיפר לה (פי' שאין הפרת האב מועיל למה שכבר עברה דהא הפרה הוא רק מיגז גייז וא"כ אם

יפר לה האב חלקו של הבעל אינו רק מיגז גייז אבל אינו מועיל לענין מלקו') וע"ז אומר וכאן מכיון שאינו מיפר לה ועברה על נדרה אינו מיפר לה (פי' דלא מהני מה שהיפר לה האב וע"כ לוקה) דלא מהני הפרת האב שהוא במקום הבעל רק על להבא אבל לא למה שכבר עברה על נדרה וע"כ לוקה ודו"ק:

[**גם** בזה חלוק שיטת הירו' משיטת הש"ס דילן דלשיטת הש"ס דילן בנדרים (דף ס"ח) אי אמרי' בעל מיגז גייז ע"כ אם אכלה מב' זיתי' לוקה אבל אם אכלה זית א' אינו לוקה אבל אי אמרינן דבעל מיקלש קליש ע"כ אפי' אכלה משני זיתים אינו לוקה ולשיט' הירו' שלא מחלק בזה משמע דאם הפר האב ולא הפר הבעל ועברה על נדרה לוקה אלמא דכיון דהפרת הבעל היינו דוקא עם הפרת האב ע"כ אינו מועיל זה בלא זה וע"כ לוקה (ועי' בספרי נ"י (סי' י"א) ודו"ק]:

קטע ה

עוד שם תני היפר האב את חלקו ולא הספיק הבעל להפר עד שמת הבעל האחרון מיפר חלקו של ראשון א"ר יוסי מתניתא אמרה כן אבי' ובעלה האחרון מפירין נדריה (פי הפ"מ מתניתא אמרה כן וממתניתין דלקמן שמענו כן דקתני נדרה והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום אפי' למאה אבי' ובעלה האחרון מפירין נדרי' והוא הדין אם מת הראשון ונתארסה בו ביום דחד טעמא אית להו). והוא דחוק:

ולי נראה דהא שאומר תני היפר האב את חלקו ולא הספיק הבעל להפר עד שמת הבעל האחרון מיפר חלקו של ראשו (פי' שמביא ראי' להא דתני תחילה דמיפר האב את חלקו ק בעל ולא שאינו צריך הפרה כלל כמו שאומר ר' נתן דדברי חכמים אין צריך להפר) וע"ז מביא ראי' מהא דתני היפר האב את חלקו ולא הספיק הבעל להפר עד שמת הבעל האחרון מיפר חלקו של ראשון (פי' וא"כ מוכח מזה דיש מיתה בהפרה והאב צריך להפר חלקו של הבעל ולא כר' נתן שאומר דחכמים אומרים דאינו צריך הפרה ולפי שיטת הירושלמי דאם אינו צריך הפרה א"כ איך תני שהבעל האחרון מיפר חלקו של ראשון דהא כיון שמת הבעל ח"כ סגי בהפרה קמייתא של האב ואינו צריך להפר אלא ודאי דיש מיתה בהפרה כת"ק והיינו דהאב צריך להפר וע"כ הבעל האחרון צריך להפר:

וע"ז אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן אבי' ובעלה האחרון מפירין נדרי' והוא דתנן לקמן (ה"ג) נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום נתארס' בו ביום אפי למאה אבי' ובעלה האחרון מפירין נדרי' אלמא דלא סגי בהפרת האב לחוד אם נתגרשה:

הלכה ב

קטע ג

שם (ה"ב) מת הבעל נתרוקנה רשות לאב הוי בעי מימר כשהיפר הבעל את חלקו אבל לא היפר הבעל את חלקו ומת לא נתרוקנה רשות לאב נשמעינה מן הדא נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום נתארסה בו ביום אפי' למאה אבי' ובעלה האחרון מפירין נדרי' הדא אמרה אפי' לא היפר הבעל חלקו ומת נתרוקנה רשות לאב (ופי' הפ"מ דהא הכא לא הפיר הבעל ואפ"ה הבעל האחרון מפיר חלקו וכיון דהבעל האחרון מפיר חלקו אעפ"י שלא הפר הבעל הראשון ה"נ האב מיפר חלקו אעפ"י שלא הפיר הבעל את חלקו):

ולי נראה שהירושלמי מדייק דלמה תנא נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום נתארס' בו ביום אפי' למא' אבי' ובעלה האחרון מפירין נדרי' ואמאי תנא בו ביום הא אפי' נתארסה אחר כמה ימים אבי' ובעלה האחרון מפירין נדרי' אלא ודאי דנקט בו ביום משום דאם נתארסה אח"כ א"כ כיון שלא הפירהבעל א"כ אמאי לא הפר האב דהא אפי' לא הפר הבעל חלקו מכיון שגירש נתרוקנה רשות לאב וא"כ הא שלא הפר הוי כמו שקיים א"כ אין יכול הבעל האחרון להפר אבל אם לא הפיר הבעל לא נתרוקנה רשות לאב מחמת שכבר נראה לשניהם להפר והבעל לא הפיר א"כ הי' יכול לשנות ונתארסה אחר כמה ימים (וכמו דאיתא בנדרים (ד' ע"ב) ת"ש נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום אפי' למאה אבי' ובעלה האחרון מפירין נדרי' ש"מ גירושין כשתיקה דמי דאי כהקמה דמי מי מצי מיפר נדרים דאוקים ארוס ראשון הבמ"ע כשלא שמע ארוס ראשון א"ה מאי אירי' בו ביום אפי' לאחר כמה ימים כשלא שמע הארוס ושמע האב דבו ביום הוא דמצי מיפר אבל לאחר כמה ימים לא) וע"כ מוכיח מזה הירושלמי דמצי מיפר דאל"ה למאי תנא בו ביום:

[**ואף** דאיפשר לומר דנקט בו ביום משום שמיעה דארוס וכששמע הארוס וגירושין כשתיקה דמי אך הירושלמי לטעמיה אזיל וכמו שביארתי בספרי נחלת יהושע (ס' ב') דשיטת הירושלמי דשעה שאינה ראוי להפרה אינו עולה מן המנין וכמו דאיתא לקמן בירושלמי (ה' ח') נשתתק וחזר לדיבורו על דעתי' דריבר"י נותנים לו כ"ד שעות על דעתין דרבנן אין לו אלא אותו היום בלבד כו' והרא"ש כתב בפ"י דנדרים (ד' ע"א) איבעי' להו גירושין כשתיקה דמיא אי כהקמה דמי למאי נ"מ כגון דגרשה ואהדרי ביומא אי אמר כשתיקה דמי מצי מיפר אי כהקמה דמי נא מצי מיפר לה וכ' הרא"ש ובארוסה מיירי דאין הבעל מיפר בקודמין כדמסיקנא ובלא אהדרה נמי מצי למימר דחי כשתיקה דמי נתרוקנה רשות לאב ומיפר והא דנקט אהדרה לאשמועינן דוקא דאהדר' ביומ' אבל אם

עבר היום לא מצי מיפר לה אפי' גירושין כשתיק' אע"ג דלא היה תחתיו בסוף היום ומיהו בירושלמי דפרקין לא משמע הכי דגרים בירושלמי גבי פלוגתא דריבר"י ורבנן אי הפרת נדרים הוי מעל"ע או עד שתחשך דוקא נשתתק וחזר לדיבורו כו' אלמא שעות שאינה ראויה להפר אינו עולה מן המנין כלל וכן כתב הר"ן ואהדרה ביומא להכי נקט ביומא דחי אהדרה למחר פשיטא דלא מצי מיפר כיון שעבר יום של שמועה ואע"ג דבסוף ליתא ברשותא דבעל וע"כ איתא בנדרים (ד' ע"ב) ת"ש נדרה והיא ארוסה ונתגרשה ונתארסה בו ביום אפי' למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ש מ מגירושין כשתיקה דמי דאי כהקמה דמי מי מצי מיפר ארוס אחרון נדרי דחוקים ארוס ראשון הבמ"ע כשלא שמע ארוס ראשון א"ה מאי אירי' בו ביום אפי' לאחר מאה ימים נמי (וא"כ משמע דאי אמרינן בששמע ארוס ראשון ניחא דתני בו ביום משום דלאחר מעל"ע הוי כהקמה וע"כ לא מצי מיפר ארוס אחרון וחם כן זהו דוקא לשיטת הש"ס דילן אבל לשיטת הירושלמי דכיון דהוי שעה שאינה ראויה להפר אינו עולה מן המנין וא"כ כיון דגרשה אינו עולה מן המנין וא"כ הא דנקט בו ביום הוא משום הפרת האב וא"כ מוכח דאפי' לא הפיר הבעל את חלקו נתרוקנה רשות לאב דאלו לא הוי מצי מיפר א"כ אפי' אם גרשה ונתארסה אפי' לאחר כמה ימים נמי יכולים להפר דכיון דלא היה יכול להפר תחילה אינו עולה מן המנין לשיטת הירושלמי אלא ודאי דיכול להפר ולקמן יתבאר עוד בזה ודו"ק]:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) שומרת יבם בין ליבם א' בין לשני יבמין ר"א אמר יפר ר' יהושע אומר לא' אבל לא לשנים ר"ע חומר לא לאחד ולא לשנים על דעתיה דר' אליעז' מי מיפר לה והן דמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אפי' קידושי מאה תופסין בה מי מיפר לה ויי דמר ר' יעקב בשם ר' יוחנן מיעדה לבני קטן מי מיפר לה ויי דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן ור' הילא בשם ר"א אפילו אשם תלוי אין לה מי מיפר לה ועיין בס' נחלת יהושע (ס' י"ט) שהבאתי מה שנסתפק הר"ן בפ"י דנדרים (ד' ע"ה) דכיון דיבם נח מצי מיפר לה אב במקום יבם מן האירוסין מי מצי מיפר או לא עיי"ש והיינו בעי' דירושלמי דכיון דיבם לא מצי מיפר אם יכול האב להפר לחודיה ואיפשר דגרסתם היה על דעתיה דר' אליעזר מי מיפר לה היינו במקום שני יבמין (ועוד איפשר לומר דהא דקאמר על דעתיה דר"א היינו כמו דאיתא ביבמות (ד' כ"ט) בעי רבה מאמר לב"ש אירוסין או נישואין עושה אמר ר' אמי הבמ"ע כגון דעבד בה מאמר וב"ש הוא דאמרי מאמר קונה קנין גמור חי אמרת בשלמא נישואין עושה משום הכי מיפר לה אלא א"א אירוסין פושה היכי מצי

מיפר והתנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה כו' ולר"א דאמר מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות לצרה לבד אמאי מיפר בשותפות כו' ולרב נחמן בר יצחק מי קתני מיפר יפר קתני אלא הכא במאי עסקינן שעמדה בדין ופסקו נה מזונות משלו וכדר' פנחס משמיה דרבא דאמר ר' פנחס משמיה דרבא כל, הנודרות כו':

וע"ז אומר על דעתי' דר"א מי מיפר לה (פי' דקאי על הא דקתני יפר ואיך יפר לחודיה ואפי' ב"ש דאמרו קונה אעפ"כ הא אינו קונה קנין גמור לשיטת הירושלמי וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דיבמות ה"ד) שמא מאמר דב"ש כזיקת ר"ש על דעתין דרבנן דתמן אמרין המאמר קונה ומשייר כן ר"ש אומר קונה ומשייר וא"כ כיון דלב"ש מאמר קונה ומשייר א"כ בודאי דצריך להפר בשותפות וא"כ איך קתני יפר וע"ז אומר ע"ד דר"א מי מיפר לה (פי' לחודיה ומיירי כגון שפסקו מזונות משלו). ור"א לטעמיה דקאמר תחילה בירושלמי (ה"ד) מיסבר סבר ר"א במזונות הדבר תלוי קידש אשה ע"מ לזון הבעל מיפר נשא אשה ע"מ שלא לזון (כצ"ל) האב מיפר וע"כ אומר על דעתיה דר"א וכמו שביארתי ריש פרקין דלשיטת הירושלמי רק ר"א הוא דאית ליה דבמזונות הדבר תלוי וע"כ אומר על דעתיה דר"א משא"כ לשיטת הש"ס דילן רבנן נמי מודו לזה וכמו שכתבו התוס' בנדה (ד' מ"ז) והר"ן ע"ש:

עוד שם והן דמר ר' יעקב בשם ר"י מייעדה לבנו קטן מי מיפר לה עיין בס' נ"י שהשגתי שם על הק"ע שכתב והאי דאמר ר' יוחנן דאמה העבריה מייעדה אפי' לבנו קטן דכתיב ואם לבנו ייעדנה כל דהו אפי' קטן במשמע וקסבר דיעוד נישואין עושה אפי' להפרת נדרים ומספקא ליה במייעד לקטן אם האב יכול להפר או דילמא דינו כנשואה והוא תמוה דאם יעוד נשואין עושה א"כ איך איפשר שיפר האב כיון דכבר יצתה מרשותו לגמרי ועיי"ש שהבאתי ראיה מפ"ק דקידושין (ה"ג) שהירושלמי סובר דיעוד אירוסין עושה עיי"ש אלא דמיבעי' ליה דלר' יוחנן דמייעד לבנו קטן כיון שאינו יכול להפר דהא הוא קטן ע"כ יוכל האב לחודיה להפר או דילמא דכיון דיעוד אירוסין עושה ע"כ אעפ"י שהוא קטן ואינו יכול להפר אעפ"כ אין האב יכול להפר לחודיה (וכמו שנסתפק הר"ן ביבם מן האירוסין אי מצי האב לחודיה להפר או לא):

ומה דקאמר שם ויי דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן ור' הילא בשם ר"א אפי' אשם תלוי אין לה מי מיפר לה עיין (שם) בספרי נחלת יהושע שהשגתי שם על הק"ע ששגה בזה שמפר דאפי' אשם תלוי אין לה מי מיפר לה קאי אהא דהאומר לאשה הרי זה גיטך אם מת מחולי זה וניסת לאחר אמר ר"מ בעילתה תלוי' ואמרינן בגיטין (ד' ע"ד) מאי איכא בין ר"מ ובין ר' יוסי לר"מ לא מייתי אשם תלוי וע"ז בעי מי מיפר לה אע"ג דר"מ

סובר דמגורשת משעת נתינה אם ימות ואפ"ה בעי מי מיפר לה אם יכול להפר אע"ג דלר"מ הוא מגרש על תנאי עיי"ש שהשגתי בזה על הק"ע דאם מגרש על תנאי כיון שהיא מגורשת למפרע לא מצי מיפר כו'

[**והנה** שם ביארתי דהירושלמי קאי אהא דא"ר יוחנן ר' הילא בשם ר' אליעזר אפי' אשם תלוי אין בה מי מיפר לה וע"כ מיבעי' ליה אי מצי האב לחודיה להפר. וכן פי' הפ"מ הואיל וקידושי חרש לאו כלום היא וע"כ בעי חם יכול האב להפר לבדו וליכא למימר דמיבעי' ליה אם האב מיפר לחודי' אי שחרש נמי מיפר לה דהא איתא בנדרים (ד' עג) חרש מהו שיפר לאשתו (פי' הרא"ש בחרש דקרא קאי שמדבר ואינו שומע אבל חרש דרבנן ברמיזה לא מצי מפקע נדרים דאורייתא ועוד שדינו כשוטה אלא ודאי דמיבעיא ליה אם יכול האב להפר לבדו כיון דקידושי חרש דרבנן וע' בס' נחלת יהושע (סי' פ') שהארכתי בזה:

ועוד אפשר לומר דמיבעיא ליה דלמ"ד אפי' אשם תלוי אין בה איתא שם בירו' (פי"ד ה"א) ר' הילא בשם ר' אלעזר אפי' אשם תלוי אין בה מכיון דאת אמר אפי' אשם תלוי אין בה בא אחר וקידשה נתפסו בה קידושי שניהם גירשה מותרת להנשא לראשון וא"כ היא מקודשת לחרש מדרבנן ולאחר דהוי קידושי דאורייתא ע"כ בעי מי מיפר לה אם סגי שהשני יפר עם האב דהא לשני היא מקודשת מדאורייתא או כיון שמדרבנן היא מקודשת לחרש ג"כ א"כ צריך החרש להפר והחרש אינו יכול להפר ע"כ אינם יכולים להפר עם האב (וע' שם ביבמות פי"ד ה"א מה שביארתי בזה) ודו"ק]:

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) מתני' הפר נדרים כל היום ויש בדבר להקל ולהחמיר כו' תני ר"י ב"ר יודה ור"א ב"ר ר"ש אומר הפר נדרים מעל"ע מ"ט דרבנן ביום שמעו מ"ט דר' יוסי ב"ר יודא מיום אל יום כו' נשתתק וחזר לדבורו על דעתי' דריבר"י נותנים לו כ"ד שעות על דעתין דרבנן אין לו אלא אותו היום בלבד נשתתק וחזר לדבורו על דעתי' דר' יוסי בר"י מצטרפין לו כ"ד שעות על דעתין דרבנן לעולם מיפר והולך והפ"מ כתב על דעתי' דריב"י מצטרפין לו כ"ד שעות כלומר אפי' אותם שעות שנשתתק ואינם ראוין להפר' מצטרפין לכ"ד שעות כו' ושגה בזה והפי' הוא דלריבר"י דאמר בנדרי' (ד' ע"ג) דהפרת נדרים מעל"ע ע"כ אינו תלוי בסוף מעל"ע אלא דבעינן שיהא כל מעל"ע ראוי להפרה אבל לרבנן דאין לו אלא אותו היוםבלבד וא"כ אם נדר בתחילת היום הוי הזמן עד שחשיכה וכן אם נדר באמצע היום הוי נמי הזמן עד סוף היום ע"כ מוכח דהעיקר הוא סוף היום וע"כ צריך

שיהא ראוי להפרה בסוף היום ועל זה אומר על דעתי' דריבר"י מצטרפין לכ"ד שעות (פי' מצטרפין הכ"ד שעות אותם שהיו ראוין להפרה אבל לרבנן העיקר הוא שיהא סוף היום ראוי להפרה):

[**והנה** הק"ע תמה על שלא הביאו הפוסקים לזה הירושלמי והוא תמוה דהא הרא"ש הביא להירושלמי דהכא וכמו שהבאתי בריש פרקין הא שכתב הרא"ש על הא דאיתא בפ"י דנדרים (ד' ע"א) איבעי' להו גירושין כשתיקה דמי או כהקמה דמי למאי נפקא מינה כגון דגירשה ואהדרה ביומא א"א כשתיקה דמי מצי מיפר לה ואי כהקמה דמי לא מצי מיפר לה וכתב ע"ז הרא"ש ובארוסה מיירי דאין הבעל מיפר בקודמים כו' והא דנקט ואהדרה לאשמועינן דווקא דאהדרה ביומא אבל אם עבר היום לא מצי מיפר לה אפי גירושין כשתיקה אע"ג דלא היה תחתיו בסוף היום ומיהו בירושלמי דפרקין לא משמע הכי דגרס בירושלמי גבי פלוגתא דריב"י ורבנן אי הפרת נדרים הוי מעל"ע או עד שתחשך דווקא נשתתק וחזר לדיבורו כו' אלמא שעה שאינה ראוי' להפר אינו עולה מן המנין והקשיתי שם בספרי נ"י (ס' ג') על הטור שכתב ביו"ד הלכות נדרים (ס' רל"ד) קיים נדרי אשתו או נדרי בתו ונתחרט נשאל לחכם על הקמתו ומתיר לו ויש לדקדק אם צריך לשאול ביום שמעו דאיכא למימר דגרע משתיקה. ומיהו נראה מכיון שאינו יכול להפר הוי כמו שאינו יודע שיכול להפר שאין שתיקתו קיום ומיפר אפי לאחר כמה ימים. והקשיתי שם דהא לשיטת הש"ס דילן אפי' שעה שאינה ראוי' להפר עולה מן המנין וע' בספרי נחלת יהושע (סי' ב') שהארכתי בשיטת הירו' דשעה שאינ' ראויה להפר שאינו עולה מן המנין ודו"ק]:

קטע ו

עוד שם ראשוני' היו נשאלים מהו שישאל אדם על הקמתו האיך עבידא כו' עיין מה שביארתי בספרי א"ה (דרוש ח') ודו"ק:

פרק יא

הלכה א

קטע ד

מתני' אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ אם אתקשט ואם נא אתקשט אמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש ובגמ' ר' זעירא פתר מתניתא אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ ואם לא ארחץ אם אתקשט ואם לא אתקשט אמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש אלא נדרים שבינו

לבינה אלו הן נדרי עינוי נפש כר' יוסי כשאמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יפר רבנן אמרין נדרי עינוי נפש הפר לה מופר לעולם נדרים שבינו לבינה אינו מיפר לה אלא כל זמן שהיא עמו ר' יוסי אומר נדרים שבינו לבינה היפר לה מופר לעולם (פי' דקשי' לר' זעירא מתניתין דתנן אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ כו' וקשי' להו הא נדרים שבינו לבינה נמי מיפר. וכן מקשה בש"ס דילן בנדרים (ד' ע"ט) נדרי עינוי נפש הוא דמיפר שאין בהן עינוי נפש אינו מיפר כו' וגם מה שאמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש וה"ל לומר שלא יפר וע"כ אומר ר' זעירא דבתרתי פליגי דפליגי ברחיצה אם הוי נדרי עינוי נפש או לא דלת"ק הוי עינוי נפש ולר' יוסי לא ועוד פליגי בנדרים שבינו לבינה דמהו החילוק שבין נדרים שבינו לבינה ובין נדרי עינוי נפש וע"כ מפרש תחלה דפליגי ברחיצה אם מיפר משום עינוי נפש או משום דברים שבינו לבינה ועוד אומר רבנן אמרי נדרי עינוי נפש היפר לה מופר לעולם נדרים שבינו לבינה אינו מיפר רק כל זמן שהיא עמו ר' יוסי אומר בין נדרי עינוי נפש בין נדרים שבינו לבינה מיפר לה לעולם והוא כמו דאיתא בנדרים (ד' ע"ט) דקאמר אמרי הלין והלין מיפר מיהו עינוי נפש מפר לעולם אבל אין בהם עינוי נפש כדאיתא תחותי' הוי הפרה מכי מגרש לה חייל עלה נדרה בדברים שבינו לבינה שאין בהן עינוי נפש אבל יש בהן עינוי נפש לא חייל ענה נדרה אך שבש"ס דינן מקשה ע"ז ודברים שאין בהם עינוי נפש כי מגרש לה חיילא ענה והא תנן ריב"נ אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו אלמא כי מגרש לה ומיפר לה מעיקרא הוי הפרה וע"כ מסיק אלא נדרי עינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים כו' והירושלמי סובר כשיטת הש"ס דילן תחלה וסובר ר' זעירא דריב"נ הוא דקאמר לה אבל רבנן פליגי ע"ז וסברי דלא יפר משום שאין זה פעולה דהפרה דדברים שבינו לבינה לא מהני אלא כ"ז שהיא עמו:

וע"ז אומר והא רבנן אמרי נדרי עינוי נפש היפר לה מופר לעולם (פי' זה ניחא דא"כ יש חילוק בין נדרים שבינו לבינה לנדרי עינוי נפש) ר' יוסי אומר נדרים שבינו לבינה הפר לה מופר לעולם מה ביניהון (פי' לר' יוסי מהו החילוק שבין נדרים שבינו לבינה לנדרי עינוי נפש) כשאמרה קונם הנייתי עליך אם אצא מרשותך. (פי' דבכה"ג אם הוי נדרי עינוי נפש יכול להפר אעפ"י שלא חל רק לאחר שנתגרשה) אבל בדברים שבינו לבינה לא מצי להפר כיון שאינו חל רק לאחר שנתגרשה ואז לא הוי דברים שבינו לבינה כיון שהיא מגורשת וע"ז פריך ויפר לה (פי' כיון שאמרה קונם הנייתי עליך אם אצא מרשותך) וסובר הירושלמי דאם אמר אם אסורה למפרע א"כ אסורה מתחילה שמא יגרשנה (וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ז דנדרים ה"י וה' י"א) ואסור ליהנו' ממנה מכבר

שמא תלך כו' וע"ז משני בשלא אמרה (צ"ל) בשאמרה קונם הניית גופי עליך לכשאצא מרשותך וע"כ כיון דלא אמר אם רק לכשאצא מרשותך וא"כ לא חל עד לאח"כ וע"כ אינה יכולה להפר משום דברים שבינו לבינה וע"כ אומר קונם הניית גופי עליך אף דאיתא לקמן בירושלמי לא כן אמר רב הונא הניית שלי עליך כופה ומשמשתו (וכן בש"ס דינן בכתובות (דף ע"א) אך כיון שאמרה קונם הנאת גופי עליך לכשאצא רשותך ע"כ חל וכן איתא לקמן אלא בשאמרה קונם הנייתי עליך אם ארחץ ויכוף לא כן אמר רב הונא הנייתי עליך כופה ומשמשתו וע"ז משני שני' היא שהיא הנייתו והנייתה (פי' וע"כ אם אמרה לכשארחץ וברחיצה ליכא הנאתו ע"כ חל דהא אפשר לה שלא תרחיץ א"כ לא עקרה לשיעבודה) וכן הכא נמי אם אמרה לכשאצא מרשותך דבנדרי עינוי נפש יכול להפר. אבל בדברים שבינו לבינה כיון שאינו חל רק לאחר הגירושין על כן אינו מיפר לה בדברים שבינו לבינה:

אך דא"כ תקשה דאיך קאמר ריב"נ יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור ומועיל ההפרה אף לאחר הגירושין ואמאי חל ההפרה הא ר' יוסי נמי מודה דבדברים שבינו לבינה אי אמר שלא תחול רק אחר הגירושין לא חל. ואיתא לקמן על דעתי' דר' זעירא ר"י וריב"נ שניהם אמרו דבר אחד אך שזהו דווקא בחם אמרה שלא תחול הנדר רק אחר הגירושין ע"כ לא הוי מדברים שבינו לבינה כיון שחלות הנדר הוא אחר הגירושין ע"כ לא יכול להפר משום דברים שבינו לבינה ובהא דקאמר ריב"נ יפר שמא יגרשנה כו' התם הנדר הוא מעכשיו אלא דעכשיו משועבדת לו וע"כ אינו חל רק לאח"כ ע"כ מהני ההפרה אבל באומרת שלא תחול רק אחר הגירושין אז אינו יכול להפר משום דברים שבינו לבינה והא דאיתא בנדרים (ד' פ"ט) הריני נזירה לכשאתגרש וגרשה ר' ישמעאל אומר לא יפר ור"ע אומר יפר הברייתא הזאת לא הובאה בירושלמי וע"כ סובר דהא דפליגי ר' ישמעאל ור"ע אינו רק באמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום כמו שיתבאר לקמן וע"ז אומר רבנן אמרי נדרי עינוי נפש הן ר' זעירא ור' הילא תריהון אמרין נדרים שבינו לבינה הן (וגרים הפ"מ רבנן אמרי נדרי עינוי נפש הן (פי' דנדרי עינוי נפש דווקא אם הפר לה מופר לעולם ור' יוסי אמר נדרים שבינו לבינה הן (פי' דאפי' בנדרים שבינו לבינה נמי אם היפר לה מופר לעולם) וע"ז אומר על דעתי' דר' זעירא ר' יוסי וריב"נ שניהם אמרו דבר אחד דתנינן תמן ר' יוחנן אמר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו חלמא דאפי' בדברים שבינו לבינה נמי מופר לעולם והשתא ניחא מה דתנן אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש והוא משום דפליגי בב' דברים דהיינו אם רחיצה וקישוט הוי

עינוי נפש או דהוי דברים שבינו לבינה והב פליגי אם בדברים שבינו לבינה אם מופר לעולם וע"כ ניחא הא דתנן אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש:

קטע ה

עוד שם ר' הילא פתר מתניתא (דלא פליגי כלל מהו החילוק שבין נדרים לבינו לבינה ובין נדרי עינוי נפש) אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ אם חתקשט ואם נא אתקשט מהו אמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש אלא אילו נדרים שבינו לבינה אלו הן נדרי עינוי נפש דברי הכל אם ארחץ אם לא ארחץ ותני כן נדרי עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ אם אתקשט ואם לא אתקשט:

והנה המפורשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה והק"ע כתב שצריך לגרוס גירסו' אחרות בירושלמי ופי' בדוחק ע"כ נראה לי לפרש דר' הילא פתר מתניתא אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ כו' והנה בזה סובר ר' הילא דלא נדרה מרחיצה עצמה וכמו שמדייק בש"ס דילן בנדרים (ד' ע"ט) אם ארחץ היכא קאמר ופי' הר"ן דבקונם לא שייך אם וע"כ קאמר שם דאמרה קונם פירות העולם עלי אם ארחץ ופריך למה לי הפרה לא תירחץ ולא ליתסרי פירות עולם אלו עלה ועוד בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש דילמא רחצה ואיתסרו פירות עולם עלה ועיין בר"ן והרא"ש שנדחקו בזה והנה משמעות הש"ס דילן דאיכא למימר דנא הוי נדרי עינוי נפש דלא תרחץ ולא ליתסרו פירות עולם עלה או דהוי עינוי נפש דילמא רחצה:

וע"כ פתר ר' הילא מתניתא אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ כו' ומשמעות הירושלמי דהירושלמי מפרשכשאמרה קונם הנאת תשמישך עלי וכן משמע לקמן שאמר ר' מנא קונם הנייתי עליך לכשארחץ כו' וע"כ מפרש ר' הילא דת"ק סובר דאע"ג שאמרה קונם הנאת תשמישך כו' אם ארחץ אע"ג דתשמיש לא הוי רק דברים שבינו לבינה לשיטת הירושלמי אעפ"כ כיון שאמרה קונם הנאת תשמישך עלי וא"כ לא תרצה לרחוץ משום דמיתסר הניית תשמיש עלי' וע"כ בודאי לא תרחוץ ע"כ סובר ת"ק דאלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ ואם לא ארחץ (פי' דכיון דיש בנדרים אלו עינוי נפש דהיינו רחיצה ע"כ מיפר משום עינוי נפש):

וע"ז אומר מהו אמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש (פי' שסובר דאין בזה עינוי נפש) אלא אילו נדרים שבינו לבינה (פי' לא שסובר כר' זעירא דרחיצה וקישוט הוי מדברים שבינו לבינה אלא דקאמר ר' יוסי דהוי דברים שבינו לבינה היינו משום דאסרה הנאת תשמיש עליו) וא"כ חיישינן דילמא רחצה ואסורה בתשמיש המטה ע"כ הוי דברים שבינו לבינה וע"ז אומר אלו הן נדרי עינוי נפש דברי הכל אם ארחץ אם לא ארחץ (פי' שאסרה פירות

העולם עלי' דהוי נדרי עינוי נפש לכולי עלמא) וע"כ אפי' אם תלתה ברחיצה או בקישוט אעפ"כ דילמא רחצה ומיתסרא פירו' העול' עלה ע"כ הוי נדרי עינוי נפש אבל רחיצה וקישוט לא הוי אפי' מדברים שבינו לבינה וכמו שסובר רב אדא בנדרים (ד' ע"ט). וכמו דאיתא בנדרים (ד' פ"א) איבעי' להו לר' יוסי מהו שיפר משום דברים שבינו לבינה ת"ש אמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש אבל דברים שבינו לבינה הויין דילמא לדידהו קאמר להו לדידי אפילו דברים שבינו לבינה לא הוין אלא לדידכו דאמריתו הוין נדרי עינוי נפש אודו לי דאין אלו נדרי עינוי נפש:

[**וכל** זה הוא לשיטת הש"ס דילן דאם הנדר מצד עצמו אין בה עינוי נפש ע"כ אפי' תלתה בדברים שיש בהן עינוי נפש נמי לא הוי עינוי נפש וכמו דאיתא שם (ד' פ') א"ה ליתני ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו משום עינוי נפש וכתב הר"ן דהשתא דתנא אין אלו נדרי עינוי נפש דמשמע שאין הנדר עינוי נפש אבל אם נדרה מידי דאית בה עינוי נפש יפר וליתא כיון דבתנאה ליכא עינוי נפש אפי' נדרה בפירות העולם לא יפר וכדאיתא בריש סוגין לא תרחץ ולא תתסרן פירות עולם עלה אבל שיטת הירושלמי לר' הילא פליגי בזה פ"ק ור' יוסי דת"ק קאמר אלו נדרים שהוא מיפר דבדברים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ כו' דכיון דבתנאי איכא עינוי נפש אפי' הנדר עצמו אין בהם עינוי נפש אך כיון שלא תרצה לאסור הנאת תשמישי עלי ע"כ לא תרחוץ א"כ אית בה עינוי נפש ור' יוסי סובר דהוי דברים שבינו לבינה דאע"ג דתנאי יש בזה עינוי נפש אעפ"כ כיון דהנדר מצד עצמו אין בה עינוי נפש ע"כ יפר משום דברים שבינו לבינה (אבל רחיצה וקישוט עצמו לא הוי דברים שבינו לבינה ג"כ):

וע"ז אומר אלו הן נדרי עינוי נפש דברי הכל אם ארחץ אם לא ארחץ (פי' הא דתנן לקמן אלו הן נדרי עינוי נפש אם אמרה קונם פירות העולם עלי ה"ז יפר קאי אהא דאם ארחץ כו' וע"כ הוי נדרי עינוי נפש לכולי עלמא כיון דהנדר מצד עצמו יש בהן עינוי נפש) וע"ז אומר ותני כן נדרי עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ (פי' הא דקאמר לקמן אלו הן נדרי עינוי נפש קאי אהא דקאמר תחילה אם ארחץ אם לא ארחץ אע"ג דלר' יוסי לא הוי רחיצה לא מדברים שבינו לבינה ולא עינוי נפש אעפ"כ כיון דאמרה קונם פירות העולם עלי ע"כ יפר דילמא רחצה ואיתסרו פירות עולם עלה (ולפי"ז הא דקאמר בש"ס דילן (ד' ע"ט) ועוד בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש דילמא רחצה ואיתסרו פירות עולם עלה זו היא שיטת הירושלמי דת"ק סובר דכיון דהתנאי יש בו עינוי נפש הוי עינוי נפש ור' יוסי סובר דרחיצה מצד עצמה לא הוי עינוי נפש אבל הוי דברים שבינו לבינה מחמת דהנאת התשמיש הוי דברים שבינו לבינה אבל בזה כולי עלמא מודו דאם הנדר

הוי בו עינוי נפש אע"ג דהתנאי אין בו עינוי נפש אעפ"כ יפר. וכן איתא בירושלמי לקמן (ה' י"א) קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם עושה אני על פיך (וא"כ הנדר עצמו אין בו משום דברים שבינו לבינה שאיני נהנית לך אם עושה אני על כו' וא"כ הנדר עצמו יש בו משום דברים שבינו לבינה והתנאי אין בו משום דברים שבינו לבינה יפר ואיתא שם מפני מה הוא מיפר חברי' אמרי מפני עינוי נפש שלו (פי' מפני שגנאי הוא לו וע"כ הוי דברים שבינו לבינה) ר' זעירא ור' הילא תריהון אמרין מפני צדדי עינוי נפש שלה (פי' דאין נ"מ דכיון דהתנאי הוי מדברים שבינו לבינה ע"כ הוי כמו דברים שבינו לבינה) וע"ז אמר שם בין על דעתיה דר"ז בין על דעתיה דר' הילא מחלפא שיטתיה דר' יוסי כו' דהא שניהם אמרי דרחיצה לא הוי עינוי נפש לר' יוסי כו']:

קטע ח

עוד שם ניחא אם ארחץ אם לא ארחץ ותרחץ אמר ר' מנא כשאמרה קונם הנייתי עליך משארחץ אם ארחץ ויפר לה אמר ר' יוסי בר' בון בשלא אמרה אלא קונם הניית גופי עליך לכשארחץ ויכוף לא כן אמר רב הונא הנייתי עליך כופה ומשמשתו הנייתך עלי ה"ז יפר שני' היא שהיא הנייתו והנייתה. אמר ר' אבא בר מרי אם ארחץ אם לא ארחץ לעולם אם אתקשט ואם לא אתקשט לעולם:

והנה המפרשים נדחקו בזה הירושלמי ופירשו בדחוקים גדולים. ע"כ נראה לי שיש חילוף השורות (וט"ס) בירושלמי (וכצ"ל) בירושלמי אם ארחץ אמר ר' מנא כשאמרה קונם הנייתי עליך אם ארחץ (כצ"ל) ויפר לה אמר ר' יוסי בר' בון בשלא אמרה אלא קונם הניית גופי עליך לכשארחץ ויכוף לא כן אמר רב הונא הנייתי עליך כופה ומשמשתו הנייתך עלי הרי זה יפר שני' היא שהיא הנייתו והנייתה. ניחא אם ארחץ אם לא ארחץ אמר ר' אבא אם ארחץ אם לא ארחץ לעולם אם אתקשט ואם לא אתקשט לעולם והפי' הוא אם ארחץ והוי קשה לי' הא דתנן אם ארחץ דאם אמרה קונם הנאת רחיצה עלי א"כ מאי קאמר אם וכמו דאיתא בש"ס דילן אם ארחץ היכי קאמר ופי' הר"ן דבקונם לא שייך אם. אמר ר' מנא כשאמרה קונם הנייתי עליך משארחץ (פי' וע"כ ניחא הא דקאמר אם ארחץ) וע"ז פריך ויפר לה (פי' משום דברים שבינו לבינה ואפשר דסובר דתשמיש המטה לרבנן עינוי נפש הוי וא"כ כיון דקאמר אם אסורה מיד בתשמיש וכמו שהקשה הר"ן בנדרים שם אהא דקאמר לא לירחץ ולא ליתסרו פירות עולם עלה דאם אמרה אם אסורה למפרע עיי"ש וע"ז אומר בשלא אמרה אלא קונם הניית גופי עליך לכשארחץ (פי' שאין לתרץ רק בשאמרה קונם הניית גופי עליך לכשארחץ א"כ אינה אסורה למפרע) וע"ז פריך דא"כ יכול לכפותה דהנייתי עליך כופה ומשמשתו וע"ז משני

שניה היא שהיא הנייתו והנייתה. אבל הכא שתחילתה ברחיצה ע"כ אינו יכול לכופה דהא יכולה היא לקיים התנאי [ועיין בספרי נ"י (סי' י"ב) שהארכתי בזה אם יכולה לעקור השיעבוד באם תלתה בתנאי והירושלמי סובר שיכולה לעקור השיעבוד באם תלתה בתנאי כיון שהתנאי הוא בדבר שאינה משועבדת לו (ואף שביארתי דשיטת הירושלמי דאם תלתה בתנאי דעינוי נפש הוי עינוי נפש אף שיכולה לעבור על הנדר של דברים של בינו לבינה אעפ"כ הוי עינוי נפש התם הוא לענין דברים שבינו לבינה ועינוי נפש: אבל לעקור השיעבוד כיון שיכולה לקיים התנאי ע"כ לא הוי משועבדת ואינו יכול לכוף] ובכאן צ"ל ניחא אם ארחץ אם לא ארחץ ותרחץ (וכמו דאיתא בש"ס דילן בנדרים (ד' פ') שנית אם ארחץ אם לא ארחץ כו' למה לה הפרה תתסחי וכן פריך בירושלמי ניחא אם ארחץ (והוא כמו דמשני שאמרה קונם הניית גופי עליך לכשתרחץ אם לא ארחץ ותרחץ). וע"ז אמר ר' אבא בר מרי אם ארחץ ואם לא ארחץ לעולם (פי' שאם תרחץ היום לא תרחץ לעולם) אם אתקשט ואם לא אתקשט (פי' שאם תתקשט היום לא תתקשט לעולם) ודו"ק:

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) מתניתין אילו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי ה"ז יפר קונם פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת כו' ובגמ' שמואל אמר אמרה קונם פירות העולם עלי והיה שם ציבורים בסידקי יקח לה מהן כו' נראה לי דאיפשר לומר דאי לאו הכי הוי נדרי שוא וא"צ להפר כמו שביארתי בספרי נחלת יהושע (ס' י"ב) והבאתי שם מה שכתבו התוס' בכתובות (ד' ע"א) בד"ה שלא תטעום א' מכל הפירות לאו בכל פירות מדור לה דא"כ לא הוי חייל דאי איפשר לה לקיים כדאיתא פ"ב דנדרים (ד' ט"ו) דכי אמר קונם עינוי בשינה סתם לא חייל נדר למיסר שינה אלא שלא תטעום במין א' שבפירות כו' וע"כ קאמר שמואל דהא דתנן אלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי ה"ז יפר דאם היו צבורין בסידקי יקח מהם (פי' דאם הפירות צבורין בסידקי למכור בחנות אינן בכלל פירות העולם וע"כ לא הוי נדרי שוא]:

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) קונם שאיני נהנה לבריו' אינו יכול להפר ויכולה היא ליהנות כו' א"ר יוחנן כיני מתניתא ויכולה היא ליהנות כו' והוא כמו דאמר עולא בנדרים (ד' פ"ג) אמר עולא לעולם לאו בכלל בריות הוא ועוד אינו יכול להפר מפני שיכולה ליהנות כו' והירושלמי

קאמר כיני מתניתין ואינו יכול להפר כו' וצא קאי אמתניתין משום דהא דיכולה ליהנות כו' אעפ"כ בעל עדיף והוי כמו שאין פרנסתו ממנו דאפי' לר' יוסי נמי הוי עינוי נפש וכמו שהקשה הר"ן ע"ש וע"כ קאמר בירושלמי דדינא קא משמע לן ולא שקאי על הא שיכול להפר. וכן לא קאמר כמו רבא דלעולם בעל בכלל בריות הוא ומה טעם קאמר מפני שיכולה כו' דא"כ תקשה דהא אפי' לר' יוסי אם לא הי' פרנסתו אלא ממנו ה"ז יפר ולא משני כמו דאמר רב נחמן לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא והכי קתני נתגרשה יכולה כו' דלשיטת הירושלמי אינו כן כמו שביארתי (פ"ה דנדרים ה"ד) ובפ"ק דנזיר (הלכה ג') שיטת הירושלמי דאם בשעת הנדר לא הי' בעל בכלל בריות ע"כ אף לאחר שנתגרשה ובעל בכלל בריות אעפ"כ יכול ליהנות ממנו ותליבפלוגתא דר"י ור"ע דלר"ע שאומר אחר האיסר ע"כ יכולה ליהנות ממנו דלכל הדברים העיקר בתר הנדר (דלא כשיטת הש"ס דילן דזה הוא רק לענין הפרת הבעל דהיינו אם אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום אעפ"י שנתאלמנה או נתגרשה אעפ"כ יכול להפר משום דהעיקר בתר האיסר שלא בחלות הנדר אבל לא לענין שאם תחילה אינו בכלל בריות ואח"כ הוא בכלל בריות אסורה ליהנות ממנה) משא"כ לשיטת הירושלמי וכמו דאיתא בירושלמי נדר מיורדי הים ולאחר שלשים יום נעשו בני יבשה תפלוגתא דר"י ור"ע דר' ישמעאל אמר אחר הנדר ור"ע אומר אחר האיסר וכמו שהאריך בזה הר"ן עיין שם ודו"ק:

קטע ג

שם ריב"ח אמר אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה ור' יוחנן אמר אין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה מ"ט דריב"ח ואיש את קדשיו לו יהיו ור"י אמר לו יהי' יתנם לכל מי שירצה מתניתא פליגא על ריב"ח קונם כהנים אלו ולוים אלו יטלו על כרחו פתר לה באומר אי איפשי ליתן מתנה כל עיקר (פי' וע"כ אין לו טובת הנאה כלל) תדע לך שהוא כן דתנינן כהנים אלו ולוים אלו יטלו אחרים [והנה הק"ע הקשה דלמה לו באומר וכו' הא אפי' לא אמר נמי שהרי אינו יכול ליתן לאדם אחר חוץ מכהנים ממילא צריך להניחם עד שיאבדו ואין לו בהדי טובת הנאה וכ הוא בבבלי (ד' פ"ה) ואיפשר לומר שהר"ן הביא שם מה שהקשה הרשב"א וא"ת א"כ איך יטלו הכהנים על כרחו למה לא נחוש דילמא מתשיל ומהני מדידי' (פי' וא"כ איכא גזל דהא כיון דמתשל עוקר את הנדר מעיקרא) לאו קושי' היא דתנן המקדש את האשה על תנאי שאין עליו או עליה נדרים חינה מקודשת ומדקתני אינה מקודשת משמע שאינה מקודשת כלל ויכולה להנשא לאחר אע"ג דתני' הלכה אצל חכם והתירה וכן והוא שהלך אצל חכם והתירו מקודשת אע"ג דמצי מתשיל וחיילי

קידושי למפרע כל אימת דלא מיתשל לא חיישינן דילמא מתשיל ה"נ דאם אתשיל עבדי כהנים איסורא למפרע כל אימת דלח אתשיל לא חיישינן ע"כ:
וכל זה הוא לשיטת הש"ס דילן אבל שיטת הירושלמי הוא דחיישינן דילמא מתשיל וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ז דכתובות ה"ז) אית תנא תני מותרין להנשא בלא גט ואית תניי תני אסורה להנשא בלא גט כו' מאן דמר מותרת להנשא בלא גט שמתוך שהיא יודעת שאם הולכת היא אצל זקן והוא מתיר לה את נדרה והיא אינה הולכת לפום כן מותרת להנשא בלא גט ומאן דמר אסורה להנשא בלא גט שלא תלך אצל הזקן ויתיר לה את נדרה וקידושין חלין עליה למפרע ונמצאו בניה באים לידי ממזרות אלמא דאפי בכה"ג חיישינן שלא תלך אצל חכם ויתיר לה א"כ כש"כ הכא דחיישינן שמא ישאל על נדרו כמו שהקשה הרשב"א וע"כ מתרץ הירושלמי באומר אי איפשי ליתן כל עיקר וא"כ אין לו טובת הנאה כלל דכיון שאינו רוצה ליתן לשום כהן א"כ אין לו טובת הנאה וע"כ יטלו על כרחו ודו"ק):

הלכה ד

קטע ב
(**ה"ד**) **מתניתין** קונם שאני עושה כו' אינו יכול להפר ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עלי' יותר מן הראוי לו ריב"נ אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו ובגמ' תמן תנינן המקדיש מעשה ידי אשתו ה"ז עושה ואוכלת המותר ר' מאיר אומר הקדש ר' יוחנן הסנדלר אומר חולין רשב"ל אומר במותר חמש סלעים פליגין דו פתר לה במעלה לה מזונות כו' ר' יוחנן אמר במותר לאחר מיתה פליגין דו פתר לה בשאינו מעלה לה מזונות אבל במעלה לה מזונות ד"ה קדשו וכא אינו יכול להפר ר"מ אומר אינו צריך להפר (פי' דלר"מ שאומר הקדש א"כ שייך להבעל. ע"כ סובר דאינו צריך להפר משום דהוי של בעל ואין בה כח להקדישו ר"י הסנדלר אומר שלה ר' עקיבא אומר שלה ר' יוחנן בן נורי אומר שלו (וע"כ אומר שיפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו) ר"ע אומר יפר:
והנה הק"ע כתב דהא דאמר תחילה וכא אינו יכול להפר לא גרסינן לה והפ"מ כתב דלא קאי על מעשה ידי' לבעל אלא ברישא גבי שאיני עושה כו' אביך כו' ואגב קרא נסבא ולי נראה שנתחלפו השורות (וכצ"ל) ר' יוחנן אמר במותר לאחר מיתה פליגין דו פתר לה בשאינו מעלה לה מזונות אבל במעלה לה מזונות דברי הכל קדשו ר"מ אומר אינו צריך להפר (פי' דלר"מ שאומר הקדש א"כ שייך להבעל ע"כ אינו צריך להפר) ר"י הסנדלר אומר שלו (פי' וע"כ אומר דהוי חולין) ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליה יותר מן הראוי משום דהעדפה הוי להאשה) ריב"נ אומר שלו (פי' וע"כ אומר דיפר שמא יגרשנה ותהא

אסור' לחזור לו וא"כ ההעדפ' הוי לבעל אלא שיפר שמא יגרש' כו') ר"ע אומ' יפר ובכאן צריך לגרוס וכא אינו יכול להפר (פי' דמקש' דכיון דההעדפה של האשה) וכא אינו יכול להפר דהא לא הוי דברים שבינו לבינה וא"כ אינו יכול להפר וע"כ אמר ר' בא בשאמרה מעשה ידי' מלעשות עד ה' סלעים הוא כופה מכאן ואילך אינו כופה שמתיירא שמא תעשה יתר ונמצא נהנה מן האיסור לפום כן ר"ע אומר יפר (פי' מחמת שמתיירא שלא יהנה מן המותר ונמצא נהנה מן האיסור וע"כ אמר ר"ע דיפר וקושי' הירושלמי ותירוצו הוא בתוס' בכתובות (ד' נ"ט) בד"ה ר"ע אומר יפר דקסבר דהעדפה שע"י הדחק הוי לאשה כו' וא"ת והאיך יכול להפר והא אין זה מדברים שבינו לבינה וי"ל דהוי דברים שבינו לבינה לפי שאינו יכול ליזהר ולוקח ממש בצימצום את הראוי לו ולהניח שאינו ראוי לו וכן מקשה בירושלמי ר"ע אומר יפר וכא אינו יכול להפר (פי' דהא לא הוי דברים שבינו לבינה כיון דלא הוי של הבעל). וע"כ אמר ר' בא כשאסרה מעשה ידי' מלעשות עד ה' סלעים הוא כופה מכאן ואילך אינו כופה שמתיירא שמא תעשה יותר ונמצא נהנה מן האיסור לפום כן ר' עקיבא אומר יפר:

וע"ז אומר ריב"נ אמר יפר (פי' שמא יגרשנה) ואמאי פליג על ר' עקיבא אמר רב הילא איפשר לה לעשות חמש סלעים מצומצמות עד ה' סלעים הוא כופה מכאן ואילך אינו כופה (פי' וא"כ כיון שנדרה הנאה ממנו בודאי לא תעשה יותר) שמתיירא (נראה לי שצ"ל) ואינו מתיירא שמא תעדיף עלי' יותר מן הראוי לו ונמצא נהנה מן האיסור (פי' דהא ריב"נ סובר דהעדפה נמי הוי לבעל א"כ לא תעשה יותר ואם תעשה יותר לא יהנה מן האיסור דהא שייך להבעל) והא דלא קאמר דהעדפה שע"י הדחק נמי הוי לבעל אך כיון שאינו יכול לכופה א"כ במה שעושת ונמצא מתהנה ע"ז אומר שודאי לא תעשה יותר דהא אמרה קונם כו' וא"כ אינה רוצה שיהי' שייך להבעל ואף שאי איפשר להיות מצומצמות ע"ז אומר שאפי' יהי' לא יהנה מן האיסור דהא מן המותר הוי נמי לבעל (או דקושטא דמילתא נקט שבודאי לח תעשה יותר מה' סלעים אבל עיקר הטעם דלא שייך שמא יהנה מן האיסור כיון דהעדפה הוי לבעל) (ומה דשקל וטרי בהש"ס דילן דאיך מקדיש מעשה ידי' הא הוי דבר שלא בא לעולם עיין במה שביארתי בירושלמי כתובות (פ"ה ה"ה) עיין שם):

קטע ד

עוד שם אמר ר' הילא טעמא דריב"נ שמתוך שיודעת שאם מגרשה היא אסורה לחזור לו ואף מקניטתו והוא מגרשה והנה בספרי נחלת יהושע ביארתי שם הירושלמי והבאתי שם מה שהקשה הר"ן בכתובות בפרק אעפ"י על הא דאמר ריב"נ בנדרים (ד' פ"ה) בקונם

שאני עושה כו' דריב"נ אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור וכתב הר"ן שהקשו דאיך יפר משו' שמא יגרשנה והא אין הבעל מיפר אלא נדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבינה וכאן כיון שאין הנדר חל אלא לאחר שיגרשנה האיך הוא יכול להפר ותירצו דכיון דמסקינן בגמ' דמדינא חייל קונם מעכשיו אלא משום דאלמוה לשיעבודא כמו שאכתוב בסמוך כי אלמוה לזכותי' הוא דאלמוה ולא לאפקועי זכותי' במאי דהוי מצי מיפר מדינא ולי נראה דאיפשר כי היכי דס"ל לר"ע בנדרים (ד' פ"ט) בנדרי עינוי נפש דהאומרת הריני נזירה לאחר שאתגרש דמצי מיפר כיון דהשתא מיהת אשתו היא דבתר שעת הנדר אזלינן וקיי"ל הכי כה"ג נמי אמרינן בדברים שבינו לבינה עכ"ל:

והנה בספרי שם ביארתי דאף ששיטת הירושלמי דאזלינן בתר האמירה לכל הדברים דלא כשיטת הש"ס דילן דלא אזלינן אלא רק לענין הפרת הבעל אם נדרה כשהיא ברשותו ואח"כ נתגרשה אעפ"כ קשה דאיך מיפר וכמו שכתב הר"ן בנדרים (ד' צ') דאע"ג דקיי"ל דהבעל מיפר עד שלא חל הנד הני מילי כשתלתה נדרה בדבר שהיא עשוי' לעבור על תנאה דומיא דאם עושה אני עפ"י אבא ועפ"י אביך כיון שהיא מצטערת אם לא עשתה לפיהן כאילו עשתה דמי והיינו דאיתא בריש פרקין (ד' ע"ט) אלימא דאמרה קונם פירות עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תירחץ ולא ליתסרן פירות עולם עלה פי' דכיון שאיפשר שנא תרחוץ א"כ לא הוי דברים שבינו לבינה ועיין לקמן (ה' י"א) ושם יתבאר עוד בזה וע"ש שהבאתי מה שכ' הר' יונה והביאו הב"י דאף שמיפר אעפ"י שלא חל הנדר היינו דווקא בתולה בזמן משום דממילא חייל אבל תולה במעשה אינו מיפר עד שיהיה וביארתי שם דהטעם הוא דאעפ"י שמיפר עד שלא חל פ"מ לא הוי דברים שבינו לבינה שאיפשר שלא תחול הנדר:

[**וע"כ** ניחא מה שאומר בירושלמי א"ר הילא טעמא דריב"נ מתוך שהוא יודע שאם מגרשה והיא אסור' לחזור לו אף מקניטתו והיא מגרשה משום דהוי קשה לר' הילא דנהי דקיי"ל כר' עקיבא דלכל הדברים אזלינן בתר האמירה (ובפרט לשיטת הירושלמי כמו שביארתי) אפ"ה כיון שבשעה שאינו מגרשה לא חל הנדר אלא דלאחר שתתגרש חל הנדר וע"כ כיון דהאמירה היה בעת שהית' נשואה ע"כ הוי דברים שבינו לבינה אפ"ה אמאי יפר כיון דהנדר תלוי בגירושין ומעכשיו לא חל (ובפרט לשיטת הירושלמי דאין קונמות מפקיעין מידי שיעבוד וא"כ א"א לתרץ כמו שכתב הר"ן כיון דמעכשיו חייל אלא דאלמוה לשיעבודא ע"כ יכול להפר וא"כ אינו חל רק לאחר הגירושין א"כ תלוי במעשה הגירושין ודבר התלוי במעשה אינו יכול להפר וא"כ הוי כמו שכתב הר"ן בנדרים (ד' צ') דתלתה תנאה בדבר שאינה עשויה לעבור עלי' אינו מופר אלא א"כ חל הנדר וע"ז משני

ר' הילא מתוך שיודעת שאם נתגרשה שאסורה לחזור אף מקניטתו והוא מגרשה (פי' שאם לא יפר לה בודאי שתבוא לידי גירושין וע"כ הוי כמו שעשוי' לעבור עליה כמו קונם שאני נהנית לך אם עושה אני כו') (ולפי"ז אין צריך להגיה כמו שכתב הק"ע אף היא מקניטתו והוא אינו מגרשה ופי' הק"ע דהוי קש' ליה לר' הילא כיון דעכשיו ליכא למיחש מידי כו' למה יפר הא לא הוי ליה דברים שבינו לבינה עכשיו ולכשיגרשנה ה"ל כדברים שבינה לבין אחרים שאינו יכול להפר וקאמר ר' הילא דהיינו טעמא שאף עכשיו צריך להפרה זו דה"ל כדברים שבינו לבינה דלפי שהיא יודעת שאם הוא מגרשה שאסור לחזור לו היא מקניטתו ואינו מגרשה) אלא דהגירסא הוא כמו דאיתא בירושלמי והוא מגרשה וכמו שביארתי]:

אך דעדיין יש להקשות מהירושלמי דריש פרקין (ה"א) דאיתא שם ר' יוסי אומר נדרים שבינו לבינה היפר לה מופר לעולם מה ביניהן כשאמרה קונם הנייתי עליך אם אצא מרשותך ויפר לה (פי' דהא מעכשיו אסורה אם יגרשנה) בשלא אמרה קונם כו' ופי' שלא אמרה רק קונם הנייתי עליך לכשאצא מרשותך כו' וע"כ אם הוא מנדרי עינוי נפש יכול להפר אבל אם הוא מדברים שבינו לבינה אינו יכול להפר וא"כ לר"י הסנדלר דסבר כר' יוסי כמו דאיתא התם על דעתי' דר' זעירא ר' יוסי וריב"נ שניהם אמרו דבר א' דתנינן ר' יוחנן אמר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו (והירושלמי אינו סובר כמו דמסיק בש"ס דילן בנדרים (ד' ע"ט) דנדרי עינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים אין בהם עינוי נפש לעצמו מיפר לאחרים אינו מיפר וא"כ לריב"נ החילוק דנדרים שבינו לבינה אינו מיפר אם אמרה לכשאתגרש וא"כ קשה דאמאי יפר דהא לריב"נ נמי אינו חל אלא לאח"כ וא"כ צריך לומר כמו שכתב הר"ן דבקונם מעשה ידי כו' מהשתא חל דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד ולא אלמוה לשיעבודא דלא יום להפר). ואפשר לומר דשיטת הירושלמי דאם אמרה מתחילה שלא תחול אלא לכשאתגרש א"כ לא הוי דברים שבינו לבינה כלל והירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן בנדרים (ד' פ"ט) דפליגי ר"י ור"ע באשת איש כשאמרה הריני נזירה לכשאתגרש דר"י אומר יפר ור"ע אומר לא יפר והברייתא זו ליתא בירו' והא דפליגי היינו רק אם אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום ונתגרשה בתוך שלשים יום אבל אם אמרה תחילה הריני נזירה לכשאתגרש בהא מודה ר"ע דלא אזלינן בתר אמירה והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בנדרים (ד' פ"ט) אביי אומר אפי' תימא ר"י מתניתין דתלי' נפשה ביומי וע"כ ר' ישמעאל נמי מודה דיכול להפר ברייתא דתלי נפשה בגירושין וע"כ לא פליגי רק אם אמרה הריני נזירה לכשאתגרש ולשיטת הירושלמי לא

פליגי רק במתניתין אבל אם אמרה הריני נזירה לאחר שאתגרש ר"ע נמי מודה דאינו יכול להפר:

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ה) אמרה קונם תאנה שאיני טועמת ועוד ענב הפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע דר"י אומר אחר הנדר ור"ע אומר אחר האיסר (ע' מה שביארתי ע"ז בפ"ק דנזיר (ה"ג) ע"ש):

הלכה ז

קטע ב

(**ה"ו**) **מתני'** יודע אני שיש מפירין אבל איני יודע שזה נדר רמ"א לא יפר וח"א יפר ובגמ' א"ר זעירא טעמא דר"מ עיל' הוא רוצה שתדור יגרשנ' דלכן הי' לו לגרשה וגירס' הק"ע ופ"מ (להפר) משעה ראשונה (פי' דטעמא דר"מ שעילה הוא רוצה לגרשה שבאמת ידע שיש מפירין אלא עילה הוא רוצה שתדור ויגרשנה וע"כ אמר ר"מ דלא יפר והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בנדרים (ד' פ"ז) דפליגי בזה אי הוי שמועה וע"כ אינו יכול להפר אחר מעל"ע דר"מ אומר לא יפר דכיון ששמע שנדרה אעפ"י ולא ידע שזה. נדר אעפ"כ לא מיפר דכיון שיודע שיש מפירין אעפ"י שלא ידע כו' אעפ"כ לא יפר משום דהוי אחר יום שמעו ורבנן סברי דכיון שלא ידע שזה נדר ע"כ יכול להפר אפי' אחר יום שמעו:

[**ונראה** לי דע"כ מפרש הירו' הפלוגת' דטעמא דר"מ משום דעילה הוא רוצה כו' אבל באמת ידע שיש מפירין ואינו מפרש כשיטת הש"ס דילן דלש"ס דילן ניחא דאעפ"י שלא ידע שיש מפירין אעפ"כ אינו יכול להפר אחר מעל"ע משום דהוי ביום שמעו וזהו לשיטת הש"ס דילן דשעה שאינה ראוי להפר עולה מן המנין כמו שביארתי בריש פרקין וכמו דאיתא בנדרים (ד' ע"א) וכמו שכתב הרא"ש שם וע"כ אעפ"י שלא ידע שזה נדר דכיון שלא ידע שזה נדר א"כ הוי שעה שאינה ראוי' להפר אך שעה שאינה ראוי להפר נמי עולה מן המנין דאפי' גירשה נמי אין יכול להפר אם החזירה לאחר מעל"ע אע"ג דבודאי אינו יכול להפר וע"כ כיון דהוי לאחר יום שמעו ע"כ אינו יכול להפר אבל לשיטת הירושלמי דשעה שאינה ראויה להפר אינו עולה מן המנין וא"כ כיון דלא ידע שזה נדר א"כ הוי כמו שעה שאינה ראויה להפר ולשיטת הירו' אינו עולה מן המנין ע"כ אומר דטעמא דר"מ הוא דעילה הוא רוצה שתדור וע"כ לא מהימן במה שאומר שלא ידע שזה נדר דאעפ"כ היה לו להפר אלא ודאי דעילה הוא רוצה וע"כ לא יוכל להפר ולשיטת הש"ס דילן ברישא דאם לא הוי ביום שמעו כלל אבל שעה שאינה ראויה להפר עולה מן המנין ועיין בספרי אבי הנחל (דרוש ח') מה שביארתי שם בזה:

הלכה ט

קטע ב

שם (ה"ט) מתניתין ונדר אלמנה וגרושה יקום כו' כיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום ואינו יכול להפר כו' נדרה והיא ברשות הבעל והיפר לה אמרה הרי אני נזירה לאחר שלשים יום אעפ"י שנתאלמנה או שנתגרשה בתוך שלשים יום ה"ז מופר נדרה בו ביום ונתגרשה בו ביום והחזירה בו ביום אינו יכול להפר זה הכלל כל שיצתה לרשות עצמה שעה אחת אינו יכול להפר ובגמ' הדא היא ר' ישמעאל אומר אחרי הנדר ר"ע אומר אחר האיסר הי' נדר ואיסר כאחת האיך עבידא אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום ושמע בעלה ולא היפר לה וגירשה והחזירה בתוך שלשים יום היינו נדר ואיסר כאחת הנה הק"ע פירושו דחוק מאוד וגם הפ"מ לא ביאר כל הצורך:

[**ע"כ** נראה לי שהפי' הוא הדא הוא ר"י אומר אחר הנדר ור"ע אומר אחר האיסר וע"כ פליגי בזה אם האיסר דהיינו שעת הנדר גופא היה ברשותו ואח"כ בשעת חלות הנדר לא הי' ברשותו או שבשעת האמירה לא הי' ברשותו ואח"כ היה ברשותו וע"ז אומר היה נדר ואיסר כאחת (פי' שבשניהם היה ברשותו ואעפ"כ תלי בפלוגתא דר"י ור"ע) וע"ז אומר האיך עבידא (פי' כיון שבשניהם היה ברשותו א"כ איך תלי בפלוגתא דר"י ור"ע) וע"ז אומר אמרה הריני נזירה לאחר שנשים יום ושמע בעלה ולא היפר לה וגירשה והחזירה בתוך שלשים יום היינו נדר ואיסר כאחת (פי' ואעפ"כ חלי בפלוגתא דר"י ור"ע] והוא כמו דתנן נדרה בו ביום ונתגרשה בו ביום והחזירה בו ביום אינו יכול להפר זה הכלל כל שיצתה לרשות עצמה שעה אחת אינו יכול להפר וא"כ תלי בפלוגתא דר"י ור"ע דלר' ישמעאל שאומר דאחר הנדר (היינו אחר חלות הנדר יכול הבעל להפר דלא הוי קודמין ואין הבעל מיפר בקודמין כיון שחלות הנדר הוא לאחר שהחזירה ור' ישמעאל אומר דבתר הנדר היינו חלות הנדר) אבל ר"ע שאומר דאחר האיסר (פי' בשעת הנדר גופא) וא"כ כיון דהאמירה היה מקודם שנתגרשה ולא היפר ונתגרשה והחזירה אח"כ א"כ הוי כמו דתנן הריני נזירה לאחר שלשים יום ושמע בעלה ולא היפר לה וגירשה והחזירה בתוך שלשים יום דאינו יכול להפר משום שאין הבעל מיפר בקודמין וא"כ ה"נ אין הבעל מיפר בקודמין וא"כ היינו נדר ואיסר כאחת ואעפ"כ תלי בפלוגתא דר"י ור"ע (והא שאומר דלר"י שיכול להפר משום דאזיל אחר חלות הנדר איפשר לומר דאפי' החזירה לאחר מעל"ע לשיטת הירושלמי דשעה שאינה ראויה להפר אינו עולה מן המנין) ודו"ק]:

הלכה יא

קטע ב

שם (הי"א) מתניתין קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם עושה אני על פיך שאיני נהנית לך כו' ה"ז יפר ובגמ' תני ר' נתן אומר לא יפר וחכ"א יפר ומפני מה הוא מיפר חברי' אמרי מפני עינוי נפש שלו ר' זעירא ור' הילא תריהון אמרין מפני בנדרי עינוי נפש שלה:

והנה איפשר לפרש כמו שביארתי בספרי נ"י (ס' ח') על מה שכתב הרמב"ם (פי"ב מה' נדרים הי"ב) יש לבעל ולאב להפר נדרים שלא חלו עדיין ולא נאסרה בהם כיצד כגון שאמרה היין אסור עלי אם אלך למקום פלוני ה"ז מופר אעפ"י שעדיין לא הלכה ולא נאסרה בהם ותמה הלח"מ שם על הטור שכתב (בסוף ס' רל"ד) גבי קונם שאני נהנה טעמא דגנאי הוא לבעל לא תהנה היא מאביה אם תעשה לפי' כו' משמע דבלאו האי טעמא לא סגי משום דלא הוי דברים שבינו לבינה ובסימן זה כתב גבי קונם ככר זה עלי אם אלך למקום פלוני דמופר אע"ג דלא שייך טעמא דגנאי:

והנה כתבתי שם דאיפשר ליישב במה שכתב הר"ן בנדרים (ד' ע"ט) על הא דפריך הגמ' היכי דמי אלימא דאמרה קונם פירות העולם עלי אם ארחץ למה לי הפרה לא תרחץ ולא ליתסרן פירות העולם עלה והקשה הר"ן דמשמע דכלהיכ' דלא רחצה לא מיתסרן פירו' עולם עלה ולא חיישי' שמא תרחוץ ואיכא למידק דהא אמר ר"י בנדרים (ד' י"ד) קונם עיני בשינה היו' אם אישן למחר אל ישן היום שמא ישן למח' דבתנאי לא מיזדהר וה"נ אית לן למיחש דילמא רחצה ותיתסר מהשתא ולאו קושי' היא דאם אמרה בהדי' קונם פירות העולם מהיום אם ארחץ ה"נ אבל כיון שתלתה נדרי' באם אין במשמע שתחול נדרה אלא להבא (ובפ"ג דשבועות כתב הר"ן דכי אמרינן דאם אמרה קונם פירות העולם עלי אם ארחץ דאינו אסור אלא לאחר רחיצה ואכילת איסור קודם התנאי שרי הני מילי בדבר הנמשך קודם התנאי ואחר התנאי כגון ההיא דנדרים דאמרינן דלא כיונה לאסור אלא פירות שתאכל לאחר שתרחץ לפי שאפי' הי' כונתה שתהא מותרת בפירות קודם רחיצה מ"מ עדיין יש מקום לנדרה לחול שתהא אסורה בפירות אחר שתרחץ אבל זה שלא נשבע אלא על דבר א' אם תאמר שלא נאסר ולא לאחר שתתקיים תנאו נמצא שיהי' איפשר שיתקיים תנאו ולא יחול נדרו כלל דהיינו אם נאכל האיסור ראשון הילכך אמרינן דכוונתו הי' שכל זמן שיתקיים תנאו ואפי' בסוף יחול וגבי גט מפני שכל המגרש בקושי מגרש אמרינן דכונתו שלא רצה שיחול הגט למפרע):

וע"כ ניחא שפיר לפי מה שכתב הר"ן דבנשבע על ככר שלא ואכל אם אכל זה ודאי כונתו שיהא אסור מיד דאי לאו הכי איפשר שיאכל האיסור קודם התנאי ותבטל נדרו

וא"כ ניחא שפיר מה שכתב הטור (ס' רל"ד) אבל משנדרה מפירין אעפ"י שלא חל הנדר כיצד אמרה קונם ככר זה עלי אם אלך למקום פלוני אעפ"י שלא חל הנדר כיון שלא הלכה יכול להפר דאף שאיפשר לה שלא תלך ולית בזה גנאי אפ"ה יכול להפר דהא אסורה בככר זה מיד דהא קיי"ל כר"י בפ"ב דנדרים (ד' י"ד) דאל ישן היום שמא ישן למחר וא"כ הוי עינוי נפש מיד משא"כ בקונם שאני נהנה כתב הטור (ס' רל"ד) טעמא דגנאי הוא לבעל שלא תהנה מאבי' מפני שלא תוכל ליהנות התם התנאי נמשך אח"כ נמי ע"כ צריך הטור לכתוב טעמא דגנאי דהא התם תוכל ליהנות ממנו קודם שתעשה לאבא כו' דהא התם אין התנאי רק שתהא אסורה מכאן ולהבא ע"כ צריך לטעמא דגנאי (ועיין שם בספרי נ"י (ס' ח') שהארכתי בזה

ובזה יש לבאר הא דפליגי חברי' ור"ז ור' הילא דחברי' אמרי מפני נדרי עינוי נפש שלו (פירוש משום שגנאי הוא לו) וע"כ יכול להפר אעפ"י שלא חל ור' זעירא ור' הילא אמרין מפני נדרי עינוי נפש שלה שסוברים דהאי אם היינו שאסורה למפרע (וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דנדרים) והבאתי בס' ע"י (ס' ד') ראה קציעות ממשמשים ובאים ראה דליקה ממשמשת ובאה ואמר הרי נטיעות האלו קרבן טלית זו קרבן אם אינה נשרפת למפרע קדשו או מכאן ולהבא קדשו אלמא דמספקא לי' להירו' באם אמר אם אסור למפרע או מכאן ולהבא) וע"כ חברי' אמרו מפני נדרי עינוי נפש שלה (כצ"ל) וכן הוא (ה"ב) וע"כ יכול להפר וכן ברישא קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם עושה אני על פיך אסורה לעשות מיד שמא תעבור על נדרה (ופליגי על שיטת הש"ס דילן בנדרים (ד' י"ד) ומודה רבי יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום והוא משום דבאיסורא יזדהר) וחברי' פליגי ע"ז וע"כ יפר ור' זעירא ור' הילא תריהון אמרין מפני נדרי עינוי נפש שלו משום דגנאי הוא לו אבל עינוי נפש דידה ליכא דברישא מותרת משום דבאיסורא מזדהר ואפי' בסיפא האי אם לאחר הוא וא"כ כל זמן שאינה עושה לאבא ולאבי' מותרת היא ליהנות וא"כ מ"ט יפר אלא משום עינוי נפש שלו שגנאי הוא לו:

[**ובזה** יתבאר הירושלמי (פי"א ה' ב') ר' יוחנן בשם ר' ינאי היו לפניו ב' חתיכות אחת יפה ואח' רעה נתנה עיני' ביפה ונדרה עיניה מן הרעה ה"ז יפר מפני מה הוא מיפר חבריא אמרי מפני נדרי עינוי נפש שלה רבי זעירא ור' הילא תריהון אמרי מפני נדרי עינוי נפש שלו. והנה המפרשים נדחקו בזה:.

ע"כ נראה לי שהפי' היו לפניו ב' חתיכות הא' יפה והא' רעה נתנה עיני' ביפה ונדרה מן הרעה (פי' שנתנה עיניה ביפה ונדרה מן הרעה דהיינו חם תאכל מן היפה אז אסורה בהרעה. אבל אם לא תאכל מן היפה אז אינה אסורה בהרעה) (והוא כמו דאיתא

בשבועות (ד' כ"ח) שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו) וע"כ נקט ב' חתיכות א' יפה וא' רעה וע"כ כיון שתלתה עיניה ביפה דהיינו אם תאכל מן היפה לא תאכל מן הרעה וע"כ אמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי דיפר וע"ז מביא הפלוגתא דחבריא אמרי מפני נדרי עינוי נפש שלה כמו דאיתא לקמן ר' זעירא ור' הילא תריהון אמרי מפני נדרי עינוי נפש שלה והוא משום שאסורה ליהנות לו מיד שמא תעשה לאביה וע"כ יפר מיד והא דפליגי ר' הילא ור' זעירא דהוא מפני עינוי נפש שלו דהיינו מחמת גנאי היינו משום דהתם אינה אסורה ליהנות אלא לאחר שתעשה לאביה וא"כ אינה אסורה מקודם אבל בהא דר' ינאי שהיו לפניו ב' חתיכות ונתנה עיניה ביפה ונדרה מן הרעה והיינו אם תאכל מן היפה וא"כ אסורה בהרעה מיד אולי תאכל מן היפה וכמו שכתב הר"ן דבשבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו הכונה זו שאם תאכל זו אסור למפרע דאי לאו הכי איפשר שיתקיים תנאי ולא יחול נדרו כלל דהיינו אם יאכל האיסור ראשון וה"נ אם נתנה עיניה ביפה ונדרה מן הרעה אסורה בהרעה מיד שמא תאכל מן היפה ובודאי כונתו היה שאם תאכל מן היפה אסורה בהנאתו למפרע דאי לאו הכי א"כ איפשר שתקיים תנאה ולא תחול נדרה כלל דהיינו שתאכל תחילה מהרעה ואח"כ מן היפה וא"כ ודאי כונתו שאסורה בהרעה מיד וכיון שאסורה מיד ע"כ יוכל להפר. וע"ז מביא הפלוגתא דפליגי חבריא ור' יונה ור' הילא לקמן מפני מה הוא מיפר. וע"כ אעפ"י דהכא ליכא גנאי. אך הכא כ"ע מודו דאסורה בהרעה מיד וע"כ יוכל להפר דבהרעה נמי מתענה והא דקאמר נתנה עיניה ביפה ונדרה מן הרעה (היינו שמפני מה נדרה שלא תאכל חתיכה זו אם תאכל זו היינו משום דהא' יפה והא' רעה וע"כ מיפר אעפ"י שהרעה אסורה רק על תנאי אם תאכל מן היפה אך דמ"מ אסורה בהרעה מיד שמא תאכל מן היפה ואם תאכל מן היפה אסורה למפרע (וכמו שתרצתי דברי הטור (ס' רל"ד) שכתב גבי קונם ככר זה עלי אם אלך למקום פלוני דמיפר אף על גב דלא שייך טעמא דגנאי) ודו"ק:

ועיין בספרי נחלת יהושע (ס' ח') ושם ביארתי דהפלוגתא הוא דהא דפליגי ר' נתן וחכמים דחכמים אומרים דמיפר אעפ"י שלא חל הנדר אבל מ"מ היינו דוקא בדבר התלוי בזמן (כמו שכתב הר"ן) אבל בדבר התלוי במעשה אינו מיפר וע"ז אומר מפני נדרי עינוי נפש שלו (פי' דכיון דהא דמיפר דברים שביני לבינה הוא משום קפידא דבעל (וכמו שכתב הר"ן בנדרים (ד' פ"ב) גבי נדרה מב' ככרות כו' ולגבי הבעל אין זה בידו דילמא תעבור על תנאה ע"כ הוי דברים שבינו לבינה אבל ר' זעירא ור' הילא לא ניחא להו דכיון דבידה שלא תעבור על התנאי ע"כ לא התחיל הנדר אע"ג דמצד הבעל אינו בידו וע"ז אומר מפני עינוי נפש דידה דודאי עשויה לעבור על התנאי כמו שכתב הר"ן עיי"ש

שהארכתי בזה (רק דהא דמביא פלוגתא זו (בה' ב') גבי היו לפניו שתי חתיכות א' יפה וא רעה משמע יותר כמו שביארתי כעת) ודו"ק: